

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ МДУ

ДЕБЮТ

Збірник тез

**доповідей студентів
історичного факультету**

Київ 2024

Дебют: Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2024 / За заг. ред. к.політ.н., проф. Трофименка М.В., д.е.н., проф. О.В. Булатової. Київ, 2024. 129 с.

Редакційна колегія: кандидат політичних наук, доцент Булик М. В., кандидат історичних наук, доцент Демідко О. С., кандидат політичних наук, доцент Іванець Т. М., кандидат історичних наук Константинова Ю. В., доктор історичних наук, професор Романцов В. М., доктор культурології, професор Сабадаш Ю. С.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням історії, міжнародних відносин, політології, культурології, соціології тощо.

Рекомендовано до друку та поширення мережею Інтернет Радою молодих вчених Маріупольського державного університету

Протокол № 4 від 26.03.2024.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ:

СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ»

<i>Глушко Микола</i> «ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОРМИ ТА РОЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СВІТІ МАЙБУТНЬОГО ТА ПРОСТОРІ СВІТОГЛЯДІВ КРИЗЬ УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ».....	8
<i>Іванова Ангеліна</i> «АРХІВНО-СЛІДЧІ СПРАВИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРИЧИН РЕПРЕСІЙ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ АРХЕОЛОГІВ У 1937–1938 РОКАХ».....	10
<i>Кононенко Дмитро</i> «РУССКИЙ МІР» ЯК ОСНОВА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ТА ПІДҐРУНТЯ ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ»	14
<i>Мацегора Катерина</i> «ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ».....	17
<i>Ращевська Юлія</i> «ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ЗА СПОГАДАМИ П. СКОРОПАДСЬКОГО».....	19

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»

<i>Авдєєв Іван</i> «ВСТУП ФІНЛЯНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У НАТО: ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ».....	23
<i>Добра Михайло</i> «КЛАСИФІКАЦІЯ ГРУП ІНТЕРЕСІВ В РОБОТАХ Г. АЛМОНДА».....	26
<i>Дубонос Микита</i> «СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ».....	29
<i>Зименко Дар'я</i> «СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ».....	30
<i>Злидар Марко</i> «СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ».....	33
<i>Іванькіна Єлизавета</i> «СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН США В АРКТИЧНОМУ РЕГІОНІ».....	36
<i>Кондрахін Родіон</i> «МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ ЩОДО НАДАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКИМ БЖЕНЦЯМ».....	38

<i>Кострюліна Поліна</i> «ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПРОТОКОЛ ТА ЕТИКЕТ ЯК ЧИННИК ЄДНОСТІ ТА СОЛІДАРНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ З УКРАЇНОЮ ЗА УМОВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ».....	41
<i>Маноїлова Лариса</i> «ПОЛІТИКИ КАНЦЛЕРА ОЛАФА ШОЛЬЦА У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ».....	43
<i>Осіпов Сергій</i> «СОЦІАЛЬНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ НА РОЗВИТОК МІСЦЕВИХ ГРОМАД ТА СУСПІЛЬСТВА».....	45
<i>Ravliuk Anna</i> «SPANISH DIPLOMATIC INSTRUMENTS IN MEDIATION BETWEEN UKRAINE AND COUNTRIES OF LATIN AMERICA».....	48
<i>Панасовський Борис</i> «МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ «БОКО ХАРАМ».....	51
<i>Петрова Софія</i> «РОЛЬ МУЗЕЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКОРДОНОМ».....	55
<i>Скляренко Олена</i> «СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ГУМАНІТАРНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ: ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ТА ПЕРСПЕКТИВ».....	58
<i>Скоба Валерія</i> «УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ».....	61
<i>Тихонюк Вероніка</i> «ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ».....	64
<i>Фрунзе Дар'я</i> «ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНИЙ ТЕРОРИЗМ».....	67
<i>Шляхова Валерія</i> «ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В ІТАЛІЇ».....	69
<i>Ялі Вадим</i> «ТУРЕЦЬКО-ГРЕЦЬКА СУПЕРЕЧКА В ЕГЕЙСЬКОМУ МОРІ».....	72

СЕКЦІЯ:

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ»

<i>Бабенко Вероніка</i> ОБІЗНАНІСТЬ ТА СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО КОМПЛЕКСНОГО СЕКСУАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ.....	75
<i>Богодушко Аліна</i> ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ.....	76
<i>Бородай Анжеліка</i> ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ ЯК СПЕЦИФІЧНА ГРУПА НАСЛЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ.....	77
<i>Демидова Олеся</i> ЧИННИКИ ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТАВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙЦІВ ДО	

УКРАЇНСЬКИХ БЖЕНЦІВ.....	80
<i>Калашнік Софія</i> СТУДЕНСЬКЕ ЖИТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	82
<i>Улановська Анна</i> ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ДАНИХ ДЛЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	84
<i>Улановська Анна</i> ПРИЧИНИ СВІДОМОЇ БЕЗДІТНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ.....	86
<i>Чекулаєв Богдан</i> ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	88

СЕКЦІЯ:

«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

<i>Афанасьєва Наталія</i> «ПРОЄКТИ ІЗ ФОТОДОКУМЕНТУВАННЯ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ (1991-2021 роки)».....	91
<i>Бугас Олена</i> «ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ШКОЛИ»..	93
<i>Горб Євген</i> «АЛЕКСАНДЕР БРЮКНЕР ЯК ТЕАТРОЗНАВЕЦЬ».....	95
<i>Давшан Аліса</i> «СВІТОВІДЧУТТЯ ТА ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО (XVII–ОСТАННЯ ЧЕРТЬ XVIII ст.)».....	97
<i>Деліман Владислава</i> «ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ НА ПОМЕЖІВ'І XVI–XVII СТОЛІТЬ».....	100
<i>Джола Дар'я</i> «ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРИ ВІЗАНТІЇ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ»..	103
<i>Матюк Ганна</i> «ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОДИ ПРОТЯГОМ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX ст.	106
<i>Мітіна Юлія</i> «Т.Г. ШЕВЧЕНКО В ЛІТОПИСІ МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ».....	107
<i>Назарко Тат'яна</i> «ВПЛИВ АНІМЕ І КОСПЛЕЮ НА СУБКУЛЬТУРУ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ».....	111
<i>Петрачкова Антоніна</i> «ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНИХ УЯВЛЕНЬ СКІФІВ».....	112
<i>Сільман Володимир</i> «КУЛЬТУРНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ВПО У РІВНЕНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ: ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ».....	114
<i>Строговецєва Вікторія</i> «НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ, ЯК СКЛАДОВА ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ».....	116
<i>Тирикіна Ольга</i> «ОДЯГ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ».....	119
<i>Челтан Ілона</i> «СУБКУЛЬТУРА АНІМЕ ЯК КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН».....	121
<i>Шустенко Софія</i> «ЕВАКУАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО НАСТУПУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЮ	

УКРАЇНИ».....	123
<i>Юр Ольга</i> «РАФАЕЛЬ САНТІ: ФЕНОМЕН МИТЦЯ ВИСОКОГО РЕНЕСАНСУ».....	124
<i>Якимчук Марина</i> «СТУДІЇ КУЛЬТУРИ ДАВНЬОГО РИМУ: АРХІТЕКТУРА І СКУЛЬПТУРНИЙ ПОРТРЕТ; САДОВО-ПАРКОВЕ МИСТЕЦТВО І ДЕКОР; ПОХОВАЛЬНА ПРАКТИКА: ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ».....	127

СЕКЦІЯ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ:
СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ»

Глушко Микола,
2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Історія»,
Маріупольський державний університет

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОРМИ ТА РОЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СВІТІ
МАЙБУТНЬОГО ТА ПРОСТОРИ СВІТОГЛЯДІВ КРІЗЬ УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ**

Сучасний світ перебуває у процесі активних трансформацій та змін. Змінюються технології, уявлення людей, способи життя і пануючі ідеї та сенси. У своїх спробах контакту з реальністю для людини сенс життя є необхідним фактором, який формує стратегію поведінки, мотивацію та способи погляду на події. Сенс завжди формується навколо чогось, що є більшим за людське життя, оскільки це є його базовою функцією, яка дозволяє людині долати страх своєї смертності шляхом знаходження певної форми безсмертя. Ця форма, зазвичай, реалізується через подовження існування певного сенсу в часі і створення для нього певної історичної спадкоємності, до якої долучається людина. Звідси логічно випливає, що сенс, зазвичай, буде мати силу, достатню для того, щоб змусити людину ризикувати своїм життям заради нього. У просторі сенсів панують різні світогляди, кожен з яких пропонує свою відповідь на питання «навіщо?», і, відповідно, формує свою стратегію поведінки, свою мотивацію та свої способи погляду на події. Так, можна спостерігати світогляди релігійні, національні, ідеологічно-філософські тощо.

У контексті сучасної України дуже актуальним є розгляд національного світогляду як світоглядної позиції, оскільки, в умовах воєнного стану та наявності особливо високих екзистенційних ризиків, на його прикладі дуже яскраво проявляється процес функціонування сенсів в житті людини. Водночас, світові тенденції створюють умови, в яких національні світогляди постають перед особливими викликами, що може призвести до трансформації форми та ролі національної ідентичності у житті людини в майбутньому.

Особливість поширення національного світогляду полягає в тому, що національна ідентичність та її відчуття активно присутні як фактор середовища, в якому зростає людина. Зокрема, це є однією з глибинних причин чому багато держав фінансують патріотичне виховання, адже на ранніх етапах формування особистості її легше інтегрувати у певний світогляд. Крім того, національний світогляд є легким з точки зору своєї популяризації, адже він спирається на ідентичність, засновану здебільшого на більш простих ознаках, ніж ті, на яких засновані,

наприклад, ідеологічно-філософські світогляди, де відчуття ідентичності формується з цілого набору конкретних схожих поглядів на певні питання. У цих особливостях національний світогляд схожий за формою на родовий або регіональний світогляди, які пропонують свою версію сенсу життя через схожі інструменти формування ідентичності, яка має продовжитися у часі після смерті конкретної людини, яка до цього світогляду долучилася.

З упровадженням нових технологій у вивчення незнайомих мов [1, с.8-9], розвитком процесів глобалізації та поширенням мережі «Інтернет», для людей створилися можливості для більш активної комунікації з представниками інших країн. В Україні можна бачити окремі прояви цих, або схожих процесів, які проявляються у прагненні до інтеграції в міжнародні союзи, а саме в стратегічному курсі на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, що закріплено в Конституції України [2], законодавчих ініціативах щодо застосування англійської мови в Україні [3] тощо. Це створює умови, в яких може поширитися стала думка, що багато таких ознак як мова, культура, традиції тощо часто залежать просто від місця народження людини (яке вона не обирає), а їх набуття є простим процесом адаптації до навколишніх умов життя. З такої думки логічно буде випливати теза про те, що у всіх людей є дещо спільне, що є більш фундаментальним ніж «плоди» цієї адаптації. Можливість такого погляду, хоча і не заважає відчуттю патріотизму, як позитивного ставлення до певної локальної ідентичності, ставитиме для конкретної людини під сумнів доцільність побудови найголовнішого сенсу свого життя через національний світогляд, тобто змінить її пріоритети.

У разі поширення такого погляду, держави, як актори, найбільше зацікавлені саме в посиленні відчуття національної ідентичності та національного світогляду, постануть перед питанням формування нового сенсу, що буде доповнений універсальними елементами, скоріше за все, ідеологічно-філософськими. Здатність до подовження в часі та створення історичної спадкоємності пропонованого ними сенсу набудуть ті держави, національна ідентичність всередині яких буде складатися не лише з ознак, що набуваються унаслідок перебування у певному середовищі, а й з набору ідей, які поділяє абсолютна більшість громадян. У контексті України такі ідеї, скоріше за все, будуть стосуватися таких речей, як свобода, децентралізована горизонтальна комунікація в соціумі та демократичний устрій як способи організації суспільства, оскільки саме ці речі вже широко присутні в українському менталітеті.

Світоглядні позиції мають властивість кооперуватися або конфліктувати у зонах зіткнення їх інтересів. Через те, що вони є носіями сенсів, їх конфлікти є жорсткими та часто екзистенційними. Проявляючи людяність та альтруїзм до тих, кого світоглядна позиція проголошує як «свої», люди, що будують життя навколо певного сенсу, здатні проявляти жорстокість та егоцентризм до тих, кого світоглядна позиція проголошує як «чужі». Для того, щоб кооперація як вид взаємодії запанувала в масштабах людства, або навіть ширше, повинна існувати

світоглядна позиція, яка пропонує сенс життя більший за межі всього людства або навіть всього Всесвіту, оскільки, в такому разі, категорія «чужих» скоротиться до мінімуму. Якщо така позиція буде сформована, що можливо протягом наступних століть або тисячоліть внаслідок викликів, які можуть поставити загрозу перед усім людством загалом, національна ідентичність буде трансформована у формат важливої ознаки, до якої людина має помірно позитивне ставлення, яке не досягає рівня сенсу життя.

Література

1. Григошкіна Я. В., Яненко І. В., Янишин О. К. Сучасні технології викладання іноземних мов: аналіз технологій для забезпечення ефективної індивідуальної освіти. *Академічні візії*. 2023. № 21. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/449> (дата звернення: 30.12.2023).
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 30.12.2023).
3. Про прийняття за основу проекту Закону України про застосування англійської мови в Україні : Постанова Верхов. Ради України від 22.11.2023 р. № 3493-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3493-20#Text> (дата звернення: 30.12.2023).

Іванова Ангеліна,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Історія»

Маріупольській державний університет

АРХІВНО-СЛІДЧІ СПРАВИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРИЧИН РЕПРЕСІЙ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ АРХЕОЛОГІВ У 1937–1938 РОКАХ

Україна, на шляху свого історичного розвитку, стикнулася з трагічним періодом політичних репресій, чия суспільна вага й загальна кількість жертв залишаються невизначеними. Українська інтелігенція, зокрема і археологи, пережили трагічний період в першій половині ХХ ст., коли керівний режим, прагнучи підкорити діяльність науковців партійним інтересам, намагався направити їхню роботу у «правильне» ідеологічне русло, відзначаючись при цьому жорстокими переслідуваннями і репресіями. Невідворотним результатом стало знищення групи талановитих науковців та приглушення їхніх досягнень, що призвело до втрат в сфері наукових досягнень.

На сучасному етапі актуальність розгляду цього трагічного періоду визначається необхідністю об'єктивного аналізу архівно-слідчих матеріалів. Такий об'єктивний підхід

дозволить визначити ступінь повноти та достовірності інформації, закладеної в цих документах. Вивчення різних аспектів історії репресій через безпристрасний погляд на архіви сприятиме поглибленню наукового розуміння цього важливого етапу минулого, що робить ці цінні архіви більш доступними для вивчення та використання в науковій спільноті, розширюючи можливості наукового дослідження і пізнання.

Архівно-слідчі справи є масовим видом історичних джерел, здатним розкрити різноманітні аспекти новітньої історії України в часи радянських репресій, зокрема їхню реальну спрямованість щодо усіх категорій і груп населення, біографічні дані і долю окремих жертв. Вони займають вагоме місце серед джерельного комплексу архівів радянських спецслужб. Особливо велика кількість справ стосується періоду 1937–1938 рр., наслідками якого стало знищення політичної, мистецької та наукової еліти, деформація суспільних зв'язків, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій, поширення суспільної депресії й денаціоналізація [13].

Особливістю кожної архівно-слідчої справи є персоніфікація. Одним з аспектів цінності цього історичного джерела є можливість прослідкувати долю окремої людини, яка зазнала дії репресивної машини, та уявити безжальний механізм цього процесу. Отриманню подібної інформації у більш повному обсязі сприяє вивчення особливостей формування цих справ на різних етапах проведення репресій [14].

Р. Маньковська та Г. Ковальчук, разом із іншими науковцями, визнають цей вид джерел як ключовий для уточнення та оприлюднення маловідомих фактів, пов'язаних з тетором. Зазначається, що до 1936 року чверть працівників центральних музеїв опинилися під владою репресивної машини, а осередки, підпорядковані Народному комісаріату, втратили кожного четвертого співробітника [10].

Особливий інтерес викликає доля видатного українського історика, археолога та директора Інституту історії матеріальної культури ВУАН – Федіра Козубовського. Наприкінці квітня 1936 він був заарештований за сфальсифікованим органами НКВС УРСР звинуваченням у «контрреволюційній діяльності». Його помістили у психіатричну лікарню, де він просив лікарів дати йому отруту. Страчений 2 вересня 1938 р. [17].

Наділі Ф. Козубовський згадується і у справі іншого археолога Кирила Коршака, як лідер «українських націоналістів», який закликав «групуватися і проводити роботу, спрямовану на розвиток української науки та культури, протиставляючи її тій культурі, яка нав'язується в Україні партією та радянською владою...». К. Коршака репресували у 1934 р., проте заарештували 6 листопада 1937 р. як буцімто «учасник антирадянської української буржуазно-націоналістичної і диверсійно-терористичної організації». Вже в грудні того ж року археолога розстріляли. Характерно, що як і у випадку багатьох інших репресованих, в УРЕ було вказано невірну дату його смерті – 1943 рік. О. Михайленко та О. Лошицький, вивчаючи цей випадок, зуміли розкрити

безпідставність звинувачень, що лягли в основу репресій проти Коршака в 1937 році. Це свідчить про те, як аналіз архівно-слідчих справ може висвітлити несправедливість історичних рішень та привести до переосмислення долі та внеску вчених у розвиток культурної спадщини України [11].

Справи першої половини 1937 р. мало чим відрізняються від справ попередніх років, мають сталий набір документів, відкладених у них внаслідок здійснених процесуальних дій, передбачених тогочасним законодавством. Різке збільшення масштабів репресій призвело до занедбання оформлення справ та зменшення в них відповідної кількості нормативних документів. Спрощена процедура провадження слідства і законодавчо закріплена мінімалізація необхідного складу документів призвели до масштабної фальсифікації документів у процесі фабрикації численних контрреволюційних організацій. В багатьох випадках у справу вкладали бодай-якісь документи на підслідного, оскільки її формування здійснювалось вже після прийняття репресивного рішення [7].

Так, наприклад, 17 лютого 1938 р. археолога Теодосія Мовчанівського заарештували за стандартним звинуваченням у причетності до антирадянської націоналістичної організації, за «шкідливу діяльність в області науки». Рішенням трійки при Київському облуправлінні НКВС УРСР від 8 травня 1938 р. він був засуджений до найвищої міри покарання [18].

В Центральному державному архіві громадських об'єднань України зберігається справа, яка містить текст звинувачення науковця, чия «шкідлива діяльність» полягала у спрямуванні роботи Інституту історії матеріальної культури на «вивчення іноземної культури колонізаторів» (йдеться про дослідження античних міст Північного Причорномор'я) і «абсолютне ігнорування вивчення культури місцевого населення». Науковця також звинуватили у «відкиданні марксистських методів радянської науки і посиланнях у статтях на махрових буржуазних націоналістів – Антоновича, Грушевського, Данилевича, Макаренка та інших [18].

Аналіз цих справ демонструє, що репресії 1930-х років призвели до знищення еліти, деформації суспільства та поширення депресії й денаціоналізації. Збережені архівні матеріали мають величезний потенціал для наукового дослідження та поглиблення розуміння того періоду, бо через терор і репресії пройшли усі верстви українського населення: від наукової та творчої інтелігенції до селян. Радянська влада намагалася приховати сліди своїх злочинів. Місця поховань ставали режимними об'єктами КГБ, місцевість розрівнювали бульдозерами, доступ до відповідних архівів був заборонений.

Отже, архівно-слідчі справи є вагомим джерельним комплексом, розкриваючи масштабність радянських репресій, їхні наслідки для різних сфер суспільства та особливості долі конкретних осіб. Вони надають можливість персоніфікації трагедії, дозволяючи краще розуміти механізми репресивної машини та наслідки її дій.

Література

1. Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти використання: Збірник наукових праць. Ред. кол. Р. Я. Пиріг (голова) та ін. Київ, 1998. 161 с.
2. Беляєва С. О., Калюк О. П. Т. М. Мовчанівський. Сторінки наук. біоґр. (До 90-річчя з дня народження). *Археологія*. Київ., 1989. Вип. № 2. С. 125-130.
3. Відлуння Великого терору. Збірник документів у трьох томах. Т. 1. Партійні збори та оперативні наради співробітників управлінь НКВС УРСР (листопад 1938 – листопад 1939 рр.). Автори-укладачі: Валерій Васильєв, Лінн Віола, Роман Подкур. Київ: В. Захаренко, 2017. 744 с.
4. Відлуння Великого терору. Збірник документів у трьох томах. Т. 2: Документи з архівних кримінальних справ на співробітників органів НКВС УРСР, засуджених за «порушення соціалістичної законності» (жовтень 1938 р. – червень 1943 р.). Кн. 2: УНКВС по Київській області, УНКВС по Миколаївській області, УНКВС по Вінницькій області, УНКВС по Харківській області та УНКВС по Ворошиловградській області. Автори-упорядники: Сергій Кокін, Джеффри Россман. Київ: В. Захаренко, 2019. 824 с.
5. Гнидюк О. В., Повернення із забуття. Постаті української археології: життєпис Т. Мовчанівського та І. Іванцова. *Магістеріум. Археолічної студії*, Вип. № 20, 2005. С.100-104.
6. Граб В. У лещатах ДПУ. Нариси про безпідставно репресованих діячів науки та культури. Полтава: *Археологія*. 1999. С. 216
7. Гранкіна О. В. Архівно-слідчі справи другої половини 1937 року щодо представників національних меншин України. Джерелознавчий аналіз складу документів. З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 1998. № 1/2. С. 174–182.
8. Гранкіна О. В. Деякі аспекти джерелознавчого аналізу архівно-слідчих справ у 1920–1950 рр. *Український історичний журнал*. 1997. Вип. № 4. С. 49–57.
9. Калакура Я. С. Особливості джерелознавчої критики архівно-слідчих документів. *Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти використання*. Київ, 1998. С. 21–22.
10. Маньковська Р. Музейні установи та музейники у період «Великого терору» (1937 – 1938 рр.). *Політичні репресії в Українській РСР 1937 – 1938 рр.: дослідницькі рефлексії та інтерпретації : До 75-річчя «Великого терору» в СРСР. Матеріали Всеукр. наук. конф.* м. Київ, 15 березня 2012 р. Упоряд.: О.Г. Бажан, Б.Ю. Подкур; Співголови редкол.: В.А. Смолій, В.М. Литвин. Київ : Інститут історії України НАНУ, 2013. С. 300–321.
11. Михайленко О., Лошицький О., Належить до негайного виконання (Слідча справа Кирила Коршака). «З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ», 1997, № 1-2.
12. Невідоме Розстріляне Відродження. Антологія. Укладач Юрій Вінничук. 2016
13. Петровський Е. Архівно-слідчі справи як джерело вивчення історії репресій в Україні у 1937–1938 роках : дис. канд. іст. наук : 07.00.06. Київ, 2006. 300 с.
14. Петровський Е. Деякі аспекти джерелознавчих можливостей архівно-слідчих справ при дослідженні української історії 1937–1938 років. Знаки питання в історії України: українська історія у

східноєвропейському контексті: *Збірник матеріалів II Міжнародної конференції*. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2005. С. 121–124.

15. Подкур Р. Ю. Документи радянських спецслужб як джерело до вивчення політичних, соціально-економічних, культурних процесів в Україні (20–30-ті рр. XX ст.): Дис. канд. істор. наук. Київ, 1999. 274 с.

16. Сліпущенко С. М. Репресивно-каральна політика радянської влади проти науково-педагогічної інтелігенції півдня України в 1930-х р. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. Вип. 3.35 : Історичні науки. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. С. 123–126.

17. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 263, спр. 47912 ФП. Козубовський Федір Андрійович.

18. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 263, спр. 58044 ФП. Мовчанівський Теодосій Миколайович.

Кононенко Дмитро,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання

освітня програма «Середня освіта. Історія»

Маріупольський державний університет

«РУССКІЙ МІР» ЯК ОСНОВА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ТА ПІДҐРУНТЯ ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Події кінця 2013 – початку 2014 рр. докорінно змінили свідомість та самоідентифікацію українців. Мирна демонстрація, першочерговою метою якої було висловлення бажання європейського вектору розвитку України, дуже швидко перетворилась у справжню криваву боротьбу за громадянські та політичні права проти режиму В. Януковича. Після втечі останнього з країни та фактичного самоусунення від виконання президентських обов'язків, вся повнота влади перейшла до рук опозиції, яка була рішуче налаштована виконати головні вимоги Євромайдану, а саме: набуття Україною членства в Європейському Союзі та НАТО. Це стало останнім сигналом для президента РФ Владіміра Путіна, що Україна остаточно виривається зі сфери російського впливу та самостійно визначатиме власне майбутнє, орієнтуючись на європейські цінності та ідеали. Вже у березні 2014 р. Росією було проведено заздалегідь сплановану операцію щодо анексії Криму, через декілька тижнів розпочалися активні бойові дії на Сході. Тоді в українській історіографії стають популярними такі дефініції, як «гібридна війна» та «русскій мір».

Що ж собою являє «русскій мір»? Однозначної відповіді на це питання, мабуть, не знають

навіть його творці, постійно розмиваючи критерії задля більш якісної маніпуляції та пропаганди. Вперше концепція «русского міра» у публічному дискурсі була згадана В. Путіним 4 листопада 2006 р., у вітальному слові до учасників Всесвітнього конгресу співвітчизників: «Цей день... об'єднує не тільки багатомільйонний народ Росії, а й мільйони наших співвітчизників за кордоном, об'єднує весь так званий «русский мир» [2, с. 64].

У широкому значенні «русскій мір» – це системна технологія, підпорядкована стратегії російської зовнішньої політики, спрямована на реінтеграцію до сфери політичного та економічного домінування Росії пострадянського простору; підвищення впливу РФ на суспільно-політичну ситуацію в країнах, де існує російськомовна діаспора; системну дестабілізацію західної цивілізації [5, с. 13]. З 2010 р. «русскій мір» починає використовуватись у якості ідеології влади, задля посилення її легітимності та здобуття перемоги в політичній боротьбі. З цього твердження випливає, що дана ідеологія не з'явилась раптово, а систематично напрацьовувалась російськими політтехнологами протягом років, як реакція на розпад ССРСР та пошук можливих шляхів для його подальшого відновлення в будь-якому вигляді.

На сьогодні під «русским міром» розуміється певна спільнота людей яка існує завдяки наявності певних міфологем, що їх поділяють учасники цієї спільноти. Серед них: російська мова та культура, спільна історична пам'ять та цінності, лояльність до сучасної російської федерації та православ'я [6]. Широкого застосування набула концепція «братніх народів», суть якої передбачає спільне походження всіх слов'янських народів та неможливості їх існування незалежно від «великої Росії». Задля практичної реалізації цієї теорії та підтвердження власної величчч відбувалось створення різноманітних державних об'єднань з Росією на чолі, на кшталт: «Євразійського митного союзу», «Євразійського економічного співтовариства», «Євразійського союзу», «Союзної держави Росії і Білорусі» [4, с. 125]. Україна досить помірковано ставилась до подібних союзів, не набуваючи у них повноцінного членства. Це завжди дратувало Росію та нерідко перетворювалося у відкриті погрози та економічні санкції.

Особливої уваги заслуговує релігійна складова доктрини «русского міра», адже релігія у розумінні російської влади вже давно стала ефективним інструментом пропаганди та підривної діяльності проти України на освітньому, мовному, культурному просторах. Керівництво РПЦ було безпосередньо причетним до формування моделі режиму В. Путіна, а їхні спільні наміри щодо сакралізації «російської національної ідентичності», «православної цивілізації», тощо стали одним із провідних чинників, які посилили в країні авторитарні тенденції, забезпечили владі суспільну підтримку.

А. Киридон зазначає основні напрями інформаційного впливу РПЦ у гібридній війні Росії проти України є :

1) легітимізація війни Росії в Україні та анексії Криму як «миротворчої місії» з підтримки права на

возз'єднання православних «братніх» народів, поділеної російської нації;

2) нівелювання державності українського народу та самоідентичності української нації;

3) тотальна дискредитація всього українського (політики, влади, мови, культури, стилю, рівня життя тощо);

4) поширення проросійських українофобських ідей;

5) організація та підтримка діяльності різноманітних громадських, релігійних об'єднань із прихованою антиукраїнською спрямованістю;

б) проведення масових акцій та заходів, під час яких ненав'язливо виправдовується агресивна політика Росії, а також паплюжаться патріотичні прагнення та євроінтеграційний поступ українства [3, с. 44].

В Україні протягом всього періоду незалежності діє афілійована структура РПЦ – Українська православна церква московського патріархату (УПЦ МП), яка постійно співпрацювала з вищим керівництвом РПЦ, зокрема патріархом Кірілом, відомим своїми українофобськими, шовіністичними заявами. Однак, апогею своєї антиукраїнської діяльності УПЦ (МП) досягла після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 р., від виправдання війни та розпалювання міжнаціональної ворожнечі до прямого пособництва окупантам, передачі інформації про місця дислокації ЗСУ – це невелика частина злочинів, вчинених священниками УПЦ (МП) [1]. Можна стверджувати, що Росії вдалося створити диверсійну організацію, маніпулюючи релігією, боротьба проти якої стала пріоритетною ціллю правоохоронців.

Отже, протягом всього часу української незалежності Росія продовжувала поширювати свій вплив і не покидала намірів поступового поглинання всієї України. Для цього було використано максимальний комплекс інструментів концепції «руського міра», наслідком чого стала спочатку гібридна війна на Сході, а пізніше і повномасштабне вторгнення.

Література

1. Винградов О. Чому УПЦ (МП) звинувачують у роботі на Росію: найгучніші інциденти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/32143750.html> (дата звернення: 13.12.2023).

2. Киридон А. Чим є «руський мир»? : ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах. Відпов. ред. Валерій Смолій; Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Книга 1. 61-71 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/PERELOM_Viina_Rosii_protvy_Ukrainy_u_chasovykh_plastakh_i_prostorakh_mynuvshyny_Dialohy_z_istorykamy.pdf? (дата звернення: 13.12.2023)

3. Киридон А. Чому РПЦ в Україні перетворилася на інструмент денационалізації й елемент гібридної війни проти української незалежності?: ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах. Відпов. ред. Валерій Смолій; Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Книга 1. 41-

45 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/PERELOM_Viina_Rosii_protiv_Ukrainy_u_chasovykh_plastakh_i_prostorakh_mynuvshyny_Dialohy_z_istorykamy.pdf? (дата звернення: 13.12.2023)

4. Обушний М.І. «Русский мир» – неоімперська ідеологія сучасної Росії. *Українознавчий альманах*. 2020. №27.С.: 122-128.

5. Смолій В. А., Якубова Л. Д. Історичний контекст формування проекту русский мир та практика його реалізації в Криму й на Донбасі (Аналітична записка). – Київ, 2018. – 144 с.

6. Що таке «русский мир»? URL: <https://spa.ukma.edu.ua/news-and-events/shcho-take-russkyu-myr/> (дата звернення: 13.12.2023).

Мацегора Катерина,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Середня освіта. Історія»
Маріупольський державний університет

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасні технології стають невід’ємною складовою інтерактивного навчання історії в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Вчителі є не лише джерелом інформації, вони також покликані керувати навчальним процесом, щоб розвивати взаємодію між учнями під час опанування та перевірки нового матеріалу, розвивати ключові соціальні риси особистості, виховувати патріотизм та повагу до рідної країни та її історії. За допомогою нових підходів та розвитку цифрового навчання, вчитель може досягти такі цілі, проте переважна кількість працівників освіти з будь-якого предмету керується застарілими підходами до процесу викладання та не заохочують учнів до навчання.

У 2017 р. Інститут освітньої аналітики провів дослідження, метою якого було проаналізувати організацію роботи вчителя в загальноосвітньому навчальному закладі (далі – ЗНЗ) на початковому етапі реформування ЗЗСО. Анкетуванням були охоплені 200 ЗНЗ з усіх регіонів України.

Результати аналітики продемонстрували, що найбільше респондентів, готуючись до уроків, користуються матеріалами, що розроблені іншими вчителями, знайденими в мережі Інтернет; матеріалами зі спеціалізованих педагогічних сайтів, форумів і спеціалізованих методичних видань. Тільки 32% опитуваних зазначили, що під час навчального процесу використовують інтерактивні методи і технології [1, с.23, 42].

У дослідженні констатується, що вчителі всіх вікових груп надають перевагу традиційним методам навчання. Менша їх частка постійно використовує на уроках ігрові методи (43%) та пропонують учням підготовку проєктів (28%). Припускають, що вчителі не часто застосовують інноваційні методи навчання, оскільки не вміють з ними працювати [1, с.34].

Сьогодні важливою компетентнісною рисою вчителя є здатність ефективно використовувати та створювати нові освітні ресурси. Варто зазначити, що вчителю слід застосовувати прийоми, що заохочують та мотивують учнів вивчати історію. Досягти цієї мети можна за допомогою інтерактиву, що допомагає здобувачу відчутти себе частиною уроку.

Зробити навчання ефективним можна через надання учням можливості активно вчитися в комунікативному середовищі, доповнюючи текстові ресурси багатим набором зображень та відео, щоб вибудовувати візуальні роздуми та асоціації з основними поняттями на наочному матеріалі. Одним із можливих рішень є використання інтерактивної онлайн-хронології, яка, поєднуючи переваги інформаційних технологій та сучасні тенденції у викладанні історії, підтримує не лише засвоєння знань та самопідготовці, а й самоперевірку та застосування набутих знань. Серед ефективних методів можна також назвати: метод «мозкового штурму», метод кластера, метод круглого столу (дискусія, дебати), метод ділових ігор, метод проєктів, кейс-метод, тощо [2, с.123].

Поширення, зокрема, набули імітаційні, символічні та дослідницькі ігри. Перші характеризуються широким застосуванням різноманітного ігрового моделювання. Другі – базуються на встановлених незмінних правилах та ігрових символах. Треті – засновуються на використанні інновацій, що спираються на вже наявні знання. Зазначимо, що на практиці поширено використання одночасно усіх перелічених форм [2, с.123].

Сучасна педагогіка багата на цілий арсенал інтерактивних підходів, серед яких можна виділити наступні: творчі завдання, робота в малих групах, навчальні ігри (рольові, імітаційні, ділові ігри), використання громадських ресурсів (відвідування музею, запрошення на урок археолога або краєзнавця, проведення екскурсії), соціальні проєкти та інші позакласні методи навчання (дебати, конкурси, співбесіди, перегляд історичних, документальних фільмів), вивчення та закріплення нового матеріалу (інтерактивна лекція, робота з наочними посібниками, відео- та аудіоматеріали, «навчання як учитель», «кожен кожного вчить», мозаїка, сократівський діалог, тестування, розминка, зворотний зв'язок, обговорення складних і дискусійних питань і проблем (зайняти позицію), тренінги [3, с.667–668].

При проходженні виробничої практики мною була зроблена спроба, реалізувати мету інтерактиву – створення комфортних умов навчання, де кожна дитина буде почута, відчує свою інтелектуальну спроможність і успішність. Оскільки учні швидко сприймають і засвоюють зорову інформацію, на уроках була застосована онлайн-дошка («Miro»), на якій ми продемонстрували питання до теми і портрети видатних діячів.

Під час уроку-узагальнення використалися розроблені онлайн-тести («LearningApps»), з якими учні швидше впоралися, ніж було заплановано. Питання були сформульовані таким чином, що учень мав аргументувати відповідь і довести, чому інші судження були невірними. Учні мали змогу не тільки повторити і узагальнити вивчений матеріал, а й обговорити і подискутувати на проблемні питання за темою. Втім, викликом, в застосуванні даного методу, для мене була незацікавленість кількох учнів у виконанні такого типу завдань через незрозумілість. Особливо це стосується некомунікативних дітей, які через силу беруть участь в обговореннях. Припускаю, що традиційно, вони звикли розв'язувати контрольні питання на аркуші паперу в повній тиші, атмосферу активного обговорення, залучення кожного до процесу навчання вважають незвичним, нетрадиційним для уроку.

Отже, для успішного навчання історії, вчителі мають опанувати якомога більше інтерактивних вправ з апробацією в класі. Їх використання є доцільним і методично виправданим задля активізації учнів на уроках, розвинути їх взаємодію тощо. З одного боку, це формує позитивну мотивацію до навчання у здобувачів, а з іншого – вчитель має можливість підвищити результативність навчання і самовдосконалювати власний потенціал.

Література

1. Діяльність учителів загальноосвітніх навчальних закладів. Інститут освітньої аналітики. Київ, 2017. 80 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Diyalnist-uchiteliv-zagalnoosvitnih-navchalnih-zakladiv_2017.pdf (дата звернення: 06.12.2023).
2. Михайлюк В.П. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 1, №3. 2022. P. 123. URL: <https://isg-journal.com/isjel/article/download/44/4> (дата звернення: 06.12.2023).
3. Ashurova S.Y. Importance of interactive teaching methods in professional education. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Progressive Academic Publishing. 2019. Vol 7, №12. P. 667-668. URL: <https://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2019/11/Full-Paper-IMPORTANCE-OF-INTERACTIVE-TEACHING-METHODS-IN-PROFESSIONAL-EDUCATION.pdf> (дата звернення: 06.12.2023).

Рашевська Юлія,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Історія»

Маріупольський державний університет

ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ЗА СПОГАДАМИ П. СКОРОПАДСЬКОГО

Яскравим прикладом нової сторінки розвитку освітнього процесу в Україні є діяльність

Гетьманату П. Скоропадського кінця 1917 – грудня 1918 року. Наразі вивчення освітніх процесів, що відбувалися, ми можемо чітко простежити в його спогадах, в яких гетьман П. Скоропадський жваво розповідає не тільки про зміни в освітньому процесі, а й своє управління Українською Державою з 29 квітня 1918 по грудень 1918 року.

Це дійсно важлива подія для української мемуаристики ХХ ст. [4, с.208], де в «Спогадах» П. Скоропадський акцентує увагу на тих чи інших аспектах своєї діяльності, зокрема освітньої. Тому вивчення освітніх процесів за спогадами П. Скоропадського безсумнівно відкриває нам цікаві та доволі невідомі факти про внесок Гетьманату П. Скоропадського у розбудову українського освітянства, особисті думки й погляди діяча. Слід зауважити, що «Спогади» Скоропадського є джерелом особового походження, отже в них відображено суб'єктивний погляд самого гетьмана на події, його особисте відношення та ставлення до них.

На сьогодні для дослідників та істориків залишаються актуальними особисті думки гетьмана, і особливо щодо міністра народної освіти М. Василенка: «...професор М. Василенко, міністр народної освіти, вчений, він володів усіма якостями та недоліками наших професорів. Працював дуже багато. З українським питанням ґрунтовно ознайомлений...був по-моєму, підходящою людиною», [4, с. 208; 3, с. 165] писав П. Скоропадський у «Спогадах». Безумовно, гетьман схвалює свій вибір на посаду міністра народної освіти, називає М. Василенка «підходящою людиною», але буквально в наступних рядках пише: «я бачив у ньому менше прагнення підняти та покращити середню та нижчу школу... його область була вищі навчальні та наукові заклади... не міг заперечувати значення російської культури... я його звинувачую у тому, що він усе хотів оновити склад своїх найближчих помічників, але так і не оновив» [3, с. 166].

Скоропадський неодноразово наголошує на тому, що якщо вищі навчальні заклади знаходилися в більш задовільному стані, то середня та нижча школи потребували негайного реформування. П. Скоропадський додає: «нижчі школи були в стані повного розвалу... не кажу вже про те, що в багатьох школах не було вчителів... М. Василенко бачив у середньої школи особливі труднощі...» [3, с. 230–231].

Отже, як бачимо, «основні труднощі» базувалися на тому, що не вистачало української, освіченої педагогічної ланки, книгодрукування українською мовою та будівель, де могли б розташовуватись ці школи, і які здебільшого були зруйновані тривалою війною. Але мета була поставлена, і за участю М. Василенка було розроблено проєкт, згідно якого в Україні планувалося відкрити до п'яти гімназій [4, с. 209]. Прагнень М. Василенка виявилось недостатньо, щоб вирішити це питання. Особливістю було саме відношення М. Василенка до українського питання: «...у нього було ділове ставлення до української мови, і повага до російської мови. Це і не подобалося його поміщикам, які не йшли на зустріч йому...він все обіцяв радикальні зміни серед вищої ланки міністерства народної освіти, але час йшов, а він не робив» [3, с. 230].

Окрім цього всього М. Василенко належав до діячів з роздвоєною лояльністю, намагався раціонально поєднати українську та російську ідентичність, мав окремий підхід до українізації, позитивним, на думку П. Скоропадського, стало відкриття двох університетів у Києві та Кам'янці-Подільському [1], де завзято і рішуче брав участь М. Василенко: «перевагою М. Василенко були вищі навчальні заклади...він за цю справу взявся завзято і з рішучістю...» [3, с. 232]. Однак українізувати університет св. Володимира гетьман рішуче відмовився: «Я знайшов, відверто кажучи, це абсурдом – засмутити в корені один із найстаріших університетів...» [3, с. 232].

Вдалою була спроба створення Української Академії Наук у 1918 році. М. Василенко стояв біля витоків її створення – за його активної участі готувався проєкт про її заснування [4, с. 209]. П.Скоропадський цю подію також не оминув: «Я був дуже задоволений... коли я взявся за створення двох університетів, Київської Академії Наук...» [3, с. 134].

Отже, аналізуючи освітні процеси в Українській Державі за спогадами гетьмана П. Скоропадського, зауважимо, що перед нами безперечно освічені, культурні діячі епохи Української Держави, які назавжди ввійшли в історію України, адже вони були її творцями [4, с. 209]. Особливу увагу гетьман приділяє характеристиці постаті М. Василенка в «Спогадах», де детально зупиняється на оцінці його моральних, ділових, людських якостей. Він зауважує сильні сторони: «...мати такого міністра була знахідка, адже по своїм віруванням він був цілком підходящою людиною» [3, с. 166] та недоліки: «...був кадетом чистої води...» та роздвоєна локальність, хоча вона була притаманна й самому П. Скоропадському.

Освітні процеси хоча й мали не зовсім чіткі поняття, багато чого було в стані доробки: «...дам лише короткий перелік того, що було зроблено і того, що ще знаходилося у стані розробки...» [3, с. 230] за період того, що гетьманат П. Скоропадського був при владі, йому вдалося розширити культурний простір, заснувати Українську Академію Наук, відкрити українські університети, надати нового значення і статусу українській мові та культурі. Багато чого гетьман дійсно не встиг доробити, це ми прослідковуємо і в його «Спогадах: «...на жаль, у листопаді місяці мені вже було не до міністерства народної освіти...» [3, с. 317].

Література

1. Про заснування Кам'янець-Подільського Державного Українського Університета. Закон від 17 серпня 1918 р. // Архівні документи Українська Держава 1918 р. URL: [https://hainpuzhnyk.in.ua/doc2/1918\(08\)17.kam.-pod.univ.php](https://hainpuzhnyk.in.ua/doc2/1918(08)17.kam.-pod.univ.php). Дата звернення: 05.12.2023.
2. Пиріг Я. Р. Українська гетьманська держава 1918 року. Історичні нариси. Київ. Наук. Вид.: 2011. С. 87–100.
3. Скоропадський П. Спогади. Київ. Фоліо. 2020. 470 с.
4. Ю. Телячий. Діяльність М.П. Василенка за спогадами гетьмана. Студії з архівної справи та документознавства. // Головне архівне управління Україною. Укр.держ.дослід.інст.архів.справи та

документ. Гетьман П.Скоропадський та Українська Держава 1918 року. Київ. 1999. Т 5. С. 208–210. URL: [https://undiasd.archives.gov.ua/doc/studiji/1999\(2\).pdf](https://undiasd.archives.gov.ua/doc/studiji/1999(2).pdf)

СЕКЦІЯ:
**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО
ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

Авдєєв Іван

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

ВСТУП ФІНЛЯНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У НАТО: ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ

Актуальність вступу Фінляндської республіки до НАТО в контексті євроатлантичної безпеки є значною з огляду на змінювану геополітичну динаміку в Європі та Арктиці. Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року значно змінило ситуацію щодо безпеки в регіоні, змушуючи країни переосмислити свої оборонні стратегії.

Фінляндія підтримувала обережний баланс у своїй зовнішній політиці, уникаючи прямого членства в альянсі, яке могло б провокувати її східного сусіда. Проте війна в Україні змінила цей баланс; вона спричинила помітну зміну у громадській та політичній думці країни Північної Європи, з довгим кордоном з РФ, що сягає 1300 км, збільшуючи підтримку глибшої інтеграції з євроатлантичними структурами, насамперед з НАТО. Отже, рішення Фінляндської республіки про вступ до НАТО є відповіддю на зростаючу військову агресію Росії і відображає зміни в регіональній безпеці та політиці.

Значення дебатів щодо вступу Фінляндії до НАТО значно зросло після заяв прем'єр-міністра республіки Санни Марін у 2022 році, особливо у контексті російського вторгнення в Україну. Марін зазначала, що агресія РФ проти України не тільки змінила безпекове середовище в Європі, але й в усьому світі, підкреслюючи важливість захисту фінських громадян [4]. Вже навесні 2022 року відбувалася важлива дискусія щодо можливості членства Фінляндії в НАТО. Президент Фінляндії та прем'єр-міністр висловили спільну думку про необхідність подачі заявки на членство в НАТО без зволікань, наголошуючи на тому, що це зміцнить безпеку Фінляндії та самого альянсу [1]. Цікаво, що до 2022 року в Фінляндії існувала значна опозиція проти вступу до НАТО. Опитування, проведене фінською газетою «Helsingin Sanomat», показало, що лише 28% респондентів підтримували вступ країни до НАТО, 42% були проти, а решта не визначилася [5].

Після того, як Фінляндія висловила про намір подати заявку на вступ до НАТО, Міністерство закордонних справ Російської Федерації заявило, що Росія буде змушена вжити відповідних заходів у відповідь на це. Російські погрози включали можливість переміщення

більшої кількості озброєнь, включно з ядерною зброєю, ближче до кордонів Фінляндії [3]. Ці заяви і погрози підкреслюють напруженість в регіоні та вплив рішення Фінляндської республіки на геополітичну ситуацію в Європі. Вони також вказують на зростання стурбованості з боку РФ щодо розширення НАТО та можливого зміцнення військових позицій Заходу на своїх кордонах. Однак, незважаючи на російські погрози, Гельсінкі підкреслювали, що рішення про вступ до альянсу буде базуватися на потребах національної безпеки.

Російське вторгнення в Україну в 2022 році радикально змінило безпекову ситуацію в Європі, що призвело до переосмислення Фінляндією своєї політики нейтралітету. Відмова Фінляндії від політики нейтралітету і її рішення подати заявку на вступ до НАТО відзначають фундаментальні зміни в європейській системі безпеки та відносинах з Росією. Історично Фінляндія вибудовувала свою зовнішню політику, прагнучи уникнути конфліктів з СРСР, а пізніше з Росією, в тому числі через неучасть у військових блоках. Проте, з вступом до Європейського Союзу у 1995 році, країна почала рухатися до більшої інтеграції з Заходом.

Вступ до НАТО став кульмінацією майже трьох десятиліть політичної та економічної інтеграції з Заходом для Фінляндії. Це рішення вказує на зміну стратегії від нейтралітету до активної участі у колективній обороні, що є частиною більшого тренду зміцнення оборонних позицій в регіоні на тлі російської агресії.

Фінляндія є суттєвим позитивним внеском до оборонних можливостей Альянсу. Артилерійські сили країни є найбільшими та найкраще оснащеними в Західній Європі і будуть ключовим стратегічним активом для НАТО. Зі своїми 1500 артилерійськими знаряддями, включаючи 700 гаубичних гармат, 700 важких мінометів і 100 реактивних систем залпового вогню, фінська артилерія має більше артилерійської вогневої потужності, ніж загалом можуть зібрати армії Польщі, Німеччини, Норвегії та Швеції. Найбільший в Європі артилерійський полігон Роваярві на півночі Фінляндії та інші полігони пропонують НАТО стратегічні військові можливості для тренувань із значною кількістю артилерійських частин, які все ще домінують на сучасному полі бою.

Розширення НАТО вроджено створює більше простору для оборони для Альянсу, що може розрядити його оборонні можливості. Однак, Фінляндська республіка має здатність забезпечити свій захист і є нетто-внеском у безпеку, а не тягарем. Як член НАТО, Фінляндія пропонує міцні оборонні можливості для Альянсу на північно-східному фланзі, особливо у своїй близькості до Санкт-Петербурга, Балтійського моря та Арктики поблизу Кольського півострова Росії [6].

Щодо зміцнення Північної та Арктичної лінії фронту Альянсу, то вступ Фінляндії, а також її країни-сусідки Швеції має геостратегічні наслідки на Високій Півночі. Арктика, багата на природні ресурси та з геостратегічним положенням, відіграє ключову роль у глобальних зусиллях зі зміцнення енергетичної безпеки та розвитку нових морських торговельних шляхів.

Арктичний регіон, зокрема Кольський півострів, має велике значення для Росії. Тут розташовані штаб-квартира російського війська, база Північного флоту, а також авіабаза та підводна база. Росія також залежить від арктичних енергетичних ресурсів, з яких надходить 80% її природного газу та 17% нафти [2].

Спільний кордон Росії та Альянсу збільшився більш ніж удвічі; Балтійське море вже сприймається як озеро НАТО та набуває нового стратегічного значення. Процес оборонного планування НАТО (NDPP) гармонізує оборонне планування п'яти північних країн. З військово-стратегічної точки зору, додаткова географічна глибина, яку Фінляндія та Швеція створюють для регіональної оборони, є надзвичайно цінною для всіх північних країн, а також країни Балтії [6].

Приєднання Фінляндії до НАТО має значний вплив на безпекову архітектуру Європи, зокрема в контексті європейсько-атлантичної інтеграції. Вступ Фінляндської республіки до Альянсу, який стався 4 квітня 2023 року, є значущою зміною у зовнішній та оборонній політиці країни, що історично дотримувалася військового нейтралітету. Цей крок став відповіддю на зміну безпекового середовища в Європі, зокрема на агресію Росії проти України у 2022 році, тим самим повністю змінив геополітичну ситуацію в північноєвропейському регіоні. Оскільки Фінляндія пропонує НАТО ряд стратегічних переваг, такі як захист Балтійських держав та посилення оборони Альянсу у регіоні. Це допомагає домінувати в Балтійському морі та забезпечує нові маршрути для підсилення, зокрема через близькість до естонської столиці Таллінн. Це підкреслює, що вступ Фінляндської республіки до НАТО є не тільки важливим кроком для самої країни та її національної безпеки, але й має широкі геостратегічні наслідки для всього регіону, включаючи зміну оборонної архітектури і збільшення військових можливостей НАТО.

Література

1. Finland Today. President Niinistö and PM Marin: Finland Must Apply for NATO Membership Without Delay. URL: <https://finlandtoday.fi/president-niinisto-and-pm-marin-finland-must-apply-for-nato-membership-without-delay/> (дата звернення: 14.12.2023).

2. Orion Policy Institute. "How Will Sweden's and Finland's Membership in NATO Impact Arctic Geopolitics?" URL: <https://www.orionpolicy.org/orionforum/106/how-will-sweden-s-and-finland-s-membership-in-nato-impact-arctic-geopolitics> (дата звернення: 14.12.2023).

3. Politico. "Finland leaders announce backing for NATO membership." URL: <https://www.politico.eu/article/finland-leaders-announce-backing-for-nato-membership-sauli-niinisto-sanna-marin/> (дата звернення: 14.12.2023).

4. Reuters. Finnish PM says NATO decision will focus on safety of citizens. URL: <https://www.reuters.com/world/finnish-pm-says-nato-decision-will-focus-safety-citizens-2022-05-11/> (дата звернення: 14.12.2023).

5. Reuters. "Finland's PM says NATO membership is 'very unlikely' on her watch." URL: <https://www.reuters.com/world/europe/finlands-pm-says-nato-membership-is-very-unlikely-her-watch-2022-01-19/> (дата звернення: 14.12.2023).

6. Wilson Center. Finland's Contributions to NATO: Strengthening the Alliance's Nordic and Arctic Fronts. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/finlands-contributions-nato-strengthening-alliances-nordic-and-arctic-fronts> (дата звернення: 14.12.2023).

Добра Михайло,
3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Політологія»
Маріупольський державний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРУП ІНТЕРЕСІВ В РОБОТАХ Г. АЛМОНДА

У сучасному світі групи інтересів стають дедалі більш впливовими. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема з розвитком громадянського суспільства, зростанням ролі ЗМІ та посиленням глобалізації. Групи інтересів можуть впливати на політичний процес різними способами. Вони можуть лобіювати свої інтереси в органах державної влади, проводити агітацію та пропаганду, організовувати протести та демонстрації. Дослідження груп інтересів є важливим завданням політичної науки, оскільки дозволяє краще зрозуміти політичний процес, виявити тенденції його розвитку та розробити рекомендації щодо його вдосконалення, допомагає розкрити нові аспекти впливу груп інтересів на прийняття політичних рішень і формування громадської думки.

У політичній науці існують різні підходи до класифікації груп інтересів на підставі певних критеріїв, одним з найбільш розповсюджених серед них – є підхід американського політолога Габріеля Алмонда, автора низки фундаментальних робіт, які стали класикою політичної науки, що зробив важливий внесок у розвиток політичних наук, розглядаючи вплив груп інтересів на прийняття рішень у суспільстві. Одним із найбільших досягнень Алмонда є розробка теорії політичних систем. Ця теорія розглядає політичну систему як складну систему, що складається з різних елементів, які взаємодіють між собою Алмонд також зробив значний внесок у розробку теорії груп інтересів.

Традиційно в політичній науці термін «групи інтересів» пов'язують з ім'ям Артура Бентлі, саме він ввів в науковий обіг це поняття. Він вбачав що «група – це об'єднання громадян, які розглядаються не як абстрактна фізична одиниця суспільства, а як масова діяльність, котра не обмежує діяльності індивіда лише участю у справах однієї групи, але припускає його діяльність і в

багатьох інших ... Немає такої групи, у якої не було б свого окремого інтересу. Груп без інтересу не існує. Суспільство є сукупністю різноманітних груп інтересів, а їх кількість обмежується лише одним показником – інтересами, заради яких вони створені і діють» [5, С.37].

Схоже тлумачення цього терміну надав і Габріель Алмонд. За його визначення «групи інтересів» – це група людей, які поєднані особливими зв'язками взаємної зацікавленості або користі й які, певною мірою, усвідомлюють це [4, С.21]. надалі він виділяє чотири типи груп інтересів, які впливають на політичний процес.

Перший тип - "невпорядковані групи" - є неорганізованими та спонтанними. Вони часто виникають у відповідь на певну подію чи проблему. Наприклад, демонстрації, страйки, повстання тощо. Як приклад можна привести Революцію Гідності (2013-2014) [6, С.75]. Цей випадок є яскравим прикладом невпорядкованих груп, які виникли в відповідь на певну подію чи проблему. У цьому випадку причиною стала відмова тодішнього президента України Віктора Януковича підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. На знак протесту проти цього рішення в Україні почалися масові протести, які згодом переросли в Революцію Гідності.

Другий тип – «неасоційовані групи» – мають низьку організацію та формуються довкола спільного інтересу, пов'язаного з етнічною приналежністю, місцем проживання, віросповіданням, родинними зв'язками тощо. Наприклад, етнічні громади, місцеві спільноти, релігійні організації тощо. Тут можна привести приклад Українські діаспори. Цей випадок є прикладом неасоційованої групи, яка формується довкола спільного інтересу, пов'язаного з етнічною приналежністю. Українська діаспора – це спільнота людей, які мають українське походження, але живуть за межами України. Вони об'єднані спільними культурними та історичними цінностями. Наприклад, угорська діаспора на заході України лобює закони про подвійне громадянство та поширення прав національних меншин.

Третій тип – «інституційні групи інтересів» – це організації, які мають чітку структуру, визначені цілі та завдання, а також штат професійних працівників [1]. Вони можуть виражати свої власні інтереси або представляти інтереси інших, існуючих у суспільстві груп. Наприклад, політичні партії, бізнес-асоціації, профспілки тощо.

Четвертий тип – «асоціативні групи» – є спеціалізованими та організаційно структурованими об'єднаннями, сформованими для відкритої та професійної артикуляції інтересів. Наприклад, профспілки, асоціації підприємців, професійні асоціації тощо. Це найбільш поширений в країнах розвинутої демократії тип зацікавлених груп, який, за наявності умов для процвітання, здатен обмежити вплив невпорядкованих, неасоціативних та інституційних груп [3, С.23].

Отже, класифікація груп інтересів, запропонована Габріелем Алмондом, є однією з найпопулярніших у політичній науці. Вона дозволяє досліджувати різноманітність груп інтересів,

які беруть участь у політичному процесі, та їхній вплив на прийняття політичних рішень. Вона має ряд переваг. По-перше, вона дозволяє досліджувати широкий спектр груп інтересів, які беруть участь у політичному процесі. По-друге, вона дозволяє оцінити вплив різних типів груп інтересів на прийняття політичних рішень. Однак, класифікація Алмонда також має і деякі недоліки. По-перше, вона є відносно статичною і не враховує можливих змін у характері груп інтересів з часом. По-друге, вона не завжди чітко розмежовує різні типи груп інтересів. Незважаючи на ці недоліки, класифікація Алмонда залишається цінним інструментом для вивчення груп інтересів та їхнього впливу на політичний процес.

Література

1. Биковець В. Групи інтересів у політиці: досвід типологізації. Наукова Бібліотека. 2007. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/440/> (дата звернення: 21.12.2023).
2. Вегеш М. Актуальні проблеми політичної науки. Ужгородський національний університет. 2022. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44007/1/%d0%92%d0%b5%d0%b3%d0%b5%d1%88%20%d0%9c.%20%d0%9b%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1%96%d1%97%20%d0%b7%20%d0%bd%d0%be%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%bd%d1%8c%d0%be%d1%97%20%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%97.pdf> (дата звернення: 22.12.2023).
3. Гнатенко Н.Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики. 2017. URL: http://idpnan.org.ua/files/gnatenko-n.g.-grupi-interesiv-u-verhovniy-radi-ukrayini-_sutnist-i-rol-u-formuvanni-derjavnoyi-politiki_-_d_.pdf (дата звернення: 22.12.2023).
4. Лясота А. Е. Групи інтересів як один з основних інститутів позапарламентського представництва інтересів. Вісник Дніпропетровського університету. Вип. 1. 2016. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/799/841> (дата звернення: 22.12.2023).
5. Мокра Л. З'ясування сутності груп інтересів у політичному вимірі. Науковий вісник Ужгородського університету. Вип. 15. 2010. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7948/1/%D0%97%E2%80%99%D0%AF%D0%A1%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A1%D0%A3%D0%A2%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%93%D0%A0%D0%A3%D0%9F%20%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%A1%D0%86%D0%92.pdf> (дата звернення: 21.12.2023).
6. Новохацький В. Тенденції забезпечення громадського інтересу в суспільстві та державі. Політичний менеджмент. Вип. 6. 2004. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11582/06-Novohatcki.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.12.2023).

Дубонос Микита,
2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Політологія. Політична аналітика та експертиза»,
Маріупольський державний університет

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ

В умовах сучасності в українському суспільстві гостра потреба покарати колабораціоністів. І є певне роздратування, що суворість покарання часто не виправдовує цих очікувань. Крім того, показник визнання провини в українських судах у справах про колабораціоністів не дуже високий. За даними руху ЧЕСНО, до кінця 2022 року це буде лише 10% [1].

Отже, існують певні труднощі та виклики при розслідуванні діяльності колабораціоністів. По-перше, більшість з колаборантів зараз знаходяться на тимчасово окупованих територіях. Тому розслідувати ці злочини надзвичайно складно. За допомогою OSINT-методів і деяких інших спеціальних механізмів слідчі збирають і обробляють необхідну інформацію, що в кінцевому підсумку сприяє притягненню колабораціоністів до кримінальної відповідальності.

Наступне питання стосується характеру злочину. Якщо зосередитися на головному, то постає питання, як визначити ступінь готовності людини співпраці з ворогом. З одного боку, ніби все зрозуміло - участь у колаборації є добровільною, здійснюється з ініціативи суб'єкта цієї діяльності та за умови його вільного волевиявлення [2, с. 45]. Але з іншого боку, варто погодитися, що поняття «власна ініціатива» та «свобода волевиявлення» допускають досить широке тлумачення.

Ще один важливий момент – закон про колаборацію є новим для України. Як наслідок, практика правозастосування ще не повністю розроблена, що призводить до невизначеності щодо меж колабораційної діяльності. Таким чином, існують ризики через надто широке тлумачення колабораційної діяльності, яке може призвести до притягнення до відповідальності більшості людей, які контактували з окупантом. Зрозуміло, що такий підхід може значно ускладнити процес реінтеграції звільнених територій.

По-перше, правоохоронні органи мають проводити системну роз'яснювальну роботу. Заочне покарання – це не умовне покарання, а відстрочка, яка обов'язково впливає злочинців після звільнення та арешту тимчасово окупованих територій. Хоча спілкування з підозрюваним, який співпрацює, не обходить злочин, у деяких випадках це найкоротший шлях до судового рішення та єдиний спосіб отримати цінну інформацію.

По-друге, необхідно активізувати вдосконалення закону про колабораціонізм. Зокрема, експерти мають надати Верховній Раді чіткіші визначення ключових понять. Важливим

досягненням було б відокремити найменш небезпечні види колабораціонізму, такі як гуманітарна співпраця та співпраця у сфері захисту прав людини, від найнебезпечніших – колабораціонізму у військовій та політичній сферах.

Нарешті, по-третє, правоохоронці повинні керуватися простим і зрозумілим правилом, що якість важливіша за кількість. Тоді суворість покарань за колабораціонізм виправдає очікування суспільства. Тому кадрові та матеріальні ресурси правоохоронних органів мають бути зосереджені на розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів, а справи, які не становлять загрози для суспільства, можуть бути вирішені люстраційними механізмами.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що мова ворожнечі та мова ворожих кліше дійсно виступають важливим інструментом ведення війни та активно використовуються державою-агресором у риториці її лідерів. Тож протидія таким кліше та фейкам, які поширюються російською стороною задля успіху ведення війни на інформаційному фронті має стати перспективою розвитку наукових досліджень в умовах повномасштабної російсько-української війни.

За результатами проведеного дослідження визначено наступні стратегічні орієнтири протидії колабораційній діяльності: правоохоронні органи мають проводити системну роз'яснювальну роботу; необхідно активізувати вдосконалення закону про колабораціонізм; кадрові та матеріальні ресурси правоохоронних органів мають бути зосереджені на розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів, а справи, які не становлять загрози для суспільства, можуть бути вирішені люстраційними механізмами.

Література

1. Леонов О. Колабораціонізм: очевидний злочин з неочевидними ознаками. Укрінформ. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3741121-kolaboracionizm-ocevidnij-zlocin-z-neocevidnimi-oznakami.html>.
2. Ніколаєнко Н. Інформаційний фронт російсько-української гібридної війни. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. № 1 (12). 2022. С. 45-54.

Зименко Дар'я

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,

ОП «Міжнародні відносини»,

Маріупольський державний університет

СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Стаття присвячена аналізу проблеми двосторонніх відносин між Україною та Республікою Польща в контексті російсько-української війни. Взаємини між нашою державою Україною та Польщею мають давню історію, яка ґрунтується на різних факторах, таких як географічне розташування, культурні зв'язки та взаємний інтерес до співпраці. Слід зазначити, що стратегічне партнерство між цими країнами базується на спільному розумінні безпекових викликів у Східній Європі. У сучасному світі, коли відбуваються зміни та формується новий світовий порядок, виникає необхідність у розвитку добросусідських відносин між цими країнами. Геополітичні та суспільно-політичні умови створюють нові виклики, тому необхідно розробити нові підходи до співпраці.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що відносини між Україною та Польщею мають велику важливість не тільки для цих двох країн, але й для всього регіону Центральної та Східної Європи. Найбільш очевидним аспектом є геополітична вага цих двох країн. Україна є найбільшою країною на сході Європи, а Польща займає ключове місце в середині континенту, вона є членом Європейського Союзу та НАТО, що дає їй значний вплив на міжнародні справи.

Метою і завданням роботи є дослідження динаміки двосторонніх відносин між Україною та Польщею, а саме:

- Розуміння їх розвитку та виявлення проблем, які можуть виникнути, або можливостей для їх подальшого розвитку, а також визначення шляхів підтримки та зміцнення взаємодії між країнами;
- Аналіз впливу на відносини між Україною та Польщею різноманітних факторів, таких як геополітична ситуація, а також російсько-українська війна;
- Виявлення головних проблем та викликів, що стоять перед двосторонніми відносинами України та Польщі: питання забезпечення безпеки та стабільності, взаємодії в міжнародних організаціях та інше.

Проаналізовано ступінь визначеності в спеціальній літературі. Динаміка двосторонніх відносин між Україною та Польщею в контексті російської агресії є досить актуальною темою для дослідження вітчизняних та європейських фахівців й істориків. У своїй роботі С. О. Білан розкриває сутність українсько-польських відносин на сучасному етапі, а саме новітні партнерські стосунки України та Польщі [1, с. 179]. М. Бучин у своєму дослідженні розкриває особливості та перспективи співпраці між Україною та Республікою Польща у сфері безпеки та оборони на сучасному етапі [2]. Військове партнерство між Україною і Польщею розглядає А. А. Савицька, яке було і є важливим задля безпеки не лише цих держав, а й усієї Європи [7, с. 365].

У зв'язку зі стратегічними цілями зовнішньої політики, Україні та Польщі відкривалися різні можливості геополітичного вибору. Однією з можливостей було залишитись в рамках модернізованого Східного блоку, який знаходився під впливом Росії. Іншим варіантом було приєднатись до європейських та євроатлантичних структур - ЄС і НАТО. Останній варіант не був доступним через недостатність внутрішнього потенціалу України та Польщі, а також у зв'язку з вектором розвитку геополітичних процесів тогочасного періоду. Враховуючи потенціал навіть ослабленої України в той момент, варто було зазначити, що її долучення до будь-якого полюсу було спроможним суттєво змінити розподіл геополітичних сил у світі [5, с.201].

Розвиток партнерських відносин між Україною та Польщею залежить від того, наскільки обізнане суспільство обох країн щодо соціально-культурних цінностей та традицій. Необхідно зрозуміти, що є основою ідентичності кожної нації. Розвиток сучасних інститутів українського та польського суспільства, євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України залежать від розвитку стратегічних комунікацій, медіа, культури та освіти і їх взаємодії та впливу на суспільство [3, с. 727].

Ми знаємо, що події 2014 року Євромайдану покращили відносини між Польщею та Україною ще більше. Польща стоїть на позиції, що двері НАТО мають бути відкриті для України. Разом з цим Польща залишається одним із ключових постачальників військової допомоги Україні, беручи участь у спільних навчаннях та тренуваннях [4, с. 319].

24 лютого 2022 року став вирішальним днем для геополітичних, безпекових, економічних, соціальних та ціннісних змін у Європі та у всьому світі. Широкомасштабне вторгнення Росії на територію України у лютому 2022 року було початком першої великої війни в умовах багатополлярної міжнародної системи. Ця повномасштабна війна Росії проти України раптово змінила сприйняття російської загрози щодо державності України, виявивши екзистенційний характер складного та багатоаспектного конфлікту між Росією та Україною.

Після варварського вторгнення Росії на суверенну територію України, Польща стала одним з найактивніших партнерів, які надають підтримку Україні. Варшава відразу ж після початку вторгнення висловила свою рішучу осуду та вимогу припинення агресії з боку Росії.

Однією з найважливіших форм підтримки стала надання гуманітарної допомоги Україні. Республіка Польща почала активно відправляти до України гуманітарну допомогу, таку як медичне обладнання, ліки, продукти харчування, спальні мішки та інше. Крім того, Польща надає допомогу українським військовим шляхом надання озброєння, техніки та різноманітної спеціальної техніки. Також Республіка Польща надає підтримку Україні у політичній сфері, підтримуючи Україну на міжнародній арені, зокрема щодо вступу до Європейського Союзу та НАТО. Слід зазначити, що польська держава також надає Україні фінансову допомогу на підтримку української економіки [6,

с. 203]. Польща виступила активним учасником зустрічей на рівні лідерів Європейського Союзу, на яких було обговорено питання щодо введення санкцій проти Росії.

Висновок. Не зважаючи на позитивні тенденції в розвитку відносин між Польщею та Україною, все ще існують певні проблеми та виклики, які потребують уваги обох країн. Наприклад, питання безпеки та стабільності. Регіональна безпека залишається однією з головних пріоритетних справ для України та Польщі, особливо в контексті російсько-українського конфлікту. Обидві країни повинні продовжувати співпрацювати в рамках міжнародних механізмів, таких як НАТО та Європейський союз, для забезпечення безпеки та стабільності в регіоні.

Російсько-українська війна має значні глобальні наслідки, такі як виключення Росії з числа багатьох міжнародних організацій та інститутів, застосування економічних санкцій проти Росії та її громадян, а також припинення залежності від російських поставок нафти та газу. Ця війна призвела до зменшення впливу Росії як держави-терориста на міжнародній арені.

Література

1. Білан С. О. Українсько-польські відносини на сучасному етапі. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. 2020. С. 179.
2. Бучин М. Особливості військової співпраці між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни. 2022. URL: <http://surl.li/gvvai> (дата звернення: 13.11.2023).
3. Карпенко О. М. Підвищення рівня культурної свідомості українського народу в умовах російської агресії. *XII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні дослідження у світовій науці»*. 2023. С. 727.
4. Лісовський О. О. Україна – Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. 2020. С. 319.
5. Малімон В. І. Стратегічні пріоритети українсько-польського співробітництва у короткостроковій перспективі (2020-2025 роки). *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. 2020. С. 201.
6. Маргітич Т. А. Дипломатичні стосунки України та Польщі на сучасному етапі. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. 2020. С. 203.
7. Савицька А. А. Військове співробітництво України та Польщі. *II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. 2020. С. 365.

Злидар Марко,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Політологія»,

Маріупольський державний університет

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сьогодні розвиток технологій в усіх сферах людського життя та особливо у сфері комунікації пройшов великий шлях. Комунікація протягом розвитку людства пройшла довгий шлях від невербальної форми до комунікації онлайн. На тлі цього свій розвиток отримала і політична комунікація з плином часу змінились її форми та засоби реалізації, особливо на це вплинула поява соціальних медіа. Вітчизняні дослідники дають наступне визначення поняттю соціальні медіа: наприклад М. Шульга трактує їх як, групу пов'язаних між собою елементів, які є результатом діяльності людини (комунікація, поширення мультимедійних матеріалів, відгуки, дозвілля); Г. Почепцов під соціальними медіа розуміє горизонтальний канал поширення інформації з різних джерел інформацій, водночас він зазначає, що традиційним медіа (ЗМІ) властива вертикальна структура, а горизонтальна властива для соціальних [2]. Крім того соціальні медіа відрізняє наявність зворотного зв'язку та взаємодії не тільки з інформацією, але і з автором і взагалі з кожним хто цією інформацією ділиться або коментує або вподобає.

Соціальні мережі привабливі для політиків, оскільки створюють ілюзію відсутності дистанції між політиком і потенційним виборцем, чиновником і громадянином, дозволяють у реальному часі оперативно реагувати на події й здійснювати швидкий рефреймінг змісту інформації. Відсутність цензури, висока періодичність публікацій і різний формат передачі інформації створюють сприятливе інформаційне середовище для побудови колективних ідентичностей, створення образів «своїх» і «чужих» спільнот [1].

Окрім того, за рахунок інтеграції ЗМІ та посадових осіб у соціальні мережі, останні в Україні стали ще і задовольняти потреби своїх користувачів в інформації [1]. Також соціальні медіа відіграють велику роль в таких політичних діях, як мобілізація електорату його стримування або направлення на окремі політичні акції тощо. Також через соціальні медіа кожна людина може відкрито представляти свою індивідуальність, але тільки на окремих платформах на деяких людина залишається анонімною, що в свою чергу викликає штучно комунікацію, що здійснюється фейковими структурами, інтернет-ботами, клонами авторитетних лідерів, організацій, які значно ускладнюють пошук потрібної інформації, обмін думками й маніпулюють громадськими настроями всередині спільнот. Фейки та дезінформація в соціальних медіа можуть використовуватися різними способами:

1. Події, які не відбулися: створення вигаданих подій або розповсюдження неправдивих історій, що не мають жодного підґрунтя.
2. Фальшиві фотографії та відео: ретушовані чи змонтовані зображення, відео або аудіоматеріали, що виглядають як реальні, але насправді є неправдивими.

3. Маніпуляція фактами: подання правдивих історій чи фактів з метою зміни їх змісту і контексту.

4. Створення фальшивих акаунтів та ботів: це може включати автоматизовані акаунти (боти) або фальшиві профілі, які розповсюджують дезінформацію.

5. Використання соціальних мереж для маніпуляцій: розповсюдження фейків шляхом використання алгоритмів соціальних мереж для збільшення охоплення аудиторії.

6. Масове ретранслявання: коли фейк або дезінформація отримують велику кількість репостів, лайків та коментарів, це може створити враження, що ця інформація є правдивою через «соціальне підтвердження».

В свою чергу ці негативні дії використовують також і політики для висвітлення своєї роботи для прощтовхування своїх тез і наративів. Але звичайно, основна мета політичних діячів в використанні соціальних медіа це активна присутність у соціальних мережах для залучення аудиторії, спілкування з нею та розповсюдження важливої інформації. Це включає створення цікавого контенту, взаємодію зі шанувальниками, організацію розіграшів та акцій. Також як зазначалось вище знищення бар'єрів якого б типу вони не були наприклад: нардеп Олексій Гончаренко від партії ЄС майже кожен день проводить трансляцію на різних платформах соціальних мереж для засвідчення своєї ефективності не тільки в ВРУ, а по вечорам завдяки тим же платформам проводить комунікацію з прихильниками і його приклад це вже не виключення, а закономірність.

Отже, соціальні медіа не тільки зробили світ доступним, але і політизували його. Тепер кожен учасник політичного життя є рівнозначним і має доступ до вираження не тільки своєї думки, але і вплив на державні інститути що робить демократію більш доступною. Але це викликає і багато питань таких, як: відповідальність, відкритість, а також емоційні гойдалки завдяки яким спільнота більш піддається впливу популістичних заяв і їх прощтовхування в своє соціальне середовище тим самим роблячи демократію ще більш динамічною.

Література

1. Зуйковська А. Соціальні мережі як середовище політичної комунікації. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zuikovska_sotsialni.pdf (дата звернення 25.12.2023).

2. Каплуненко В. О., Бондаренко С. В. Основні підходи до визначення поняття соціальні медіа (огляд зарубіжних та вітчизняних досліджень) . URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9274/9218> (дата звернення 25.12.2023).

3. Маккеон Р. Т., Гітомер Д. Х. Соціальні медіа, політична мобілізація та тестування з високими ставками. 11 червня 2019 р. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2019.00055/full> (дата звернення 25.12.2023).

СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН США В АРКТИЧНОМУ РЕГІОНІ

Сполучені Штати Америки як арктична держава – це тема, яка набуває все більшої актуальності останнім часом. Арктика є унікальним регіоном, що відрізняється своїм геополітичним положенням, екологією та ресурсним потенціалом. США, володіючи штатом Аляска, є однією з восьми арктичних націй і активно беруть участь у вирішенні питань, пов'язаних з Арктикою.

Аляска, яка є частиною США, має прямий доступ до Арктичного океану. Це забезпечує країні стратегічну вигоду, дозволяючи контролювати важливі морські шляхи та потенційні енергетичні ресурси. Розташування Аляски також сприяє співпраці та взаємодії з іншими арктичними державами, зокрема Канадою.

Арктика багата природними ресурсами, включаючи нафту, газ та мінерали. США проявляють інтерес до розвідки та видобутку цих ресурсів, враховуючи при цьому необхідність балансування між економічним розвитком та охороною довкілля. Арктичний регіон є особливо вразливим до змін клімату. Танення льодовиків та морського льоду, зміни в екосистемах, загроза біорізноманіттю - все це ставить перед США завдання розробки стратегій адаптації та мінімізації негативного впливу на довкілля. Активно проводять наукові дослідження в Арктиці, спрямовані на вивчення кліматичних змін, морських екосистем та інших ключових аспектів регіону. Ці дослідження допомагають зрозуміти процеси, що відбуваються в Арктиці, та розробити стратегії їх ефективного управління [1].

США приймають активну участь у міжнародних організаціях, таких як Арктична Рада, сприяючи міжнародному діалогу та співпраці з іншими арктичними державами у вирішенні регіональних проблем.

Основним документом що спрямовує політику США в арктичному регіоні є - Національна стратегія для Арктичного регіону (National Strategy for the Arctic Region, NSAR) що була прийнята у 2023 році та оновлена у 2023 році [6]. В ній США визначили стратегію в Арктиці, яка має чотири основні напрямки: безпека, кліматичні зміни та охорона довкілля, стійкий економічний розвиток, та міжнародна співпраця та управління. Ця стратегія включає дії для реагування на зростаючу

важливість регіону як для США, так і для їхніх союзників і стратегічних противників. Стратегія наголошує на важливості підвищення американської присутності в Арктиці для забезпечення безпеки територій і вод США, а також співпраці з союзниками для захисту їхніх територій.

У зв'язку з непередбачуваністю конфліктів, подібних до повномасштабного вторгнення Росії в Україну, США зосереджуються на підвищенні своїх військових можливостей у регіоні. Основні виклики, з якими зіштовхуються США в Арктиці, включають: зміни клімату, стратегічне протистояння з Росією та Китаєм, а також потребу в розширенні інфраструктури та здатності до ведення операцій в екстремальних умовах Арктики.

Китай і Росія посилюють свою присутність і вплив в регіоні, що створює додаткові виклики для стратегії США. У контексті політики Росії в Арктиці сьогодні спостерігається посилення її військової присутності в регіоні. Росія проводила модернізацію своїх військових сил, особливо підкреслюючи гіперзвукову зброю та покращення своїх підводних човнів. Вона також зосереджена на захисті Північного морського шляху як потенційного основного торгового маршруту між Азією та Європою, а також на захисті своєї енергетичної промисловості в регіоні. Це викликає значне занепокоєння у США [2].

Приєднання Фінляндії до НАТО змінило безпекову ситуацію в Арктиці, оскільки це призвело до того, що важливі російські військові бази, такі як база стратегічних підводних човнів Північного флоту в Гаджієво, опинилися менше ніж за 200 кілометрів від кордону з новою країною-членом НАТО. Щодо морських можливостей, США розвивають свою флотилію льодоколів, щоб забезпечити присутність у регіоні. Водночас, важливим аспектом є розробка спеціалізованої інфраструктури та технологій для забезпечення безперебійної роботи в умовах Арктики, зокрема у сферах комунікацій та метеорології. У цілому, стратегія США в Арктиці відображає глобальні зміни у геополітичному ландшафті та підкреслює важливість регіону як для національної безпеки, так і для міжнародної стабільності.

У контексті зростаючих геополітичних напружень в Арктиці, зокрема після російського вторгнення в Україну, роль і стратегія США в регіоні набувають нових вимірів. США, як одна з провідних арктичних держав, стикається з необхідністю переосмислити свого ставлення до військової присутності та економічної активності в регіоні [5]. Наукові та аналітичні джерела підкреслюють, що США стикаються з певними викликами у забезпеченні стабільності в Арктиці. Зокрема, це стосується обмеженого військового потенціалу в регіоні, що може ускладнити відповідь на військові загрози. США також намагаються вирішити проблеми, пов'язані з екстремальними погодними умовами, слабким зв'язком через відсутність полярних супутників та атмосферні перешкоди, а також устаткуванням, яке не оптимізовано для низьких температур.

Окрім військового аспекту, США також активно вивчають шляхи взаємодії з іншими арктичними державами та неарктичними зацікавленими сторонами. В контексті зміненої

геополітичної динаміки, Сполучені Штати прагнуть встановлювати нові форми співпраці, що включають наукові дослідження, екологічний моніторинг та економічні ініціативи [3].

Резюмуючи, США в Арктиці демонструють комплексний підхід, що включає зміцнення військової присутності, розвиток наукових досліджень та екологічного моніторингу, а також поглиблення міжнародної співпраці та розвиток економічних ініціатив. Такий багатовекторний підхід спрямований на забезпечення стабільності та безпеки в регіоні, враховуючи зростаючі геополітичні виклики та стратегічне значення Арктики у світовому масштабі.

Література

1. GAO Report on U.S. Arctic Priorities. URL: <https://news.usni.org/2023/11/30/gao-report-on-u-s-arctic-priorities> (дата звернення 26.12.2023).

2. How the Russian Invasion of Ukraine May Impact the Arctic. URL: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2022/08/how-the-russian-invasion-of-ukraine-may-impact-the.html> (дата звернення 26.12.2023).

3. Partnership, Presence Key to U.S. Strategy In the Arctic. URL: <https://www.nationaldefensemagazine.org/articles/2023/4/28/partnership-presence-key-to-us-strategy--in-the-arctic> (дата звернення 26.12.2023).

4. The Russian Arctic Threat: Consequences of the Ukraine War. URL: <https://www.csis.org/analysis/russian-arctic-threat-consequences-ukraine-war> (дата звернення 26.12.2023).

5. The U.S. Military Needs to Build Arctic Capabilities and Capacity. URL: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2023/12/the-us-military-needs-to-build-arctic-capabilities.html> (дата звернення 26.12.2023).

6. United States' National Strategy for the Arctic Region. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/10/23/fact-sheet-implementation-plan-for-the-united-states-national-strategy-for-the-arctic-region/> (дата звернення 26.12.2023).

Кондрахін Родіон,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Політологія»

Маріупольський державний університет

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ ЩОДО НАДАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКИМ БІЖЕНЦЯМ

Дослідження вимушеної міграції українських громадян внаслідок російсько-української війни, яка набула міжнародного глобального характеру за своєю масовістю та географією охоплення, є важливою як в теоретичному, так і у практичному плані, і стосується найважливіших аспектів безпекового, гуманітарного, економічного, соціокультурного тощо характеру. Теоретичне значущість дослідження проблеми полягає у вдосконаленні та переосмисленні основних підходів до вивчення явища міграції в рамках наукових парадигм [4, с.190], [7, с.24], зокрема, це стосується концептуальних підходів щодо вимушеної міграції [1]. Вивчення явища вимушеної міграції допомагає розуміти гуманітарні аспекти криз та забезпечує можливість розробки ефективних стратегій допомоги та захисту біженців та переселенців. Так, важливим кроком міграційної політики ЄС, зокрема Німеччини, є забезпечення безпеки та правового захисту біженців [5]. Завдяки спільним зусиллям та допомозі країн Європейського Союзу українські біженці мають значні переваги та соціальні гарантії.

Доцільно виокремити основні завдання дослідницького кейсу міграційної політики Німеччини щодо надання тимчасового захисту українським біженцям: соціальні проблеми, з якими стискаються українські громадяни в Європі (на прикладі Німеччини); основні принципи надання міграційних послуг; нормативно-правові засади міграційної політики Німеччини; настрої німецького суспільства до- та після широкомасштабного вторгнення росії. У цьому контексті заслуговують на увагу концептуальні зміни міграційної політики ФРН у зв'язку з подовженням тимчасового захисту громадян України до березня 2025 року. Вже зараз можна визначити основні напрямки формування нової міграційної політики стосовно українських біженців, спрямовані на їх працевлаштування та інтеграцію у німецьке суспільство. У зв'язку з соціально-економічною кризою, урядом Німеччини прийнято низку законів щодо змін у наданні притулку іноземним громадянам та поступовим зменшенням фінансової допомоги біженцям. У 2023 році в Німеччині вперше впроваджується ініціативна модель працевлаштування «JobTurbo» для полегшення інтеграції біженців на німецькому ринку праці. Німецькі центри зайнятості з питань працевлаштування тісно співпрацюють з Федеральним міністерством праці та соціальних питань щодо скорішого впровадження нової моделі та залучення біженців до роботи без бюрократичних зволікань [9].

Головним принципом цієї ініціативи є зміна стратегії, щодо інтеграції іноземців у німецьке суспільство. До міграційної кризи центри зайнятості по безробіттю активно заохочували та фінансували спеціальні обов'язкові довготривалі інтеграційно-мовні курси для іноземців щодо їхнього працевлаштування [8]. Сьогодні для роботи допускається мінімальний показник володіння німецькою мовою, а її подальше вдосконалення буде надаватися безпосередньо в робочому середовищі. Окремою складовою стає наголос на прискореному працевлаштуванні українських громадян без підтвердження кваліфікації, дипломів та з мінімальними знаннями мови. Змінилися

часові рамки проведення співбесід з працевлаштуванням та робиться акцент на результативний пошук роботи. Крім цього, відмова від наданих пропозицій центром зайнятості щодо працевлаштування призводить до зменшення наданої фінансової допомоги від держави. Ці зміни віддзеркалюють загальну тенденцію скорочення фінансування допомоги біженцям та переосмислення складних бюрократичних процедур при прийнятті на роботу.

Вимушена міграція є потужним чинником впливу на національну безпеку та повоєнне відновлення України, тож гостроактуальним є дослідження можливих варіантів повернення українських громадян додому [2]. Вимушена міграційна криза створює перед українською державою низку викликів та спонукає до впровадження ефективної антикризової економічної політики [3, с.26]. Проблеми та перспективи міграційної політики України, її зовнішній вимір та взаємодії з міжнародними організаціями з питань подолання наслідків вимушеної міграції в надзвичайних умовах війни є глобальним викликом, і вивчення цього явища сприяє розвитку міжнародної співпраці та спільних стратегій для вирішення цих проблем на світовому рівні.

Література

1. Безуглий П. Г. Теоретичні засади дослідження міграційних процесів // Політичне життя, 2018. № 1, С. 5-13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2018_1_3_.
2. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та її негативні наслідки для генофонду України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9149> (дата звернення 04.01.2024).
3. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка. 2018. № 2. С. 11-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3_.
4. Малик І. Міграційні виклики для країн ЄС у 2022 році крізь призму міграційних прогнозів. The security architecture of European and Euro-Atlantic spaces: колективна монографія. Riga: Baltija Publishing, 2022. С. 179-191.
5. Малиновська О. А. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України. К.: НІСД, 2014. 48 с.
6. Міграційна криза через війну: критична ситуація в Європі та ризики для України. URL: https://lb.ua/economics/2022/09/22/530166_povernuti_vtrachene_chim_ukraini.html (дата звернення 01.04.2024).
7. Моїсеєнко В.М. Міграція як об'єкт комплексного дослідження // Народонаселення: сучасний стан та перспективи розвитку наукового звання. М.: МДУ. 1997. С. 23-30.
8. Німеччина виділить 1 млрд євро на інтеграцію українських біженців. URL: https://thepage.ua/ua/news/uryad-frn-vidiliv-she-1-mlrd-yevro-na-integraciyu-bizhenciv-z-ukrayini__ (дата звернення 01.04.2024).

9. Одна з країн ЄС планує активніше працевлаштовувати біженців із України URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/11/21/novyna/svit/odna-krayin-yes-planuye-aktyvnishe-pracevlashtovuvaty-bizhencziv-ukrayiny> (дата звернення: 01.04.2024).

Кострюліна Поліна

1 курс, другий (магістерській) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»
Маріупольський державний університет

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПРОТОКОЛ ТА ЕТИКЕТ ЯК ЧИННИК ЄДНОСТІ ТА СОЛІДАРНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ З УКРАЇНОЮ ЗА УМОВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Російсько-українська війна, а саме повномасштабне вторгнення, яке почалося 24 лютого 2022 року, стало одним з найтрагічніших подій не тільки в новітній історії України. Ознаки цієї війни дають всі підстави вважати її світовою, а задіяність гібридних засобів мабуть наймасштабнішими за усю історію воєн. Особливо задіяними є сфери міжнародної комунікації та дипломатії. У цьому контексті, дипломатичний протокол та етикет відіграють одну з ключових ролей в управлінні інформаційними ресурсами, впливом та сприйняттям дійових осіб та країн у захисті інтересів України на міжнародній арені.

Дипломатичний протокол відіграє важливу роль під час війни, хоча його характер і функції можуть змінюватися залежно від конкретної ситуації. Дипломатичний протокол задіяний у підтриманні дипломатичний каналів спілкування, організації переговорів, встановлює правила та форми обміну інформацією, встановлюють контакти для вирішення гуманітарних питань.

Під час російсько-української війни дипломати України та наших союзників, окрім безпосередньо утримання дипломатичного фронту, зосереджуються на вирішенні багатьох нагальних проблем, де дипломатичний протокол та етикет відіграє важливу роль.

Можна виокремити основні аспекти дипломатичного протоколу та етикету під час російсько-української війни:

1. Проява солідарності з Україною. Дипломати разом із всесвітніми організаціями висловлюють солідарність з Україною та засуджують російську агресію. Це можна робити шляхом публічних заяв, відвідування України, прийняттям важливих угод, резолюцій та зустрічами з українськими представниками.

Президент США Джо Байден у 2022 році відвідав Україну та зустрівся з президентом Володимиром Зеленським. Це була важлива демонстрація солідарності США з Україною.

Крім того, визначним прикладом може слугувати новина про те, що Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) на пленарному засіданні у Страсбурзі ухвалила резолюцію «Забезпечення справедливого миру в Україні та тривалої безпеки в Європі».

Документ не лише закликає до підтримки України та реалізації мирного плану Президента Володимира Зеленського, а й визнає Голодомор геноцидом українського народу.

2. Використання української мови та символіки. Дипломати всіх країн світу використовують українську мову та символіку, наприклад, прапор України. Це є знаком підтримки України та її народу.

У 2022 році країни ЄС прийняли рішення про використання української мови під час своїх зустрічей. Це був знак підтримки України та її мови. Також багато країн світу відмовилися від використання російської мови та символіки. Це було знаком відмежування від російської агресії.

3. Уникнення використання російської мови та символіки. Дипломати всіх країн світу уникають використання російської мови та символіки, наприклад, прапора Росії. Це є знаком відмежування від російської агресії.

Міністри закордонних справ країн ЄС у 2023 році відмовилися від використання російської мови під час своїх зустрічей.

4. Співпраця з українськими дипломатами. Дипломати всіх країн світу співпрацюють з українськими дипломатами для пошуку мирного вирішення конфлікту.

У 2022 році Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш відвідав Україну та Росію, щоб провести переговори щодо припинення вогню.

Візити Гутерреша до України та Росії були важливим кроком у пошуку мирного вирішення російсько-української війни. Вони показали, що дипломатичний протокол та етикет можуть бути використані для досягнення політичних цілей.

Російсько-українська війна, яка почалася в лютому 2022 року, вимагає від дипломатів інноваційного підходу до дипломатичного протоколу та етикетки. Цей конфлікт став комерційним випробуванням для міжнародних стосунків і показав, що дотримання дипломатичного протоколу може мати вирішальний вплив на управління інформаційними ресурсами, впливом та сприйняттям дійових осіб та країни в цьому конфлікті.

Дипломати світу продемонстрували солідарність з Україною шляхом публічних заяв, відвідувань країн та прийняття важливих резолюцій. Вони також використовували українську мову та символіку як знак підтримки та відмежування від російської агресії. Співпраця з українськими дипломатами та пошук мирного конфлікту показали важливість дипломатичного протоколу та етикету в досягненні політичних цілей.

Література

1. Осипчук В. В. Дипломатичний протокол та етикет: Навчальний посібник. - К.: МАУП, 2002.
2. Кучерявенко С. В. Дипломатичний протокол та етикет як інструмент формування міжнародного іміджу держави // Український дипломатичний журнал. - 2022. - № 1. - С. 10-17.
3. Кучма Ю. В. Дипломатичний протокол та етикет: роль і значення в сучасному світі // Вісник Дипломатичної академії України. - 2022. - № 2. - С. 102-110.

Маноїлова Лариса,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

ПОЛІТИКА КАНЦЛЕРА ОЛАФА ШОЛЬЦА У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Після того як Ангела Меркель завершила свою політичну кар'єру як канцлер Німеччини, 8 грудня 2021 року на цю посаду було обрано соціал-демократа Олафа Шольца. Німецький парламент, Бундестаг, підтримав його 395 голосів. Україна уважно стежила за виборами Німеччини, 16 років правління Ангели Меркель дозволяло частково передбачати міжнародну політику щодо України.

З одного боку, Німеччина об'єднувала Європу навколо дипломатичного вирішення української проблеми, а з іншого - проводила енергетичну політику без стратегічної перспективи. Вона реалізовувала енергетичну політику без стратегічної перспективи. З 2014 року Берлін лише посилив свою залежність від російських енергоносіїв, які на початок 2022 року склали більш ніж половину всього надходження. Політика щодо побудови «Північного потоку» й «Північного потоку-2» за теорією взаємозалежності зменшили пов'язаність української та російської економік, що призвело до збільшення напруги й переросло в конфлікт. А в переговорах з Москвою це забрало можливість вести жорсткі відносини, за цією ж теорією, відбулося зближення двох країн. Іншими словами, «Північний потік-2» став компенсацією за санкції [2].

Нещодавні парламентські вибори були важливими для України. Це було пов'язано з тим, що новим прем'єр-міністром став Олав Шольц із Соціал-демократичної партії, що сприймалася в парадигмі «Russland verstehen». Саме через це існували ризики того, що Німеччина почне збільшувати свою співпрацю з Росією. Однак безпрецедентне повномасштабне вторгнення в

Україну змусило переглянути свою політику навіть лояльну СДПН щодо Російської Федерації. «Світлофорна коаліція», що складається з СДПН, Союзу «Зелених» та «Вільної демократичної партії», має вплив на позитивні рішення щодо України, адже представники останніх двох партій протягом перших місяців війни були більш рішучі щодо питань надання озброєння.

Загальна риторика Берліна полягала у підтримці України, але заблокуванні або відкладенні певні санкції під час перших місяців війни, зволікання у наданні зброї вказує на брак німецького лідерства.

За канцлера А. Меркель Німеччина відіграла центральну роль у врегулюванні війни на Сході, але за О. Шольца ФРН втратила свої лідерські позиції. Країни Балтії та Східної Європи, Великобританія значно швидше в прийнятті рішень [8].

Енергетична залежність, яка вибудовувалась протягом багатьох років, тепер заважає зайняти тверду позицію щодо Росії: країні потрібно не мало часу для того, щоб замінити паливні ресурси. Головною проблемою в міжнародній політиці Німеччини є те, що протягом 8 років тактика переважно будувалась навколо «case-by-case basis» – Німеччина може бути Європейською наддержавою, але поки їй бракує відчуття мети, бачення і стратегії лідерства [2].

Підтверджує цю думку позиція Німеччини після повномасштабного вторгнення. В перші дні О. Шольц засудив російську інтервенцію і країна приєдналась до надання легкого озброєння Україні. Незважаючи на те, що інші країни почали надавати важке озброєння (США, Великобританія, Польща, Словаччина, Чехія), для Німеччини це стало так званою червоною лінією: вона зайняла вичікувальну позицію [1].

Інформація про постачання зброї засекречена, оскільки вона безпосередньо пов'язана з безпекою, проте Німеччина практично не здійснювала поставок зброї з кінця березня. Через два з половиною місяці (21 червня), Україна отримала самохідні артилерійські установки (Panzerhaubitze2000), тобто перше важке озброєння. Щодо прагнення України до європейської інтеграції: ФРН офіційно підтримала надання Україні статусу кандидата в ЄС, але підкреслює на довгому процесі виконання всіх вимог.

Німеччина довго керувалась приматом економіки та особливим ставленням до Росії. З 2014 року почався процес переосмислення стосунків з Росією, та побудови нового формату взаємодії з Україною. Безперечно, на сьогоднішній день Німеччина втратила лідерську роль в ЄС щодо вирішення війни в Україні, проте її позиція залишається важливою в інституційному розрізі Європейського Союзу. Яку позицію займе ФРН в подальшому щодо озброєння, членства України в ЄС, підтримки санкцій та співпраці з Росією, покаже час [3].

Література

1. Перші три дні повномасштабної російсько-української війни. Громадське телебачення. 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/rosijsko-ukrayinska-vijna-tekstovij-onlajn> (дата звернення 27.04.2023).
2. Томас Д. Німецький енергетичний гігант готовий платити Росії за газ у рублях. BBC News Україна. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61261850>.
3. Громадська думка в Німеччині, Франції і Нідерландах. Центр «Нова Європа». 9-13 червня 2022 (проведене опитування). URL: <http://neweurope.org.ua/analytics/en-public-opinion-in-germany-france-and-the-netherlands/>.
4. Як війна в Україні змінила роль Німеччини на світовій арені. Україна. URL: <https://ukraina.postimees.ee/7551067/yak-viyna-v-ukrajini-zminila-rol-nimechchini-na-svitoviy-areni>.
5. Неділько Н. Канцлер Німеччини Олаф Шольц: Ми повинні підтримати Україну. Deutsche Welle. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/kantsler-frn-sholts-my-povynni-pidtrymaty-ukrainu/a-60933765>.
6. Burchard H. v. d. Pressure grows on Germany's Scholz to send heavy weapons to Ukraine. Politico. 2022. URL: <https://www.politico.eu/article/pressure-germany-scholz-send-heavy-weapon-ukraine/>.
7. Sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine. European Commission - European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/sanctions-adopted-following-russiasmilitary-aggression-against-ukraine_en#sanctions.
8. Як війна в Україні змінила роль Німеччини на світовій арені. Україна. URL: <https://ukraina.postimees.ee/7551067/yak-viyna-v-ukrajini-zminila-rol-nimechchini-na-svitoviy-areni>.
9. Павлиш О. Німеччина до кінця року відмовиться від російської нафти, а потім і від газу – міністр. Економічна правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/20/686030/>.

Осіпов Сергій,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

СОЦІАЛЬНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ НА РОЗВИТОК МІСЦЕВИХ ГРОМАД ТА СУСПІЛЬСТВА

Міжнародний туризм є широко популярним у світі, проте популярність туризму може змінюватися внаслідок різних чинників, зокрема економічних, безпекових, соціальних та здоров'я. До початку пандемії COVID-19, міжнародний туризм значно зростав. Люди подорожували за кордон для відпочинку, бізнесу, освіти та культурного обміну. Однак у 2020 році пандемія суттєво обмежила міжнародні подорожі через введення обмежень, закриття кордонів та інших заходів для боротьби з поширенням вірусу.

З часом міжнародний туризм відновив свою популярність майже у всіх країнах світу, проте внаслідок повномасштабного вторгнення Росії на територію України у 2022 році відсутність безпеки та авіасполучення унеможливають розвиток цієї важливої галузі. Проте, враховуючи великий інтерес світу до України, можна вважати, що після війни та припинення активних бойових дій Україна має великі шанси на залучення туристів зі всього світу. Приклад Ізраїлю доводить, що навіть стан війни не є перешкодою для відвідування країни. Так само можна звернути увагу на Південну Корею: знаходячись у замороженому конфлікті з КНДР, ця країна є популярним напрямком для туристів зі всього світу.

Розвиток міжнародної економіки та підвищення рівня добробуту людей сприяє підвищенню попиту на туристичні послуги та їх різноманітність [1]. Сучасний туризм став засобом пізнання світу, самореалізації, розширення кругозору й отримання нових знань. Туристу нового покоління властиві високий рівень освіти, вимогливість, самовираження, активність. У зв'язку з цим з'являються нові типи і види туристичного продукту, більш вдосконалені, творчі, різноманітні. Однією з тенденцій розвитку міжнародного туризму є прагнення розвивати нові види туризму. В основному це пов'язано з потребою людей відкривати та пізнавати щось нове. Це сприятливо позначається на розвитку національних економік: створюються нові робочі місця, збільшуються експортні надходження, розвивається інфраструктура. Саме тому туризм за останні кілька десятиліть став одним з найбільш динамічних секторів світової економіки [2].

Реалізація державної туристичної політики, яка здатна “привабити” туристів залежить від багатьох чинників – рівня демократичності держави, стабільності її політичного устрою, можливостей бюджетного та приватного фінансування, розвиненої транспортної та готельної інфраструктури, толерантності та приязності суспільства тощо [3]. Яскравим прикладом використання налагодженого державного регулювання в країні є США, де ефективно працює Національне бюро подорожей і туризму, яке служить центральним контактним пунктом з питань подорожей та туризму у федеральному уряді та є зв'язком федерального уряду з сферою туризму США. Туристична діяльність може стати важливим джерелом доходу для місцевих громад. Готелі, ресторани, транспортні служби та місцеві підприємства можуть забезпечити робочі місця та прибуток. Крім того, виручка від туризму може бути використана для фінансування інших проектів у громаді, таких як освіта, охорона здоров'я чи інфраструктурні покращення. Збільшення

поток туристів може стимулювати розвиток інфраструктури. Місцеві влади можуть вкладати кошти в розширення транспортних мереж, рекреаційні зони, музеї та інші об'єкти, які поліпшують якість життя місцевого населення. Також розвиток цієї галузі позитивно впливає на економічний стан, інфраструктурні покращення, збереження культурної спадщини та створення робочих місць. Розвиток туристичних програм, які включають в себе екскурсії, виставки і традиційні заходи, може стати стимулом для збереження та популяризації місцевої культури та історії. Туризм може бути потужним каталізатором для розвитку освіти в місцевих спільнотах. Наприклад, туристи можуть відвідувати місцеві школи або університети для отримання унікального досвіду. Також є важливим, які програми обміну чи партнерства можуть існувати між туристичними агентствами та освітніми установами. Це можуть бути стажування та практика, мовні курси та культурний обмін, розробка туристичних центрів, розвиток мистецької та ремісничих навичок, тощо.

У країнах Європи також існують цілі програми розвитку внутрішнього туризму, яким приділяється особлива увага, тому що саме внутрішній туризм сприяє стійкому положенню власної економіки завдяки перерозподілу національного доходу, а також впливає на розвиток інших видів діяльності, що сприяють розвитку економіки загалом [4]. Організація привабливого внутрішнього продукту, що відрізняється різноманітністю основних і додаткових послуг, має стати основним завданням розвитку туристичної галузі в Україні. Ці фактори разом можуть сприяти вирівнюванню рівнів розвитку, підвищенню якості життя та сталому розвитку місцевих громад. Туризм виступає критичним каталізатором для культурного обміну між туристами та місцевим населенням. Туристи вивчають та поважають місцеві традиції, мову та звичаї, сприяючи утворенню взаємного розуміння. Наприклад, фестивалі, де представники різних культур можуть обмінюватися досвідом, стають платформою для активного культурного обміну.

Туризм здатний впливати на формування соціального капіталу в місцевих громадах. Соціальний капітал охоплює взаємодію, взаємодопомогу та співпрацю між індивідами і групами. Туристи можуть сприяти цьому, взаємодіючи з місцевим населенням через екскурсії, культурні заходи та інші громадські ініціативи. Аналізуючи світовий досвід, необхідно забезпечити зацікавлений підхід до розвитку туризму законодавчих та виконавчих органів, щоб туристична галузь стала частиною загальнодержавної гуманітарної політики і пріоритетів, враховувалась при розгляді інших питань, які мають національне значення [5].

Важливість туристичної галузі вказує на необхідність проведення активної регіональної політики у сфері туризму, забезпеченні координації заходів місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій та бізнесу. Це дозволить збільшити туристичні потоки на регіональному ринку, організувати нові робочі місця, збільшити надходження до державних та місцевих бюджетів, сприяти підвищенню міжнародного авторитету України як туристичної держави. Крім

того, важливим є створення позитивного іміджу України як привабливої території для відпочинку у майбутньому та підвищення уваги українців до відпочинку всередині країни вже зараз.

Література

1. Tourism Market Size & Share, by Type (Domestic, International); Purpose (Adventure, Business, Medical, Conference or Seminar, Religious, Educational) – Global Supply & Demand Analysis, Growth Forecasts, Statistics Report 2023-2035. *Research Nester*. Feb.14 2023. URL: <https://www.researchnester.com/reports/global-tourismindustry-market-analysis-opportunity-outlook-2025/109> (дата звернення: 15.11.2023).
2. The World Bank Group. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/T.INT.RCPT.CD?start=1997&end=2017> (дата звернення: 15.11.2023).
3. Радченко О. В., Радченко О.О. Роль та завдання держави у сфері розвитку туристичної галузі України. *Державно-управлінські студії*. 2019. № 11. URL: <http://journal.ipk.edu.ua/index.php/Дус/article/view/77/75> (дата звернення: 15.11.2023).
4. Кобченко А. А. Сучасний стан розвитку підприємств туристичної галузі України. *Економічний простір*. 2020. № 153. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/451> (дата звернення: 15.11.2023).
5. Шелеметьєва Т. В. Пропозиції щодо підвищення ефективності та удосконалення системи управління розвитком туризму в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 37. С. 61-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_37_13 (дата звернення: 15.11.2023).

Pavliuk Anna,

1st year student, second (master's) level of higher education, full-time study,
educational programme "International Relations"

Mariupol State University

SPANISH DIPLOMATIC INSTRUMENTS IN MEDIATION BETWEEN UKRAINE AND COUNTRIES OF LATIN AMERICA

The paper is devoted to the analysis of Spanish diplomatic instruments in mediation between Ukraine and countries of Latin America in the context of the Russo-Ukrainian war. It is examined the phenomenon of diplomacy, which is the basis of international relations in the modern world. It is analysed the diplomatic influence of political mediation and the prospects for establishing relations between Ukraine and countries of Latin America. The most effective instruments of diplomatic mediation in Spain are presented.

The first instrument of effective mediation is diplomatic missions, the use of diplomatic representations to organise meetings, negotiations and establish contacts between representatives of Ukraine and Latin American countries [4, p.4]. In this way, Spain promotes dialogue and supports negotiations between Ukraine and countries of Latin America. An example of the effectiveness of the Spanish diplomatic mission is the meeting of Volodymyr Zelenskyy with the presidents of Paraguay, Uruguay, and Ecuador on 10 December 2023. Moreover, during the talks between president Luis Lacalle Pou and the president of Ukraine, special attention was paid to the prospect of holding a Ukraine-Latin America summit [1].

The second, no less important instrument is bilateral agreements and treaties [4, p.6]. Spain can initiate and sign agreements aimed at developing cooperation in various fields, such as trade, economy, culture, education and science. This would be not only a diplomatic step, but also a concrete manifestation of pragmatic support for the development of relations between the regions. The above-mentioned meeting on 10 December 2023, as well as the meeting scheduled for January 2024, which is likely to be attended by more Latin American countries, will also serve as an example of such a mediation instrument [1].

The third instrument is economic cooperation, which can also serve as an important catalyst in establishing relations. The Spanish economy is dynamic and diverse, so Spain can use its economic influence to stimulate the exchange of goods and services between Ukraine and countries of Latin America [5, p.7-16]. Such trade ties will not only improve relations between the two countries, but will also support the economies of both countries. Development in this area has already begun, as president of Paraguay Santiago Peña discussed with president of Ukraine Volodymyr Zelenskyy ways to develop bilateral trade in December 2023 [1].

Cultural diplomacy is another instrument of diplomatic mediation [3, p.2-10]. Spain can encourage countries to engage in joint cultural initiatives that will promote mutual understanding and cultural exchange between states. Conferences, seminars, and roundtables aimed at sharing experience and knowledge in science and education will help develop joint research projects and academic exchanges. Exchange programmes for students and teachers, as well as opportunities to learn Spanish in Ukraine and Ukrainian in countries of Latin America, will play a role in bringing cultures closer together and foster deeper mutual understanding. An example of Spanish active mediation in this regard is the introduction of courses related to aspects of Latin American Spanish and Latin American literature at Spanish universities for foreign students, including students from Ukraine.

The use of information resources is one of the most effective instruments. Spain can actively use such resources to create a positive image in the context of relations between Ukraine and countries of Latin America. The media will help to disseminate information about the benefits of cooperation and create favourable conditions for mediation [4, p.8]. For example, Spanish mediation facilitated a meeting

in December 2023, at which president Daniel Noboa and Volodymyr Zelenskyy discussed opportunities for developing bilateral cooperation between Ukraine and Ecuador in the security and digitalisation sectors [1].

Humanitarian aid is also an important instrument of diplomatic mediation for Spain in establishing and strengthening relations between Ukraine and countries of Latin America. The point is that humanitarian aid opens up opportunities for active cooperation and exchange of experience between humanitarian organisations in both countries. This will help to improve mutual understanding and exchange of experience in the field of humanitarian assistance. Moreover, humanitarian aid, as a instrument of diplomatic mediation, creates a positive context for discussing global political and economic issues between Ukraine and countries of Latin America, providing practical solutions and demonstrating mutual support [2, p.77-83].

The paper highlights the main diplomatic strategies of Spain that create a comprehensive approach and can become components of effective mediation between Ukraine and countries of Latin America. Through such diplomatic initiatives, Spain is able to convince Latin American countries of the benefits of relations with Ukraine, and thereby contribute to the emergence of new strategic partners for Ukraine in the fight against the aggressor.

References

1. Абрамова Ю. Зеленський зустрівся з президентами трьох держав Південної Америки. ТСН. 2023. URL: <https://tsn.ua/svit/zelenskiy-zustrivsyia-z-prezidentami-troh-derzhav-u-latynskiy-americy-2468647.html> (дата звернення: 30.12.2023)
2. Бажан Я., Вікторов К., Ковтун О. Еволюція концепції та складові гуманітарної дипломатії. Київ, 2021. 77-83с. URL: <file:///C:/Users/%D0%BF%D0%BA/Downloads/1679-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-3026-1-10-20211121.pdf> (дата звернення 24.11.2023)
3. Лелик М. Б., Піленко І. Г. Культурна дипломатія як складова державної комунікації: мистецтво презентувати країну. Київ, 2021. 2-10 с. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2021/Culture11.10.pdf (дата звернення 24.11.2023)
4. Палагусинець Р. В., Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. Київ, 2019. 4-8 с. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/40.pdf (дата звернення 24.11.2023)

5. Шаров О. Економічна дипломатія Київ, 2019. 7-16 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-12/sharov_monografiya_ekonom_dyplomatiya_print_new.pdf (дата звернення 24.11.2023)

Панасовський Борис,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
ОП «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ «БОКО ХАРАМ»

У сучасному ландшафті глобальної політики та безпеки держав проблема тероризму, в тому числі й у контексті України, виступає як надважливий аспект. Вплив терористичних утворень, таких як «Боко Харам», виходить за межі їх безпосереднього розташування, підкреслюючи універсальну терористичну загрозу, яка здатна швидко розповсюджуватися. Для України, яка зараз стикається з власними викликами безпеці в умовах війни з РФ, дослідження того, як терористична діяльність дестабілізує регіони та стратегії протидії таким загрозам, мають підвищений науковий інтерес. Дослідження діяльності таких угруповань, як «Боко Харам», проливає світло на те, як тероризм може підірвати основи національних інституцій, вплинути на глобальну безпеку та спровокувати гуманітарну кризу. Не менш важливим є акцент на міжнародній співпраці у боротьбі з цими загрозами. Об'єднаний фронт, що передбачає обмін розвідданими, спільні заходи безпеки та спільні підходи до запобігання та реагування, є обов'язковим. Ця форма міжнародного співробітництва не тільки зміцнює зусилля окремих держав у боротьбі з тероризмом, але й зміцнює глобальну безпеку.

«Боко Харам» – терористична організація, що базується на північному сході Нігерії, утворена на початку 2000-х років. Відтоді діяльність терористичного угруповання поширилася на сусідні країни, такі як Чад, Нігер і північний Камерун, створюючи значну загрозу регіональній безпеці. Назва «Боко Харам» у перекладі з місцевої мови хауса означає «західна освіта заборонена», що відображає радикальну опозицію угруповання західним впливам, західним цінностям. Появу «Боко Харам» часто відносять до 2002 року, коли її заснував Мохаммед Юсуф у Майдугурі, столиці штату Борно, Нігерія. Спочатку група позиціонувала себе як релігійна організація, яка протестувала проти уряду Нігерії, який сприймався як корумпований і несправедливий. Однак, у 2009 році після сутички з нігерійськими силами безпеки, яка призвела до смерті її лідера Юсуфа, діяльність «Боко Харам» набула більш радикального характеру. Під

керівництвом Абубакара Шекау, який змінив Юсуфа, «Боко Харам» посилює повстання, що відзначилося серією резонансних нападів, включаючи вибухи, вбивства та викрадення [10].

Роль міжнародного співробітництва у протидії таким загрозам є ключовою. Глобальний характер тероризму вимагає скоординованої міжнародної відповіді, що включає обмін інформацією, спільні операції з безпеки та колективні стратегії запобігання та пом'якшення. Цей спільний підхід не лише підвищує ефективність зусиль окремих держав, але й сприяє створенню більш безпечного глобального середовища.

Нігерія, як основне поле битви проти «Боко Харам», стикалася з внутрішніми політичними та стратегічними проблемами, ведучи боротьбу. Позиція нігерійського уряду була дещо амбівалентною, коливаючись між закликами до міжнародної допомоги та твердженнями про національний військовий потенціал. Ця дихотомія частково пояснюється тим, що Нігерія має найбільшу військову силу в Африці. Однак ефективність цих сил була підірвана такими проблемами, як недостатнє фінансування, корупція, відсутність підготовки та недостатнє озброєння [12].

Відповідь міжнародної спільноти на «Боко Харам» формувалася цією внутрішньою нігерійською динамікою. Хоча є визнання необхідності міжнародної підтримки, ступінь і характер цієї допомоги залежать від власної позиції Нігерії та ширших геополітичних міркувань у регіоні. Дипломатичні зусилля таких гравців, як Сполучені Штати та міжнародні організації, були обережними, прагнучи надати підтримку, не підриваючи суверенітет Нігерії. Це призвело до складного дипломатичного середовища, де підтримка часто є умовною та адаптованою до власних стратегічних рамок Нігерії.

Ключовим елементом регіонального апарату безпеки, який протидіє тероризму «Боко Харам», виступає багатонаціональна об'єднана оперативна група (MNJTF), до складу якої входять сили з Камеруну, Чаду, Нігеру, Нігерії та Беніну. Вона діє за мандатом, який виходить за межі національних кордонів, у відповідь на транснаціональну загрозу, яку представляє «Боко Харам». Ці спільні сили є прикладом інтегрованої військової стратегії, спрямованої на нейтралізацію операцій «Боко Харам», які історично використовували пористість національних кордонів у своїх інтересах. Операційна структура MNJTF характеризується транскордонними військовими кампаніями, обміном розвіданими та спільними тактичними операціями. Такий підхід зумовлений характером повстанців «Боко Харам», які не обмежуються однією національною територією, а розосереджені по всьому регіону басейну озера Чад [12].

Інші країни, зокрема Сполучені Штати відіграли значну роль у підтримці MNJTF, надаючи радників, розвідувальні дані, матеріально-технічну підтримку та обладнання, проводячи навчання. Ця допомога є частиною ширших міжнародних зусиль щодо зміцнення регіональних можливостей проти «Боко Харам» [11].

Також участь країн Африканського Союзу (AU) і Комісії басейну озера Чад (LCBC) у формулюванні стратегії регіональної стабілізації означає перехід до більш комплексного підходу, який збалансовує військові дії з цивільними ініціативами. Ця стратегія спрямована на усунення не лише безпосередніх загроз безпеці, але й на соціально-економічні чинники, що спричиняють нестабільність у регіоні [5].

Військові операції проти Боко Харам, зокрема багатонаціональних об'єднаних оперативних сил, показали неоднозначні результати. Сформована з понад 8000 військовослужбовців із країн басейну озера Чад і Беніну та санкціонована Африканським союзом, MNJTF виконувала спільні операції, які суттєво вплинули на Боко Харам. Ці зусилля, особливо між 2015 і 2016 роками, призвели до розколу групи на кілька фракцій. Однак ефективність цих операцій часто була недовгою, угруповання «Боко Харам» адаптувалися та перегруповувалися. Структурні проблеми всередині MNJTF, включаючи проблеми в командній структурі та фінансуванні, також обмежили її загальний вплив [8].

Крім того, власні зусилля нігерійських військових проти Боко Харам, особливо між 2015 і 2018 роками, зіткнулися з дедалі більшими труднощами, оскільки конфлікт посилювався та з'явилися нові угруповання, такі як Західноафриканська провінція Ісламської держави (ISWAP) [8].

Міжнародна реакція на тероризм «Боко Харам» виходить за рамки військового втручання, охоплюючи широкий спектр дипломатичних і фінансових зусиль. Ці зусилля мають вирішальне значення для вирішення багатогранної природи загрози, яку представляє «Боко Харам», що вимагає не лише заходів безпеки, але й стратегій політичної та економічної стабілізації. Африканський союз відіграв важливу роль у мобілізації міжнародної фінансової підтримки для MNJTF. Це включало забезпечення фінансування від великих глобальних гравців, таких як Сполучені Штати та Європейський Союз. Проте виплата цих коштів стикалася із затримками та проблемами, що відображає труднощі, пов'язані з координацією міжнародної допомоги в зонах конфлікту.

Економічні наслідки діяльності «Боко Харам» були глибокими, посиливши соціально-економічну вразливість у регіоні басейну озера Чад. Таким чином, міжнародна допомога зосереджена не лише на безпосередніх потребах безпеки, але й на довгостроковому економічному відновленні та розвитку, задля запобігання можливості відродження тероризму. Повстання призвело до значних гуманітарних наслідків, включаючи масштабне переміщення населення. Рада Безпеки ООН відзначила переміщення тисяч нігерійців у сусідні країни та всередині Нігерії, Чаду та Камеруну, створивши регіональну гуманітарну кризу [2].

Міжнародні гуманітарні організації та уряди мобілізували ресурси для задоволення нагальних гуманітарних потреб постраждалого населення. Це включає в себе забезпечення харчуванням, притулком, медичною допомогою та підтримкою внутрішньо переміщених осіб і

біженців. Наприклад, у 2015 і 2016 роках Сполучені Штати надали понад 195 мільйонів доларів гуманітарної допомоги постраждалому від «Боко Харам» населенню в регіоні. Ця допомога мала на меті полегшити безпосередні страждання, спричинені повстанцями, і підтримати основні потреби переміщеного населення. Вирішення соціально-економічних проблем є життєво важливим для запобігання використанню цих умов терористичними групами, такими як «Боко Харам». Бідність, безробіття та соціальна ізоляція часто згадуються як фактори, що сприяють вразливості людей до радикалізації. Саме в цьому аспекті різні країни та організації намагаються допомагати західноафриканському регіону [5].

Треба також відмітити боротьбу з пропагандою терористичної організації, що впливає на свідомість африканців. Африканський союз бере участь у обміні повідомленнями для протидії «Боко Харам», послідовно засуджуючи терористичні акти угруповання та підтримуючи країни-члени MNJTF. Однак ця боротьба з повідомленнями та дискредитація наративів «Боко Харам» зіткнулися з проблемами. Визнавалась необхідність контрпропагандистських кампаній, подібно до стратегій, що застосовуються проти ІДІЛ та Аль-Каїди, ці кампанії спрямовані на підрив стратегічної пропаганди «Боко Харам». Однак унікальні характеристики «Боко Харам», зокрема її локалізована та менш орієнтована на цифрові технології пропаганди, вимагають індивідуальних підходів. Військові перемоги проти «Боко Харам» можуть зменшити її безпосередню загрозу, але без розгляду ідеологічних аспектів ризик відродження досі залишається. Залучення до інтелектуальних та ідеологічних заходів протидії має вирішальне значення для довгострокового вирішення [1].

Таким чином, цей аналіз протидії тероризму «Боко Харам» підкреслює необхідність розширення міжнародного співробітництва у боротьбі з глобальними загрозами безпеці, демонструє, наскільки багатогранні підходи, що об'єднують військові, політичні стратегії та стратегії розвитку, є вирішальними для розв'язування не лише безпосередніх викликів безпеці, створених терористичними групами, але й їх глибинних причин. Дуже важливе об'єднання зусиль, які поєднують рішучі дії з соціально-економічним розвитком та ідеологічною активністю. По суті, боротьба з такими організаціями, як «Боко Харам», вимагає постійної глобальної співпраці, поєднання різних тактик для комплексної та ефективної відповіді на тероризм.

Література

1. An Emerging International Response to Boko Haram. Journal of Diplomacy. URL: <https://blogs.shu.edu/journalofdiplomacy/2015/02/an-emerging-international-response-to-boko-haram/> (дата звернення: 29.12.2023).
2. Boko Haram's Deadly Impact. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/article/boko-harams-deadly-impact> (дата звернення: 29.12.2023).

3. Boko Haram's International Connections. Combating Terrorism Center at West Point. URL: <https://ctc.westpoint.edu/boko-harams-international-connections/> (дата звернення: 29.12.2023).
4. Challenges of Countering Terrorist Recruitment in the Lake Chad Region: The Case of Boko Haram. MDPI. URL: <https://www.mdpi.com/2077-1444/11/2/96> (дата звернення: 29.12.2023).
5. Fight against terrorism and Boko Haram. UNOCA. URL: <https://unoca.unmissions.org/en/fight-against-terrorism-and-boko-haram> (дата звернення: 29.12.2023).
6. Mixed Results in Evaluation of Multinational Effort Against Boko Haram. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/blog/mixed-results-evaluation-multinational-effort-against-boko-haram> (дата звернення: 29.12.2023).
7. Multinational Joint Task Force. URL: <https://mnjtfmm.org/>.
8. Nigeria's Battle With Boko Haram. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/nigerias-battle-boko-haram> (дата звернення: 29.12.2023).
9. The African Union's Institutional Approach to Transnational Terrorism. The SAIS Review of International Affairs. URL: <https://saisreview.sais.jhu.edu/the-african-unions-institutional-approach-to-transnational-terrorism/> (дата звернення: 29.12.2023).
10. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Boko Haram | History, Meaning, Insurgency, & Facts. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/Boko-Haram> (дата звернення: 29.12.2023).
11. United States Support to Counter Boko Haram. U.S. Department of State. URL: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2016/02/252399.htm> (дата звернення: 29.12.2023).
12. What role for the Multinational Joint Task Force in fighting Boko Haram?. ReliefWeb. URL: <https://reliefweb.int/report/nigeria/what-role-multinational-joint-task-force-fighting-boko-haram-africa-report-n-291-7> (дата звернення: 29.12.2023).

Петрова Софія

1 курс, другий (магістерській) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

РОЛЬ МУЗЕЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКОРДОНОМ

Український дипломатичний фронт містить багато складових та розвивається відповідно до сучасних викликів в міжнародних відносинах. Зокрема, важливим для України завданням на

сьогодні проблематикою є комунікація зі світом, зокрема через актуалізацію та популяризація української культури закордоном. Боротьба проти російської агресії та суверенізація національного культурного простору є складовими захисту незалежності та самовизначення країни, яка стикається з агресією, виходу з імперської тіні росії, підтвердження права на гідне місце у скарбниці світової культури. Це включає різноманітні стратегії та заходи в галузі культури, серед яких зміцнення мови, підтримка мистецтва та літератури тощо. Важливим аспектом в цьому контексті є захист історичних та культурних пам'яток. Збереження та відновлення історичних та культурних пам'яток зміцнює зв'язок із минулим і визначає унікальність національної культури.

Розглядаючи питання популяризації нашої матеріальної культурної спадщини закордоном, варто звернути увагу на роль музейного фонду України. Враховуючи умови повномасштабного вторгнення та переїзд великої кількості українців закордон в пошуках притулку, наша держава має неабиякий потенціал в задіянні людського ресурсу в просування нашої культурної спадщини. Завдяки різноманітним талантам, українці виходять зі своїми творчими роботами на митецькі майданчики в країнах тимчасового перебування, часто-густо відкриваючи для місцевого населення українську культуру.

З іншого боку, українська діаспора активно репрезентує та пропагує українські здобутки закордоном, про що, зокрема, може свідчити створення Віртуального музею української діаспори [1]. Інтернет-сайт даного музею надає можливість споживати інформацію не тільки українською, але і англійською мовою, що автоматично розширює цільову аудиторію з громадян нашої держави до іноземців.

Діджиталізація є невід'ємною ознакою теперішнього світу, а тому цифрові інструменти культурної дипломатії використовуються нашою державою для популяризації української культури серед іноземних громадян. Факт наявності в Україні вже декількох віртуальних музеїв свідчить про можливість реалізації таких проєктів, є готовою базою для початку використання таких музеїв в досягненні зовнішньополітичних цілей. Зокрема, починаючи з весни 2023 року будь-хто з бажаючих може віртуально відвідати Маріупольський художній музей імені А.І. Куїнджі [4]. Український дизайнер Дмитро Кіфуляк та директор House Museum Еван Кертіс Чарльз Холл до річниці знищення музею Куїнджі у Маріуполі створили його цифрову реконструкцію [2].

Отже з цієї точки зору, головним у збереженні та популяризації історичного та культурного надбання є не стільки технічно-матеріальний чи фінансовий аспект, а скоріше маркетингова складова, яка б змогла залучити до відвідування українських віртуальних музеїв якомога більше іноземців. Разом з тим, певним ризиком існування віртуальних музеїв є їх вплив на свідомість:

наскільки та як на довго цифрові виставки та відомості про них будуть відкладатись у пам'яті їх відвідувачів, зокрема іноземців.

Тому, розглядаючи можливості транспортування фізичних українських виставок закордон, можна очікувати високі шанси реалізації таких проєктів і, певно, навіть більшої їхньої успішності, аніж цифрових виставок. Прикладом реалізації подібного “пересувного” проєкту є досвід унікальної виставки «Зруйнована, але не знищена...», що представляє матеріали грецької культурної спадщини з фондів Маріупольського краєзнавчого музею. Ця виставка була реалізована в фізичному вигляді завдяки використанню цифрових копій Маріупольського краєзнавчого музею. Виставка уособлює собою не тільки культурну спадщину Приазов'я, але й розповідає про долю Маріупольського краєзнавчого музею, яка спіткала його після початку повномасштабного вторгнення російської федерації на території України [3]. Наразі виставка успішно презентувала локальну культуру приазовського краю вже більше, аніж в 5 регіонах України. Продовженням такого досвіду стали ще три маріупольських виставки: «Маріуполь.86#наживо», «Театр. Душа Маріуполя», "Вписані в історію. Зруйновані війною" [6].

Якщо оцінювати перспективи проведення таких виставок закордоном, то можуть бути заперечення щодо невеликого їх успіху, адже їхня тематика є достатньо автентичною та може бути незрозумілою для іноземців. Разом з тим, наявність великої кількості наших співвітчизників закордоном, зокрема в країнах Європи, з одного боку надасть їм «культурну підтримку» у самопрезентації, а з іншого приверне увагу іноземних громадян до їх проблем. Великою мірою це залежить від того, в яких саме місцях можна розташувати виставки, а саме - туристичні центри, в яких велике скупчення людей може допомогти досягнути успіхів.

Розглянувши наведені вище приклади, варто зосередити увагу на тому, що Музейний фонд України має всі підстави для цілеспрямованого просування української культури закордоном. Кількість ризиків, яка пов'язана з різницею у менталітеті між нашою країною та країнами Європи, втомленістю Заходу від тематики війни в інформаційному просторі, фінансова складова тощо можуть бути серйозними перешкодами на шляху реалізації такої ідеї. Проте, переосмислення пріоритетів та спрямування державної підтримки щодо культурно-дипломатичного вектору в поєднанні з вже існуючим успішним досвідом пересувних виставок, про що свідчить користування попитом виставок українських митців закордоном та наявністю різноманітних віртуальних українських музеїв, - усе це надає можливості для креативного розвитку презентації національного культурного надбання. Зважаючи на різні переваги та недоліки ролі музейного фонду України в популяризації позитивного іміджу України закордоном, наостанок хочемо зауважити, що основний успіх полягає в правильному сприйнятті даних експозицій цільовою аудиторією, а саме громадянами іноземних країн – що вчергове свідчить про важливість пильної уваги до культурної дипломатії.

Література

1. В Україні запрацював унікальний Віртуальний музей української діаспори URL: <https://ukrainky.com.ua/v-ukrayini-zapraczyuvav-unikalnyj-virtualnyj-muzej-ukrayinskoji-diaspory/> (дата звернення 07.11.2023)
2. Горlach. П. До річниці знищення музею Куїнджі у Маріуполі створили його цифрову реконструкцію. Суспільне. Культура. 2024, 21 березня. URL: <https://suspilne.media/culture/420393-do-ricnici-znisenna-muzeu-kuindzi-u-mariupoli-stvorili-jogo-cifrovu-rekonstrukciu/> (дата звернення 25.11.2023)
3. Зруйнований, але не знищений: як вивезені з окупації цифрові копії продовжують історію Маріупольського краєзнавчого музею URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mariupolskyu-muzeu-obstrily-okupatsiya-viyuna/32487629.html> (дата звернення 07.11.2023)
4. Маріупольський художній музей ім. А.І. Куїнджі. Mariupol City council. URL: <https://travelbox.in.ua/museum-kuinji/> (дата звернення 25.11.2023)
5. Українка, яка малює еротіку у Берліні: Мої картини дарують друзям на фронті URL: <https://kr.ua/ua/life/a661747-ukrajinka-jaka-maljuje-erotiku-u-berlini-moji-kartini-darujut-druzjam-na-fronti> (дата звернення 07.11.2023)
6. Telegram channel: ЯМАріуполь URL: https://t.me/mariupol_1778 (дата звернення 07.11.2023)

Скляренко Олена

1 курс, другий (магістерській) рівень вищої освіти, заочна форма навчання
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ГУМАНІТАРНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ: ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ ТА ПЕРСПЕКТИВ

В сучасному світі, що постійно еволюціонує та зазнає низки глобальних змін, співпраця країн на міжнародному рівні набуває особливого значення. У цьому контексті велика увага приділяється гуманітарній сфері, оскільки світ стикається з численними викликами, такими як конфлікти, природні катастрофи, пандемії та міграційні процеси. Справжній виклик полягає в забезпеченні ефективної гуманітарної допомоги та співпраці між країнами та міжнародними

гуманітарними організаціями. У цьому контексті особливо важливо розглядати досвід співпраці України з міжнародними гуманітарними організаціями, оскільки країна виходить на світову арену з ініціативами та активним учасням у гуманітарних програмах. Вивчення цього досвіду дозволяє не лише аналізувати ефективність поточних програм та проектів, але й розробляти стратегії для подальшого удосконалення гуманітарної співпраці.

Враховуючи сучасну гуманітарну кризу в Україні, спричинену довготривалим військовим конфліктом на сході України та широкомасштабним російським вторгненням 22 лютого 2022 року, актуальним постає питання визначення позиції та ролі України в міжнародних гуманітарних програмах та ініціативах, адже, ретельний аналіз досвіду та стратегічне вдосконалення механізмів співпраці стають вирішальними для забезпечення ефективного реагування на гуманітарні виклики.

Теоретичні основи визначення та діяльності міжнародних гуманітарних організацій у своїх працях досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, а саме: С. І. Дорогунцов, О. В. Новакова, О. Ю. Полтораков та інші.

Основною метою доповіді є вивчення та аналіз досвіду співпраці між Україною та міжнародними гуманітарними організаціями, а також визначення перспектив для майбутнього.

Окреслена мета визначила низку наступних завдань:

- аналіз історії гуманітарної співпраці України;
- оцінка ефективності поточних програм та проектів;
- вивчення стратегій та механізмів співпраці;
- ідентифікація проблем та розробка рекомендацій;
- аналіз перспектив розвитку гуманітарної співпраці.

Об'єктом дослідження є співпраця України з міжнародними гуманітарними організаціями.

Предметом дослідження є Україна та міжнародні гуманітарні організації

Найбільш ефективними методами дослідження були: аналіз конкретних гуманітарних проектів, що реалізуються Україною та міжнародними партнерами, детальний розгляд офіційних звітів та стратегій, які регулюють гуманітарну співпрацю, аналіз наукових робіт, статей, статистичних звітів, результати проведених опитувань отримувачів допомоги, інтерв'ю з громадськістю та працівниками міжнародних гуманітарних організацій.

Основні результати, які було отримано під час дослідження:

1) Аналіз історії гуманітарної співпраці України. Ретельно проаналізовано історію гуманітарної співпраці України з міжнародними організаціями, визначено ключові етапи та події, що сформували сучасний контекст співпраці.

2) Оцінка ефективності поточних програм та проектів. Результативно проаналізовано ряд гуманітарних програм та проектів, спрямованих на вирішення важливих соціальних проблем. Визначено їхній вплив на розвиток громад та поліпшення умов життя.

3) Вивчення стратегій та механізмів співпраці. Досліджено різноманітні стратегії та механізми співпраці України з міжнародними гуманітарними організаціями. Ідентифіковано оптимальні підходи для досягнення спільних цілей.

4) Ідентифікація проблем та розробка рекомендацій. Виявлено та систематизовано ключові проблеми, з якими стикається гуманітарна співпраця. Розроблено конкретні рекомендації для їх вирішення.

5) Аналіз перспектив розвитку гуманітарної співпраці. Проведено глибокий аналіз перспектив розвитку гуманітарної співпраці України з міжнародними партнерами, враховуючи поточні геополітичні, економічні та соціальні тенденції.

Дослідження підкреслило важливість розробки стратегічного підходу до гуманітарної співпраці, який враховує особливості українського контексту та сприяє досягненню конкретних цілей. Визначено, що для оптимальної гуманітарної співпраці важливо посилити механізми координації та комунікації між всіма учасниками процесу, включаючи урядові структури, громадські організації та міжнародних партнерів.

Загалом, результати дослідження надають підґрунтя для розробки конкретних стратегій та заходів, спрямованих на подальше підвищення ефективності співпраці України з міжнародними гуманітарними організаціями та впровадження нових гуманітарних проектів та програм, які враховують конкретні потреби та можливості України.

Література

1. Новакова О. В. Роль міжнародних неурядових організацій в реалізації концепції сталого розвитку // Політологічні записки. 2013. № 7. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_4

2. Полтораков О. Ю. Глобальне громадянське суспільство в системі міжнародних відносин // Дослідження світової політики. Зб. наук. пр. К. : Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України. 2008. Вип. 44. С. 149–156.

3. Фесенко М. ООН як інституційна основа нового міжнародного порядку Актуальні проблеми міжнародних відносин: Матеріали міжнародної науково практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2016. – Ч. 1. – С. 4-7.

4. Чернявська Л. Н. Роль міжнародних неурядових організацій у перебудові політичної системи світу в умовах глобалізації // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Зб. наук. пр.

К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2005. Випуск 53 (Ч. 1). С. 95–104.

Скоба Валерія,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»
Маріупольський державний університет

УКРАЇНЬКА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Франція — одна з ключових країн Заходу, що формує європейську та світову безпеку. За умов російсько-української війни, яка триває з 2014 року, позиція Франції є визначальною з огляду на впливову роль країни в ЄС і НАТО.

Французька Республіка є стратегічним партнером України. Разом з тим, Росію Париж трактував як важливий центр впливу сучасного багатополюсного світу. Інші ж держави, утворені в межах пострадянського простору, французи сприймали як такі, що є у сфері впливу Росії. Відповідно, у спілкуванні з Україною впродовж тривалого часу відчувалася певна пасивність, на противагу динамічному розвитку французько-російських міждержавних відносин. [2]

Не безпідставно аналітики Інституту світової політики зарахували Францію до країн, що їх умовно називають «Russia's understanders», підкреслюючи тим самими її неоднозначне ставлення до російсько-українського конфлікту. Навіть анексія Криму отримала у французькому суспільстві мовчазне схвалення. [6]

Поширеною у французькому суспільстві є ідея антиамериканізму, яка визначає своєю метою позбутися однополярності. Тому навіть попри санкції, Кремль все ж таки вдало використовував антиамериканські настрої французьких політиків для реалізації російських геополітичних інтересів. Фінансовий чинник є не менш важливим, до 2014 р. РФ входила до десятки найбільших зовнішньоторгових партнерів Франції.

Отже до повномасштабного вторгнення Росії, французи вважали, що російську проблему слід вирішувати твердо, звичайно, але також шляхом стратегічного діалогу, в якому визнаються законні інтереси Москви. Проте побічним позитивним ефектом від конфлікту між Україною і Росією стала активізація співпраці між Україною і Францією.

У лютому 2015 року Франція разом з Німеччиною започаткувала Мінський процес з метою врегулювання конфлікту в Україні та стала членом Нормандської формату. Війна біля кордонів

Європейського Союзу демонструє необхідність зміцнення військового потенціалу континенту – те, за що президент Еммануель Макрон виступає з 2017 року. [1]

Протягом усього першого президентського терміну Макрон продовжував кволу політику свого попередника Франсуа Олланда. Цей курс полягав у поступках Москві й передбачав заморожування війни на Донбасі та подальше підтримання статус-кво.

Перша половина 2022 року стала для Франції часом значних змін. У квітні країна обирала президента (а точніше переобирала Макрона), а в червні – Національні збори. Незадовго до парламентських виборів оновилися й виконавча гілка влади. Все вищезазначене принесло зміни у владі до зовнішньополітичного курсу Франції. Хоча й не можна сказати, що дії і позиція Парижа на міжнародній арені докорінно змінилися, але їх більш жорсткий характер важко не помітити.

Вже в офіційній програмі, яку представив Макрон перед виборами, помітна зміна акценту з економічної на безпекову складову. Виборча кампанія Е. Макрона зосереджувалася на питаннях зовнішньої політики в контексті посилення ваги Франції в ЄС, війни Росії проти України та стримування зовнішніх зазіхань В. Путіна. [5]

Для політичних кіл Франції початок повномасштабної війни Росії проти України виявився на загальне очікуванням. Французька влада вважала, що Росія не буде воювати проти України. 24 лютого 2022 р. Франція засудила російську агресію проти України. Президент Франції Е. Макрон у своїй промові підкреслив відповідальність президента РФ В. Путіна за розв'язання загарбницької війни, заявив, що стоїть на боці України й відзначив хоробрість українського народу.

24 березня 2022 р. на самітах НАТО, G7 й засіданні Європейської Ради в Брюсселі французький президент, з одного боку, наполягав на продовженні поставок оборонної та летальної зброї в Україну, а з другого – виступив проти постачання танків та літаків.

На початковому етапі повномасштабного російського вторгнення (кінець лютого – травень 2022 року) зовнішня політика Франції в цілому робила акцент на дипломатичних зусиллях щодо можливих переговорів між РФ та Україною.[7] Регулярні телефонні контакти Е. Макрона з Путіним розглядаються як спосіб утілення своєї концепції діалогу з РФ, покликаної забезпечити вікно для співпраці з Росією на противагу жорстким вимогам французьких атлантистів про політичну ізоляцію Кремля.

Американське агентство Associated Press (AP) вважає, що «невпинне намагання Макрона прощтовхувати діалог є відображенням французької традиції після Другої світової війни намагатися визначити власний геополітичний шлях і відмовлятися сліпо слідувати за Сполученими Штатами». [3]

13 квітня 2022 р. Е. Макрон дистанціювався від слів Джо Байдена, який кваліфікував дії армії РФ в Україні як геноцид. Е. Макрон згадав про воєнні злочини Росії, й водночас підкреслив, що український і російський народи є «братніми народами». [4]

Переломним моментом у зміні політики Франції щодо України став візит французького президента Еммануеля Макрона до Києва в червні 2022 року. Викриття військових злочинів, які здійснили російські військові у Бучі та Ірпіні, спричинило перерву в телефонних перемовинах Е. Макрона з В. Путіним. [7]

Франція, яка головує в Євросоюзі в першій половині 2022 року, сприяла наданню Україні кандидатського статусу 23 червня. Визнання прагнення України до вступу в ЄС – це глибока зміна для Франції. [8] Адже Францію тривалий час вважали однією з ключових держав-скептиків стосовно перспективи вступу України до Євросоюзу.

30 вересня 2022 року Франція рішуче засудила заяву президента Путіна про незаконну анексію Російською Федерацією українських областей Донецької, Луганської та частини Херсонської та Запорізької областей.

Важливим з погляду визначення подальших напрямів військового співробітництва став візит до Києва міністра Збройних сил Французької Республіки Лекорню наприкінці грудня 2022 року.

Другий українсько-французький форум 10 березня 2023 року засвідчив, що зміни у Франції, насамперед у владі, щодо України дійсно відбуваються. Протягом усього форуму незмінним було розуміння того, що відновлення територіальної цілісності України не має альтернативи. Деякі представники французької влади заявили, що точка неповернення у відносинах з РФ давно пройдена.

Отже, французька політика перебуває в стані трансформації, бо Париж не був готовий до повномасштабної війни в Європі. Здається, французькі політики не мають довготермінової стратегії ні стосовно України, ні стосовно Росії.

Література

1. The case for defence: How Russia's war on Ukraine has proved France right. URL: <https://ecfr.eu/article/the-case-for-defence-how-russias-war-on-ukraine-has-proved-france-right/> (дата звернення 10.10.2023)
2. Аудит зовнішньої політики: Україна - Франція. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud_Ukr_France_ukr_net_2.pdf (дата звернення 8.10.2023)
3. Війна Росії проти України. Чому Макрон підтримує спілкування з Путіним? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-frantsiya-putin/31740626.html> (дата звернення 12.10.2023)
4. Заходи Франції щодо підтримки України в умовах повномасштабної російської агресії. URL: <https://ivinas.gov.ua/viina-rf-protu-ukrainy/zakhody-frantsii-shchodo-pidtrymky-ukrainy-v-umovakh-povnomasshtabnoi-rosiiskoi-ahresii.html> (дата звернення 10.10.2023)

5. Між амбіціями та реальністю: зовнішня політика Франції за президентства Макрона. URL: <https://adastra.org.ua/blog/mizh-ambiciyami-ta-realnistyu-zovnishnya-politika-franciyi-za-prezidentstva-makrona> (дата звернення 08.10.2023)

6. Основные положения «Белой книги» 2013 года и участие Французской Республики в конфликтах и кризисах. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-polozheniya-beloy-knigi-2013-goda-i-uchastie-frantsuzskoy-respubliki-v-konfliktah-i-krizisah> (дата звернення 09.10.2023)

7. Особливості зовнішньої політики Франції та військова допомога Україні. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/01/12/osoblyvosti-zovnishnoyi-polityky-francziyi-ta-vijskova-dopomoga-ukrayini/> (дата звернення 09.10.2023)

8. Українські уроки для Франції: як велика війна змусила Париж повірити в розширення НАТО. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/03/13/7157863/> (дата звернення 10.10.2023)

Тихонюк Вероніка,

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»,
Маріупольський державний університет

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Інформаційно-психологічні операції (ІПСО) є поширеним інструментом для досягнення політичних, економічних та інших цілей в різних країнах, включаючи Україну та росію. Головною метою таких операцій є маніпулювання масовою свідомістю з метою введення певних ідей та поглядів, дезінформація та дезорієнтація людей, а також залякування мас і ослаблення їхніх переконань. Психологічний аспект конфлікту так само важливий, як і його фізичний аспект, і саме тому ІПСО стали ще актуальнішими в інформаційний вік, особливо для національної держави, де загроза у соціально-психологічній сфері більш виражена.

В сучасному світі, де інформаційні технології мають величезний вплив на людей, важливо розуміти, як ці операції працюють та як їх можна використовувати для досягнення певних цілей.

Інформаційно-психологічна операція є ефективним інструментом впливу на суспільство, що реалізується у рамках інформаційних війн та пропаганди, і є ключовим засобом впливу на громадську думку та формування певного світогляду. Треба позначити, що інформаційний вплив, за П. Ратленд, це використання інформації для досягнення своєї мети, яка може бути як політичною, так і комерційною, а психологічний - це вплив на ментальний стан людини, з метою

зміни її поведінки та сприйняття навколишнього світу. Разом вони становлять потужну зброю, яка використовується для маніпуляції масами та досягнення своїх інтересів [7, с. 43].

Психологічний аспект ПСГО ініціюється з метою на масове свідомість з використанням розширеного арсеналу маніпулятивних методик, спрямованих на формування суспільної думки у потрібному маніпуляторі ключі. Для цього використовуються різні способи пропаганди та ідеологічної обробки громадян. Мета психологічної впливу - досягнення сталого результату у формуванні суспільної думки, закладання установок та патернів поведінки у підсвідомість мас; згодом, при вплив на такі установки, відбувається управління масовою психічною свідомістю.

Інформаційна складова залучає використання засобів масової комунікації, інформації та пропаганди, за допомогою яких відбувається ідеологічна обробка психічної свідомості. Таким чином, ПСГО є ефективним способом з охоплення аудиторії та не заподіяння руйнувань матеріальним засобам, які після успішного проведення операцій можна використовувати у власний цілях.

Основний удар у результаті інформаційно-психологічних операцій обрушується на психіку мас. Таким чином, відбувається формування громадської думки. На цю особливість звертали увагу ідеологи, тому що розуміли, що сформовані відповідним чином установки в масах здатні в результаті змінити життя людини, тобто змінити, якщо потрібно, соціальний устрій населення і суспільний устрій [5, с. 165].

Пропаганда служить формуванню ідеологічної складової тієї чи іншої соціального ладу, і спрямовано зміни свідомості мас — у потрібному маніпуляторам від влади ключі. Тобто подібне формування цілком і повністю лежить у зоні впливу маніпулятивних технологій на свідомість мас, з метою початкового формування необхідних установок у підсвідомості індивіда та мас, і вже далі такі установки формують відповідні патерни поведінки, які і впливають на свідомість народу, а значить впливають на думки і вчинки як окремих індивідів, і індивідів, об'єднаних у маси. При цьому зауважимо, що так само і ідеологія є цілеспрямоване і методичне оброблення свідомості мас з метою установок правлячої еліти.

Як зазначали Ю. Мороз та Ю. Твердохліб: «інформаційно-психологічна операція - це комплекс дій та заходів, які здійснюють професійно підготовлені агенти держави-супротивника, з метою забезпечення абсолютного контролю над свідомістю суспільства та подальшого впливу на нього. Об'єктом ПСГО можуть бути політичні лідери, військовослужбовці, громадські активісти, священнослужителі, бізнесмени, населення усієї держави-жертви або ж окремого її регіону» [1, с. 102].

Проведення ПСГО є важливою складовою війн, в першу чергу гібридних та інформаційних. Гібридна війна - це теорія військової стратегії, вперше запропонована Ф. Хоффманом, яка використовує політичну війну і поєднує в собі звичайну війну, нерегулярну війну і кібервійну з

іншими методами впливу, такими як фальшиві новини, дипломатія, іноземне втручання у вибори [6]. К.М. Бонд у своїх працях визначав, що при проведенні гібридних війн, поєднуючи інформаційно-психологічних операцій з підривними зусиллями, агресор має намір уникнути прямого втручання і таким чином залишитись поза прямого втручання [4].

Що стосується інформаційних війн, то дослідники В. Хорошко, Ю. Хохлачова, Т. Пірцхалава та І. Іванченко визначають цей тип війни як поширення та нав'язування конкретних ідеологічних поглядів, формування певної ідеології шляхом маніпулювання свідомістю, та є засобом реалізації ворожої політики. Інформаційні війни плануються та проводяться заздалегідь до початку військового вторгнення, і головним їх завданням виступає забезпечення прихованого контролю в першу чергу над інформаційними ресурсами іншої держави, для забезпечення формулювання лояльної суспільної думки, що призводить до підриву державного управління при використанні різних видів інформаційної зброї та інших засобів [2].

Протягом всього історичного розвитку людства інформація являла собою як об'єкт та засіб боротьби як між людьми, державами, так і між військово-політичними блоками загалом. Сутність інформаційної зброї, як зазначає П.І. Шевчук, полягає у використанні інформаційних засобів для ліквідації, спотворення чи викрадання інформаційних масивів, видобування з них необхідної інформації, обмеження або заборони доступу до неї законних користувачів, дезорганізації роботи технічних засобів тощо [3].

Завдяки використанню інформаційної зброї під час інформаційно-психологічних операцій можна внести розкол у суспільство, дестабілізувати внутрішньополітичне становище, послабити державні й економічні структури, активізувати діяльність опозиційних сил, посилити невдоволення населення, домогтися дискредитації і розвалу збройних сил, викликати недовіру народу до керівництва й у підсумку забезпечити досягнення політичних цілей агресії.

Таким чином, інформаційно-психологічні операції є спеціально розроблені та проведені дії з метою впливу на психологічний стан людей, їх думки, переконання та поведінку через використання інформаційних технологій та засобів масової комунікації. Основне завдання ПІСО полягає у маніпуляції інформацією з метою досягнення бажаного результату в інформаційній чи гібридній війні.

ПІСО є одним з ключових елементів інформаційної та гібридної війн, які засновані на використанні інформаційних технологій та психологічних впливів на населення та опонентів.

Література

1. Мороз Ю., Твердохліб Ю. Інформаційно-психологічні операції в умовах ведення гібридної війни. Вісник Львівського університету. Львів: Міжнародні відносини, 2016. Вип. 38. С. 97-105.

2. Хорошко В., Хохлачова Ю., Пірцхалава Т., Іванченко І. Інформаційна зброя як інструмент інформаційної війни. Захист інформації. 2022. Т. 24. Вип. 2. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/ZI/article/view/16930> (дата звернення 30.11.2023).
3. Шевчук П. І. Інформаційно-психологічна війна росії проти України: як їй протидіяти. Демократичне врядування. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_13_11 (дата звернення 30.11.2023).
4. Bond C.M. Hybrid war: a new paradigm for stability operations in failing states. USA: U.S. Army War College, 2007. URL: <https://www.comw.org/qdr/fulltext/0703bond.pdf> (дата звернення 30.11.2023).
5. Goldstein F.L, Findley B.F. Psychological Operations: Principles and Case Studies. USA: Air University Press, 1996. 364 p.
6. Hoffman F.G. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. USA: Potomac Institute for Policy Studies, 2007. 72 p.
7. Rutland P. Sovietology Who Got it Right and Who Got it Wrong? And Why? Rethinking the Soviet Collapse: Sovietology, the death of communism and the new Russia. London: Pinter, 1998. PP. 31-50.

Фрунзе Дар'я,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Міжнародні відносини»
Маріупольський державний університет

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНИЙ ТЕРОРИЗМ»

Тероризм є визначальною темою епохи, що настала після закінчення «холодної війни». Цей феномен має високий ступінь суспільної небезпеки та належить до злочинів міжнародного характеру. А також загрожує стабільності у світі, у зв'язку з чим від світової спільноти вимагається вжити ефективних заходів протидії.

Останнім часом проблема тероризму перетворилася на одну з найгостріших глобальних проблем сучасності, пов'язаних зі сферою міжнародних відносин. Дж. Буш, будучи віце-президентом США, в доповіді міжвідомчої комісії по боротьбі з тероризмом сформулював таке його визначення: «Тероризм – це протиправне використання і погроза використання насильства проти осіб чи об'єктів для досягнення політичних чи соціальних цілей. Як правило, він направлений на залякування чи примушення уряду, груп чи окремих осіб для зміни їх політики чи

дій» [1, с. 130-133]. Британський вчений У. Лакер заявляв, що неможливо визначити поняття «тероризм», оскільки багато зовнішніх чинників суспільства суперечать цьому. Але, на його думку, тероризм – це застосування насильства групою людей, які діють з певною політичною або релігійною метою зазвичай проти якогось уряду, інколи проти іншої етнічної групи, класу, релігії чи політичного руху. Український науковець В. Ємельянов вважає, що при розробці поняття тероризму потрібно встановити чіткі межі даного явища і відкинути всі політичні тлумачення щодо тероризму. Вчений є прихильником думки, що під тероризмом необхідно розуміти такі загально небезпечні дії або погрозу ними, які вчиняються публічно, посягають на суспільну безпеку та спрямовані на створення в соціальній сфері обстановки страху, непокою, пригніченості з метою прямого або непрямого впливу на прийняття будь-якого рішення або відмови від нього в інтересах винних [1, с. 16]. В. Ємельянов також вводить в науку поряд з такими термінами як терористична війна, терористична злочинність, революційний тероризм, такий термін як злочини терористичної спрямованості. У сучасній літературі існує понад сто визначень поняття «тероризм». Але всі дослідники одностайні в думці, що тероризм являє собою специфічну форму насильства, яке спрямоване проти невинних людей. Відомий дослідник тероризму Б. Дженкінс (США) вважає, що погроза застосування насильства, індивідуальні акти насильства чи кампанія насильства, які породжують відчуття страху, можуть бути визначені як тероризм. Насильство із застосуванням зброї, не обмежене географічними межами і жодними нормами, без чіткої лінії фронту, приховування у підготовці операцій, їх несистематичний характер – все це дало підстави Б. Дженкінсу висунути тезу, згідно з якою тероризм – це новий вид війни [1, с. 17].

Війна і тероризм тісно пов'язані та інколи переходять одне в друге, свідченням чого є повномасштабне вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року. При цьому НАТО бере активну участь у забезпеченні своєї колективної оборони та врегулюванні криз у Європі та за її межами. Ключовий урок з місій і операцій за останні роки, від Афганістану до Косова, полягає в необхідності працювати з іншими країнами та організаціями. Альянс також звертається до партнерів, щоб дати їм змогу краще протистояти викликам безпеки у своїх регіонах. Це стосується й України, яка поділяє їхні цінності та обрала європейський шлях. А також треба зазначити, що ще у 2014 році росія та підтримувані росією сепаратисти розпочали кампанію насильства, спрямовану на дестабілізацію України як суверенної держави. Агент держави – армія рф – вчиняла тортури і вбивства цивільних в Бучі, вбила полонених у Оленівці, завдавала і продовжує завдавати ракетних ударів по цивільним об'єктам, через що загинули уже сотні громадян, зокрема і діти, і вже тривалий час викрадає людей у Криму і Донбасі. Інший агент держави росія – ЧВК «Вагнер» – вчиняв звірські вбивства і застосовував хімічну зброю проти цивільних у Сирії. Є свідчення про вчинення членами цього угруповання тортур і в Україні. Сюди також можна додати звірства у Чеченських війнах, розстріли цивільного населення у Грузії, і регулярні кібератаки, які підтримує

рф [2]. Агресивні дії росії нехтують міжнародним правом і порушують домовленості та зобов'язання, взяті росією, включаючи Гельсінський заключний акт. Дії росії кинули фундаментальний виклик баченню цілісної, вільної та мирної Європи та становлять загрозу безпеці та стабільності в Європі та за її межами. 2 березня 2014 року Північноатлантична рада погодилася, що військові дії проти України силами російської федерації є порушенням міжнародного права та суперечать принципам Ради НАТО-росія та Партнерства заради миру. 21 листопада 2022 року Парламентська асамблея НАТО, на щорічній сесії в Мадриді, одноголосно ухвалила резолюцію, якою визнала росію державою-терористом та закликала уряди країн Альянсу «чітко заявити, що російська держава за нинішнього режиму є терористичною» [3]. Прийняття цієї резолюції свідчить про розуміння парламентарями Асамблеї ключових питань, що впливають на безпеку євроатлантичного регіону, і відповідно відображає настрої парламентів країн НАТО.

Література

1. Біленчук П.Д., Сав'юк О.В. Міжнародний тероризм. 2009. С. 130-133. URL: http://www.kdu.edu.ua/Documents/international_terrorism.pdf (дата звернення: 25.11.2023).
2. Все, що ви хотіли знати про статус держави-спонсора тероризму. URL: <https://www.pravda.com.ua/cdn/cd1/terroriststate/> (дата звернення: 30.11.2023).
3. Росія держава-спонсор тероризму. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/230521.html> (дата звернення: 30.11.2023).
4. Серкевич І.Р. Визначення поняття тероризм та його генезис. URL: https://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_4/331.pdf (дата звернення: 30.11.2023).
5. Щорічний звіт Генерального секретаря за 2022 рік. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opinions_212795.htm (дата звернення: 30.11.2023).

Шляхова Валерія,

2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Політологія»,

Маріупольський державний університет

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В ІТАЛІЇ

Інформація здатна впливати на людей, корегувати їхню поведінку, чинити вплив на ухвалення тих чи інших рішень. Однією з форм інформаційного впливу неодмінно виступає явище

пропаганди, що наразі є одним із найактуальніших питань сучасного світу, адже має великий вплив на суспільну життєдіяльність. Вона використовується не тільки у політичних кампаніях, а й у повсякденному житті. Крім того, як широкий соціально-політичний феномен пропаганда не є новацією, адже мала місце як у різних історичних періодах, так і надалі продовжує розвиватися у сучасному світі. Розуміння впливу російської пропаганди допомагає країнам, зокрема Італії, реагувати на зовнішні втручання та зберігати свою геополітичну стабільність.

Після розпаду Радянського Союзу, Росія продовжила використовувати різні засоби для впливу на італійське суспільство. Використання засобів масової інформації, соціальних мереж, а також фінансова підтримка політичних груп із проросійською орієнтацією – усе це стало частою практикою. Так, після 2012 року Москва почала активно розробляти стратегію, мета якої направлена на підтримку стабільності путінського режиму та відновлення сфери впливу росії у Східній Європі, зокрема у пострадянських країнах. Російська пропаганда спрямована на зріст недовіри, поширення ворожих думок серед італійської громадськості стосовно НАТО, США та Європейського Союзу, а також на дискредитацію країн західного світу. [6]

Так, наприклад, Партія «Ліга», відома своєю євроскептичною позицією, набула широкої популярності. Кремль підтримував її та сприяв розвитку інших італійських партій, включаючи «Рух п'яти зірок», «Вперед, Італія», а також ультраправі «КазаПаунд» і «Нова Сила». «Ліга» та «Рух п'яти зірок» отримували політичну підтримку від путінського режиму, яка яскраво відображалася на зустрічах із представниками російського уряду та партією «Єдина росія». Їхні лідери звеличували постать путіна як великого та далекоглядного діяча, заявляючи, що європейські політичні лідери мають намір віддалити росію від європейського континенту, послабивши зараз, і всю Європу. [6]

Окрім того, московські пропагандисти й їхні прихильники проникли в італійські ЗМІ і значно впливають на громадську думку у цій країні. Так, італійськомовний Sputnik, що виступав головним рупором російської пропаганди публікував інформацію в контексті неефективності західних інституцій та наполягав на більшій співпраці між Італією та росією. [4]

У 2014 році в італійських ЗМІ активно поширювався міф про те, що Революція Гідності насправді була державним переворотом, після якого «хунта», а тобто нова влада України, підтримувана Західним світом, позбавила законних правителів України влади. [2] Своєю чергою Крим, Донецька та Луганська області не сприйняли нову українську владу, і тому прийняли рішення про відокремлення. [1] Тоді як вже 2016 р., партія «Ліга» розпочала кампанію проти санкцій щодо росії та виступала за визнання Криму російською територією.

Голова італійської ТБ компанії RAI поширював пропагандистські матеріали в мережі та часто давав інтерв'ю Russia Today і Sputnik [40]. Rai поширював дезінформацію стосовно перших атак на Запорізьку АЕС внаслідок української «диверсії» [42]. Тоді як після вторгнення в Україну,

на італійському телебаченні можна було неодноразово спостерігати ствердження про наявність в Україні нацистської проблеми та заперечення звірства російських військових.

Натомість після 24 лютого 2022 року впливові особи Італії почали пропонувати свою правду стосовно війни в Україні, засновану на антизахідній концепції та прокремлівській маячні, що ширилися Італією російськими ЗМІ. Разом із цим, чинний до жовтня 2022 року уряд М. Драгі закликав Україну до миру. Своєю чергою, італійська політична діячка, яка очолила Раду міністрів Італії з кінця жовтня 2022 року – Дж. Мелоні, до повномасштабного вторгнення росії в Україну, як і більшість, виступала за покращення відносин із москвою. Проте незабаром вона засудила війну та нині активно підтримує Україну, а її численні візити та переговори якнайкраще демонструють це всебічне сприяння.

Таким чином, російська пропаганда шириться Італією усіма можливими способами й засобами. Тоді як її становлення є складним та довготривалим процесом, що реалізується здебільшого за участі медіа й інтернет-технологій. Саме тому критично важливо розуміти механізми дезінформації та бути свідомими про наявність пропагандистських впливів для збереження власної інформаційної безпеки та підтримки людських цінностей.

Література

1. Рябоштан І. Як російська пропаганда працює в Італії та Німеччині. ms.detector.media. URL: <http://surl.li/gnyko> (дата звернення: 05.01.2024).
2. Lucas E., Pomeranzev P. Winning the Information War: Techniques and Counter-strategies to russian propaganda in Central and Eastern Europe. CEPA, 2016. P. 1-54. URL: https://cepa.ecms.pl/files/?id_plik=2715 (дата звернення: 05.01.2024).
3. Momigliano A. How Russian Propaganda Showed Up in an Italian Murder Trial. The New York Times, 2019. P. 12. URL: <http://surl.li/hiapb> (дата звернення: 05.01.2024).
4. Patalakh A. Italy as the Kremlin's «Trojan Horse» in Europe: Some Overlooked Factors. E-International Relations. P. 1-6. URL: <http://surl.li/fmqxn> (дата звернення: 05.01.2024).
5. Pletka D. Russian propaganda finds a home in italian media. Foreign Policy. URL: <http://surl.li/fmqzz> (дата звернення: 05.01.2024).
6. Stefanini M. Dezinformacija | Come il Cremlino ha creato in Italia un ecosistema di disinformazione e propaganda putiniana. Linkiesta.it. URL: <https://www.linkiesta.it/2023/05/propaganda-russia-putin-italia-dezinformacija/> (дата звернення: 05.01.2024).

ТУРЕЦЬКО-ГРЕЦЬКА СУПЕРЕЧКА В ЕГЕЙСЬКОМУ МОРІ

Середземномор'я, з його історичним килимом культур і цивілізацій, стало свідком тривалого геополітичного протистояння між Грецією та Туреччиною.

Давня історична та політична напруженість між Грецією і Туреччиною набула нового виміру з появою енергетичних суперечок у Східному Середземномор'ї.

В основі розбіжностей лежать значні запаси природного газу у Східному Середземномор'ї. І Греція, і Туреччина, і Кіпр претендують на різні морські зони, які, як вважається, містять значні поклади вуглеводнів. Розмежування виключних економічних зон (ВЕЗ) стало центральним питанням, яке визначає, яка країна має право розвідувати і видобувати ресурси в конкретних районах [1].

Загострення суперечностей відбулось знову. Турецький дослідницький корабель, що здійснював розвідку у супроводі двох військових фрегатів зайшов до територіальних вод Греції, чим спричинив переведення всього грецького флоту до повної бойової готовності. Це було найбільше загострення між країнами після відносної розрядки з 1970-х років [2].

Східне Середземномор'я має стратегічне розташування, слугуючи важливим перехрестям між Європою, Азією та Африкою. Контроль над морськими шляхами та енергетичними ресурсами в цьому регіоні може суттєво вплинути на геополітичну динаміку.

Вважається, що регіоні знаходяться значні запаси природного газу. Доступ до цих ресурсів і контроль над ними мають прямі економічні наслідки для країн регіону. Потенціал економічного розвитку та енергетичної незалежності додає терміновості вирішенню суперечок.

Тривале розділення Кіпру додає додатковий рівень складності до енергетичної динаміки. У той час як Туреччина підтримує Турецьку Республіку Північного Кіпру, визнану лише нею самою, Греція і міжнародне співтовариство визнають Республіку Кіпр. Ця геополітична дилема ускладнює зусилля, спрямовані на досягнення консенсусу щодо розвідки та експлуатації ресурсів навколо острова [3].

Виявлення природного газу в Східному Середземномор'ї надало новий відтінок геополітичній грі. Суперечки щодо морських кордонів та Виключної Економічної Зони стали більш помітними, оскільки і Греція, і Туреччина висувають претензії на великі зони. Туреччина

оскаржує повні морські права грецьких островів, ускладнюючи ситуацію, зокрема в контексті пошуку вуглеводородів.

Енергетичні інфраструктурні проекти, такі як запланований газопровід EastMed, стали спалахами в ширшій геополітичній боротьбі. Ці ініціативи спрямовані на перенаправлення природного газу з Східного Середземномор'я до європейських ринків, обходячи Туреччину. Анкара розглядає такі спроби як спроби відокремити її від можливих економічних здобутків регіональних енергетичних ресурсів, що призводить до зростання напруги [4].

Крім того, міцна координація між Вашингтоном і Брюсселем буде мати вирішальне значення для розв'язання вузла регіонального суперництва та енергетичних амбіцій, які ускладнюють турецько-грецьку суперечку. Разом вони повинні шукати шляхи покласти край ізоляції Туреччини в регіоні та заохочувати до перегляду застарілих планів розробки газу.

Що стосується першого, то президент Європейської ради Шарль Мішель наприкінці 2020 року підтримав пропозицію Анкари щодо багатосторонньої конференції з іншими регіональними державами та наполегливо продовжував вести дискусії щодо її скликання, незважаючи на глибокий скептицизм потенційних учасників.

Енергетичний фактор у грецько-турецьких протиріччях - це не просто регіональна проблема; це складна геополітична головоломка. Оскільки обидві країни змагаються за контроль над цінними ресурсами, хитросплетіння морських кордонів, виключних економічних зон і ширшого політичного ландшафту підживлюють напруженість. Шлях до врегулювання вимагає тонкого балансу дипломатії, дотримання міжнародного права і визнання спільних інтересів, які потенційно можуть об'єднати історично суперечливих сусідів. Східне Середземномор'я залишається горнилом геополітичних викликів, і пошук сталого і справедливого рішення триває на тлі складнощів енергетичної геополітики [6].

Греко-турецький конфлікт у східному Середземномор'ї малоімовірний, але не зовсім немислимий. Страх перед такою ескалацією, економічні негаразди та занепокоєння щодо шкоди їхнім відповідним зв'язкам з іншими регіональними державами підштовхнули Афіни та Анкару поки що повернутися до попередніх переговорів. Об'єднаний трансатлантичний фронт у східному Середземномор'ї може спонукати Грецію та Туреччину залишатися за столом переговорів. Переговори пропонують невелику можливість вирватися з циклу дипломатії примусу та військової боротьби. Однак якщо не вдасться їх продовжити, це, швидше за все, призведе до гіршого протистояння, ніж те, що було в середині 2020 року, підірвавши ту незначну довіру, яка існує між двома країнами, і зміцнить позицію тих, хто в обох країнах уникатиме дипломатії взагалі.

Література

1. The Great Game: What Greece and Turkey Are Disputing in the Mediterranean and Who Stands Behind Them. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-53940494.amp> (Дата звернення: 05.01.2024)
2. Turkey-Greece: From Maritime Brinkmanship to Dialogue
URL:<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean-turkiye-cyprus/turkey-greece-maritime-brinkmanship> (Дата звернення: 05.01.2024)
3. 'Recognize Turkish Republic of Northern Cyprus as soon as possible': Turkish president.
URL:<https://www.aa.com.tr/en/politics/recognize-turkish-republic-of-northern-cyprus-as-soon-as-possible-turkish-president/2950748> (Дата звернення: 05.01.2024)
4. Греция, Кипр и Израиль начинают строить газопровод EastMed. URL: <http://surl.li/pbqil>
(Дата звернення: 05.01.2024).
5. Чому геополітичне протистояння у Східному Середземномор'ї – це більше ніж про нафту? URL: https://adastra.org.ua/blog/chomu-geopolitichne-protistoyannya-u-shidnomu-seredzemnomoryi-ce-bilshe-nizh-pro-naftu_1 (Дата звернення: 05.01.2024).

СЕКЦІЯ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ»

Бабенко Вероніка,
2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Врегулювання конфліктів та медіація»
Маріупольський державний університет

**ОБІЗНАНІСТЬ ТА СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО КОМПЛЕКСНОГО СЕКСУАЛЬНОГО
ВИХОВАННЯ**

Обізнаність та ставлення батьків до комплексного сексуального виховання є ключовими чинниками в формуванні здорової сексуальної культури серед молодого покоління. Комплексне сексуальне виховання охоплює не лише аспекти фізіології та біології статевого життя, але й важливі аспекти етики, поваги до інших, розвитку емоційної і соціальної інтелігенції.

Батьки, як первинні вихователі, мають велике вплив на формування сексуальної ідентичності та цінностей у своїх дітей. Однак, на жаль, тема сексу у багатьох сім'ях ще завжди залишається табу. Деякі батьки відчують непевність або невпевненість у власних знаннях та здатностях надавати адекватну інформацію, тому вони уникають обговорення цієї теми зі своїми дітьми. Це може призвести до невірної уявлення дітей про секс та його роль у їхньому житті.

З іншого боку, деякі батьки демонструють прогресивне ставлення до комплексного сексуального виховання, розглядаючи його як невід'ємну частину загального розвитку своїх дітей. Це означає відкриті бесіди, підтримку та надання достовірної інформації, адаптованої до віку та рівня розвитку конкретної дитини. Такий підхід сприяє створенню відкритого середовища, де діти можуть без страху звертатися до батьків із своїми запитаннями та турботами.

Важливо розуміти, що комплексне сексуальне виховання також повинно включати в себе аспекти виховання щодо безпеки, взаємоповаги та згоди у стосунках. Батьки повинні вчити своїх дітей визначати особисті границі та поважати границі інших. Це допоможе збільшити свідомість і відповідальність у стосунках і знизити ризик негативних наслідків.

Усе враховуючи, комплексне сексуальне виховання є необхідною складовою повноцінного розвитку особистості. Ставлення батьків до цієї теми може визначити, наскільки ефективно діти будуть готові до подальших відносин, як вони будуть розуміти та поважати себе та інших у сфері сексуальності. Тому важливо прагнути до відкритості та розуміння у сімейному середовищі, щоб створити основу для здорового сексуального розвитку нового покоління.

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Гендерна нерівність є одним з проявів соціально-економічної диференціації населення, що призводить до різних можливостей самореалізації жінок та чоловіків у суспільстві.

Гендерна нерівність на ринку праці в Україні – це актуальна проблема, яка виявляється у нерівних умовах та можливостях для жінок та чоловіків у сфері зайнятості.

У сучасному суспільстві закріплений рівний правовий статус для чоловіків і жінок, а також принцип рівних можливостей для їх реалізації в різних сферах життя суспільства [1]. Проте навіть при наявності законодавчих норм, що спрямовані на захист прав праці жінок, існують певні недоліки та випадки дискримінації.

Гендерна нерівність на ринку праці в Україні є важливим питанням, яке визначається різницею у доступі до можливостей, ресурсів і винагород за працю між чоловіками та жінками.

Однією з ключових проблем є різниця у заробітній платі між чоловіками та жінками. Жінки, не зважаючи на те, що мають однакові навички та кваліфікації, часто отримують менше оплати за ту саму роботу порівняно з чоловіками. Це свідчить про систематичну дискримінацію на ринку праці та невизнання внеску жінок в економіку [4, с.50].

Ще однією проблемою є вертикальна сегрегація за статтю, коли жінки частіше представлені в менш високооплачуваних та менше впливових посадах [2, с.330]. Іноді це пов'язано з традиційними уявленнями про ролі статей у суспільстві, де чоловіки вважаються лідерами та призначаються на керівні посади. Жінки частіше працюють в галузях, де їхня робота трактується як «жіноча» і менше оплачується.

Гендерна нерівність на ринку праці також може виявлятися у вигляді дискримінації на підставі вагітності та сімейного стану. Жінки, які планують вагітність або мають дітей, можуть стикатися з ускладненнями у розвитку кар'єри та отриманні пропозицій про роботу. Брак відпусток для догляду за дітьми і членами сім'ї може ускладнювати сумісність материнства та професійного розвитку.

Для подолання гендерної нерівності важливо впроваджувати прозорі та справедливі політики оплати, сприяти рівноправному представленню статей на всіх рівнях управління, а також забезпечити захист прав жінок на ринку праці від будь-якої форми дискримінації.

Література

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV. – Редакція від 13.06.2012. 30). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
2. Марценюк Т. О. Гендерні аспекти сфери зайнятості в українському суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна., 2010. Випуск 16. С. 328-334.
3. Покришук В. Проблеми гендерної зайнятості населення на ринку праці України. *Україна: аспекти праці*. 2011. № 2. С. 3-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2011_2_3
4. Шестаковський О. Гендерна нерівність на ринку праці України: структурні передумови і тривкі стереотипи. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2013. № 30. С.169-174.

Бородай Анжеліка,

2 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Врегулювання конфліктів та медіація»

Маріупольський державний університет

ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ ЯК СПЕЦИФІЧНА ГРУПА НАСЛЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ

Поняття, причини вимушеної міграції законодавчо не встановлені, що стосуються поняття внутрішньо переміщених осіб, вимушених переселенців то законодавство не визначає усіх причин такого переселення. Зазначені поняття різні, тому вимагають окремого визначення у законодавстві та визначення причин, механізми їхнього регулювання, оскільки не всяка вимушена міграція є примусовою міграцією.

Україна входить у десятку країн світу з найбільшою кількістю ВПО, які отримали такий статус через збройний конфлікт та насилля, та посідає перше місце в Європі. Відомо, що після 24 лютого і до 19 липня 2022 року 9 567 033 громадян України перетнули кордон у напрямку на виїзд, тоді як чисельність на в'їзд становила 3,793,403. І хоча, безумовно, дані щодо перетинів кордону вкрай важливі для оцінки динаміки, спрямованості та обсягів вимушеної міграції, необхідно зважати на те, що йдеться не про людей, а про події, тобто чисельність перетинів кордону з України не співпадає з чисельністю біженців та тих, хто повернувся. Тим більше, що частина цих перетинів відбувається через кордон, який Україною не контролюється, тобто на

окупованих територіях, а надана країною агресором кількісна інформація викликає багато запитань та сумнівів. Треба зважати також на те, що одні й ті ж самі особи можуть пересуватися через кордон неодноразово і в обох напрямках [4].

На початок липня 2022 року за даними УВКБ ООН в європейських країнах нараховувалося понад 4 млн громадян України, зареєстрованих як особи, що отримали тимчасовий захист у відповідності до Директиви Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року [7] або згідно з національним законодавством. Директива Ради 2001/55/ЄС була активована Рішенням Ради ЄС 2022/382 від 04.03.2022 [3] саме для українців. Відповідне рішення розповсюджується 476 № 7/2022 на всі країни ЄС тому українці «можуть легально перебувати за статусом «тимчасового захисту у будь-якій країні Євросоюзу. Більш того, тимчасовий захист активується щодо українців, які тікають від війни, одразу після перетину кордону ЄС [5].

Процес інтеграції українських біженців до ЄС можна представити як надзвичайно складне багатоаспектне явище, у якому перетинаються, часом збігаються, а часом і суперечать одні одним інтереси різних сторін. Так, європейці виявили неабияку гостинність: згідно з аналізом Ipsos Flash Eurobarometer, 89% жителів ЄС симпатизували українцям, 88% підтримували наданням прихистку біженцям з України. У свою чергу, українці також зазначали позитив – серед усіх тих, хто від початку війни змінювали місце проживання (17% виїжджали за кордон, решта – на інше місце в межах України), 83% оцінювали ставлення до себе з боку місцевих жителів як дуже і скоріше доброзичливе, інакше думали лише 11% (дані Gradus Research Plus) [3].

Але інтегруватися складно з багатьох причин, зокрема, і через те, що серед великої кількості вимушених переселенців, відмінних за цілою низкою соціально-демографічних ознак, у тому числі й за психологічними настановами, більшості людей було важко безпроблемно прийняти кардинальну зміну життя, ще і в основному в гірших, ніж удома, умовах, і швидко досягти взаєморозуміння з контактерами в країнах перебування [6].

Існують об'єктивні проблеми налагодження життя за кордоном, пов'язані з пошуком роботи, вивченням мови, забезпеченням житлом, соціальними виплатами, медичним страхуванням, послугами освіти, транспорту, зв'язку, документами набуття легального статусу тощо. Про те, що розв'язувати проблеми інтеграції зовсім не просто, свідчать опубліковані скарги переміщених у різні країни ЄС українців на труднощі вирішення багатьох питань, наприклад, на: вимоги виселятися або знайти роботу (Франція); малу фінансову підтримку і труднощі із знаходженням роботи без знання мови (Швеція); незрозуміння причин і наслідків війни, викривлене сприйняття дій агресора і українського спротиву (Болгарія); відсутність матеріальної допомоги (Іспанія); бюрократію, скорочення пільг (Німеччина); згасання емпатії (Австрія); невдоволення малозабезпеченого населення (Чехія); претензії щодо начебто зловживання гостинністю (Литва); закриття або скорочення центрів допомоги, скасування безкоштовного проїзду (Данія); намагання

заробляти на прибулих (Італія); відміну виплат, погіршення ставлення (Польща); тощо [1].

Біженці незадоволені тим, що очікування швидкого й безболісного вирішення їхніх питань стикаються з реальністю передбачених бюрократичними регламентами непростих процедур і тривалих термінів їх виконання. Представники офіційних служб, у свою чергу, незадоволені нерозумінням біженцями того, що пропонувані правила, на думку чиновників, цілком виправдані й єдино можливі. І біженці, і службовці взаємно незадоволені реакцією іншої сторони – її поведінка здається незрозумілою, хоча насправді є для неї цілком звичайною, але контрагентам бракує обізнаності щодо культурних особливостей поведінки, прийнятій в іншій країні [2].

Незнання або неврахування цих особливостей здатне негативно впливати на якість порозуміння жителів різних країн – людей з нетотожними ціннісними системами, навіть якщо вони й належать до спільної європейської цивілізації. Саме це незнання (неврахування) може бути до певної міри однією з причин невідповідності взаємних очікувань сторін від контактів одна з одною.

Література

1. Захарова О. Українські біженці в світі: британці вчать українську, кенійці дивуються, що війна ще триває. The page. 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/politics/ukrayinskibizhenci-yak-zminilosya-stavlennya> (дата звернення: 15.08.2023).

2. Левін Р., Яценко Г. Сприйняття життєвих цінностей українцями та іншими європейцями в контексті проблем інтеграції українських біженців у ЄС. Економіка України. 2022. № 10. С. 51-60. URL: <https://doi.org/10.15407/econo-myukr.2022.10.051> (дата звернення: 24.08.2023).

3. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни Росії проти України – восьма хвиля дослідження. Аналітичний звіт. Gradus Research Plus. Серпень 2022. С. 8-27. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/> (дата звернення: 04.09.2023).

4. Шульга Н. Велике переселення народів: репатріанти, біженці, трудові мігранти. Київ : Інститут соціології НАН України, 2002. 700 с.

5. Філіпчук Л., Ломоносова Н., Сирбу О., Кабанець Ю. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022) : моніторинг Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/vymushena-migracziya-ta-vijna-v-ukraïni.docx-1.pdf> (дата звернення: 04.09.2023).

6. Council implementing decision (eu) 2022/382 of 4 march 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from ukraine within the meaning of article 5 of directive 2001/55/ec, and having the effect of introducing temporary protection. EUR-lex : website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex:32022d0382> (дата звернення: 11.09.2023)

7. Council directive 2001/55/ec of 20 july 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between member states in receiving such persons and bearing the consequences thereof. EUR-lex :

website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex%3a3200110055> (дата звернення: 11.09.2023)

Демидова Олеся,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Соціологія»
Маріупольський державний університет

ЧИННИКИ ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТАВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙЦІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

Стаття присвячена аналізу чинників, які впливають на ставлення європейців до українських біженців. Розглянуто різні аспекти та теорії щодо сприяння мігрантів та проаналізовано статистичні данні.

Європейське ставлення до українських біженців є особливо корисним випадком для розгляду цих питань з кількох причин. Нинішня хвиля біженців до Європи приходить досить швидко після іншої хвилі біженців, яка досягла піку в 2015-2016 роках. Початкові дані свідчать про те, що прийом українських біженців був більш позитивним, ніж прийом попередніх хвиль мігрантів. Це призвело до припущень, що ставлення до біженців змінюється відповідно до довгого переліку пропонувананих факторів, включаючи: географічну, культурну, етнічну близькість та близькість конкретної групи біженців за ознаками ідентичності; рівні розуміння та сприйняття джерела кризи біженців (у цьому випадку російського вторгнення), гендерного складу біженців, зміни ставлення до імміграції загалом, а також ролі ЗМІ та політиків у впливі на громадську думку.

Існує багата література про ставлення до міграції, притулку та біженців, з якої ми можемо виділити п'ять основних пунктів, які дають нам змогу аналізувати. По-перше, ставлення до міграції формується так само, як і ставлення до інших питань. Під цим мається на увазі, що ставлення та світогляд людей формуються на ранньому етапі життя та формуються ключовим досвідом раннього життя, зокрема освітою. По-друге, колись усталені світогляди та ставлення важко змінити, тому вони відносно стабільні з часом. По-третє, події чи кризи, ймовірно, підвищують помітність – або рівень суспільної уваги – до питань міграції та біженців і активізують уже існуючі настрої, а не спонукатимуть людей змінити своє основне ставлення. По-четверте, з часом у Європі ставлення до міграції стало більш сприятливим. Це не означає, що існує хвиля проміграційних настроїв, але це свідчить про те, що за останні 20 років відбулося зростання підтримки міграції, що, швидше за все, пов'язане зі зміною поколінь.

Існує багато теорій, які намагаються пояснити те, що впливає на розуміння і поведінку суспільства приймаючих країн. На цьому етапі хочеться проаналізувати теорію соціальної ідентичності. Те, як ми класифікуємо себе та інших як «групи» людей, впливає на наше сприйняття самих себе та інших. Теорія соціальної ідентичності пропонує, щоб індивіди класифікували себе як належних до певних груп, і щоб вони ідентифікували свою внутрішню групу як відмінну від аутгрупи, тобто індивідів поза своєю групою. Люди оцінюють свою групу більш прихильно, ніж чужу групу, і це, у свою чергу, допомагає розвинути більш позитивну соціальну ідентичність особистості. Крім того, несвідоме підкреслення відмінностей між внутрішньою групою та іншими групами підтверджує нашу роль у соціальному світі. Якщо таке сприйняття діє по відношенню до європейської внутрішньої групи, теорія передбачає, що шукачі притулку з України, європейської країни, сприйматимуться більш прихильно, ніж шукачі притулку з охоплених війною країн за межами Європи, внаслідок чого європейські громадяни будуть менш охочі щоб допомогти останньому [1]. Дуже цікавою ідеєю є те, що підкреслення відмінностей між приймаючим населенням та іммігрантами впливає на те, наскільки загрозливими сприймаються іммігранти та наскільки упереджено до них. Крім того, іммігранти з більш віддалених культур сприймаються як більш загрозливі. Європейці віддають перевагу мігрантам і біженцям однієї етнічної приналежності з європейських країн порівняно з мігрантами з іншої етнічної приналежності та з неєвропейських країн. Крім того, групи, пов'язані з іншою релігією, сприймаються як особливо загрозливі. Численні дослідження виявили, що шукачів притулку сприймають як загрозу, наприклад, як аморальних осіб, які намагаються ввести в оману систему, або як носіїв інфекційних захворювань. Крім того, вважають, що шукачі притулку становлять більшу економічну, фізичну, культурну та соціальну загрозу, ніж інші іммігранти. Приймаюче населення може вважати, що ресурси обмежені, і що населення втратить частину цих обмежених ресурсів на користь шукачів притулку. Таке мислення впливає на упередження, що, у свою чергу, впливає на ставлення до прийняття біженців. Сприйняття іммігрантів або біженців як загрозливих призводить до більш негативного ставлення до них, з навіть сильнішим ефектом, ніж інші особистісні змінні, такі як правий авторитаризм. Іншим питанням, яке впливає на сприйняття, є поточний статус шукачів притулку. У європейському контексті людей з України можна сприймати як переселених біженців, тому що європейські уряди, наприклад Велика Британія, видають їм візи перед початком подорожі, тоді як людям з інших країн, як правило, потрібно якось пробратися до Європи і лише потім подати заяву на отримання статусу біженця. Дослідження в Австралії [1] порівнювало ставлення до переселених біженців і ще не переселених шукачів притулку. Учасники повідомили про значно більше гніву та страху щодо шукачів притулку, порівняно з переселеними біженцями. Можливо, тих, хто не осів, можна розглядати як «фіктивних» шукачів притулку або людей, які намагаються скористатися перевагами системи.

Отже, ставлення до біженців визначається сприйняттям конкретної кризи біженців і залучених суб'єктів, а також ефектами поширення від іншого ставлення до інших груп біженців. Обізнаність щодо конкретних аспектів досвіду біженців, таких як труднощі, вони можуть мати позитивний вплив на міжгрупове та політичне ставлення. Країни з високим рівнем доходу можуть прийняти велику кількість біженців без серйозних наслідків. Ставлення також має змінюватися з часом відповідно до цих факторів.

Література

1. Абрамс Д, Хогг М.А. Коментарі щодо мотиваційного статусу самооцінки в соціальній ідентичності та міжгруповій дискримінації. *Європейський журнал соціальної психології*. 1988 рік. серп; 18 (4):317-34.
2. Ессес В. М., Гамільтон Л. К., Гоше Д. Глобальна криза біженців: емпіричні дані та політичні наслідки для покращення суспільного ставлення та сприяння переселенню біженців. *Соціальні питання та огляд політики*. 2017 рік. січня; 11 (1):78-123.
3. Тайфел Х., Тернер Дж.С., Остін В.Г., Уорчел С. Інтегративна теорія міжгрупового конфлікту . *Організаційна ідентичність: читач* . 1979 рік; 56 (65):9780203505984–16.

Калашнік Софія,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Соціологія»

Маріупольський державний університет

СТУДЕНСЬКЕ ЖИТТЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Україна, яка веде боротьбу зі складністю воєнного конфлікту, відчуває важливі трансформації у всіх сферах суспільства. Серед тих, хто особливо відчуває вплив війни, є студентська громада. Студенти України змушені адаптуватися до нових реалій, що ставлять під загрозу їхнє звичайне життя та навчання.

1. Безпека та Обмеження Руху

Загроза війни призводить до введення різних обмежень національної безпеки, які невідмінно впливають на студентське життя. Частіше за все, студенти зіткнуться із складнощами при пересуванні в районах з підвищеним рівнем напруги та контрольними пунктами, що обмежують їхню свободу руху.

2. Емоційний Стрес та Відволікання від Навчання

Стан війни призводить до емоційного стресу серед студентської громади. Загроза безпеки,

новини про конфлікт та турбулентні події впливають на психологічний стан студентів, відволікаючи їх від академічних зусиль. Зосередження на навчанні стає важким завданням, коли вони стикаються із загрозами та неспокоєм.

3. Фінансові Труднощі та Економічний Тиск

Воєнний конфлікт неодмінно впливає на економіку країни. Студенти, особливо ті, хто залежить від фінансової допомоги чи праці на частковий робочий день, можуть відчувати ріст цін на основні товари та послуги. Це створює фінансовий тиск та може впливати на їхню здатність фінансувати своє навчання.

4. Мобілізація та Військовий Призов

Деякі студенти можуть опинитися серед тих, хто підлягає мобілізації чи призову до армії. Це вимагає від них рішення між військовим служінням та продовженням навчання. Такі рішення важливі, адже вони можуть суттєво вплинути на подальші кар'єрні та освітні плани студентів.

5. Адаптація та Спільна Солідарність

Незважаючи на виклики, студентська громада проявляє вражаючу солідарність та здатність адаптуватися до нових умов. Вони організовують взаємну підтримку, гуманітарні акції та ініціативи, спрямовані на допомогу тим, хто найбільше постраждав від війни.

Ще одним значним наслідком війни стало переміщення багатьох українців з їхніх домівок. Дії російського агресора призвели до широкомасштабних руйнувань, по всій країні великі руїни. Це спричинило появу просто величезної кількості переселенців і залишило багатьох наших громадян просто без даху над головою. Я став свідком боротьби моїх земляків, і це допомогло мені усвідомити важливість соціальної відповідальності. У відповідь на цю кризу багато українських студентів об'єдналися, щоб надати допомогу та підтримку тим, хто постраждав від російських атак.

Крім того, події сьогодення, на мою думку, також підвищили нашу обізнаність про важливість міжнародних відносин і дипломатії. Як молодий українець, я усвідомив значення глобальної політики та вплив, який вона може мати на життя окремих людей. Реакція міжнародної спільноти на війну була неоднозначною: деякі країни надають допомогу та підтримку, тоді як інші залишаються нейтральними або навіть ворожими. Це допомогло мені усвідомити важливість дипломатії у вирішенні конфліктів та сприянні миру.

Студентське життя в Україні під час війни стає викликом, але і водночас підтвердженням стійкості та рішучості. Студенти, стикаючись із складнощами, продовжують нести відповідальність за своє майбутнє та майбутнє своєї країни, спираючись на свою силу та солідарність.

Література

1. Марія Ползікова. Студентське життя під час війни: як це? 2022. С. 34-35

2. «ВСІ ДУМКИ В УКРАЇНІ»: ЯК НАВЧАЮТЬСЯ СТУДЕНТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ»
3. Іван Чепайкін Війна та її вплив на моє життя і навчання сьогодні 12.03.2023
4. Навчання під час війни: думки студентів. Стаття та анкетування студентів з різних міст.

Улановська Анна,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Соціологія»,
Маріупольський державний університет

ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ДАНИХ ДЛЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Актуальність цього питання зумовлена тим, що в сучасному світі соціологічні дослідження використовуються для аналізу різних аспектів життя людей, їхнього ставлення до різних явищ, проблем та інших факторів. Актуальним є вивчення переваг та недоліків різних методів збору даних для соціологічних досліджень.

Соціологічне дослідження – це система логічно послідовних методологічних, методичних і організаційних процедур, пов'язаних між собою єдиною метою: отримати достовірну інформацію про ті соціальні явища або процеси, що вивчаються, про тенденції або суперечності їх функціонування і розвитку, щоб ці дані могли бути використані в практиці соціального управління різноманітними галузями суспільного життя [1, с.12].

Характерними ознаками як науки є застосування систематичних методів емпіричного дослідження, «аналіз даних та оцінка теорії у світлі доказів та логічної аргументації» [2, с.28]. Соціологічні дослідження є важливим інструментом для аналізу соціальних процесів та явищ. Збір даних є одним з найважливіших етапів у проведенні соціологічного дослідження, оскільки від його якості залежить достовірність та об'єктивність результатів дослідження. У цій роботі будуть розглянуті різні методи збору даних для соціологічних досліджень, їх переваги та недоліки.

Практикуючі соціологи використовують безліч різних методів, від найпоширенішого анкетування до складнішого експерименту.

Метод опитування. Опитування є одним з найпоширеніших методів збору даних для соціологічних досліджень, який полягає у зборі даних шляхом питань, які ставляться респондентам. Опитування може проводитися за допомогою анкет, телефонних дзвінків, електронної пошти або особистого спілкування.

Таблиця 1

Метод опитування

Переваги	Недолітки
можливість швидкого та ефективного збору великої кількості даних	можливість спотворення результатів через неправильне формулювання запитань
можливість стандартизації запитань та відповідей	низька якість вибірки
можливість порівняння результатів з іншими дослідженнями	можливість отримання недостовірної інформації

Метод спостереження. Спостереження є методом збору даних, який полягає у вивченні поведінки людей у певних умовах. Головною перевагою методу спостереження є те, що дослідник має безпосередній зв'язок з об'єктом.

Таблиця 2

Метод спостереження

Переваги	Недолітки
можливість отримання достовірної інформації про поведінку людей	складність збору даних
можливість вивчення складних процесів та явищ	низька якість вибірок можливість спотворення результатів через вплив спостережувача на поведінку людей
можливість отримання додаткової інформації, яка не була передбачена в опитуванні	низька репрезентативність вибірки

Метод інтерв'ю. Інтерв'ю є методом збору даних, який полягає у бесіді з респондентом з метою отримання інформації про його думки, переконання та досвід.

Таблиця 3

Метод інтерв'ю

Переваги	Недолітки
можливість отримання детальної інформації про досліджуваний об'єкт	складність збору даних
можливість уточнення запитань та відповідей	можливість спотворення результатів через вплив інтерв'юера на відповіді респондента
можливість порівняння результатів з іншими дослідженнями	низька репрезентативність вибірки

Метод соціального експерименту. Метод дослідження, який використовується для вивчення

поведінки людей у певних ситуаціях. В рамках соціального експерименту проводиться контрольоване втручання в звичайний хід подій з метою вивчення реакції людей на це втручання.

До переваг використання соціального експерименту відноситься:

- можливість контролювати умови дослідження, що дозволяє забезпечити точність та об'єктивність результатів;
- можливість проведення досліджень в умовах, що не можуть бути повторені в реальному житті;
- можливість вивчення складних соціальних явищ та процесів, які не можуть бути пояснені за допомогою інших методів.

Недолітки використання цього методу:

- невелика кількість учасників дослідження, що може призвести до неточних результатів;
- неможливість повного контролювання усіх факторів, що можуть вплинути на результати дослідження;
- можливість виникнення етичних проблем під час проведення експерименту.

Підсумовуючи можна сказати, що кожен метод має свої переваги та недоліки, тому вибір методу залежить від конкретної задачі дослідження та об'єкта дослідження. Для отримання найбільш достовірних та об'єктивних результатів рекомендується використовувати комбінацію різних методів збору даних.

Література

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ. К., 1999.
2. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. К., 1996.
3. Практикум з соціології: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / За редакцією В.М.Пічі. Львів, 2004.
4. Черниш Н.Й. Соціологія. Курс лекцій. Конспект. Випуск 6. Львів, 1996.

Улановська Анна Віталіївна

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,

освітня програма «Соціологія»

Маріупольський державний університет

ПРИЧИНИ СВІДОМОЇ БЕЗДІТНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

Народження дитини вважається головним пріоритетом у розвитку сімейних стосунків. Однак зміни, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, призводять до зміни цінностей сучасних

українських сімей. Таким чином, childfree все більш популяризується. Незважаючи на те, що це явище, відоме як «добровільне безпліддя», свідомо відмова від батьківства є серйозною проблемою, з якою стикаються сучасні молоді люди, тож потребує ретельного вивчення.

Дослідники Джейкобсон та Хітон визначають концепцію «добровільне безпліддя» як явище, що притаманне певній групі людей дитородного віку, які фізично фертильні, але не планують народжувати [1].

В країнах, які входили до Радянського Союзу протягом тривалого періоду часу, головним обов'язком жінки було народжувати та виховувати дітей. З цієї причини добровільна відмова від батьківства є новим явищем сучасної України, але наразі активно підтримується молоддю.

Особистість, яка вирішила для себе бути бездітною, має різні мотиви, включаючи свідомі та несвідомі мотиви. Свідомі причини добровільного безпліддя можуть включати соціальні та фінансові умови, невизначеність, страх втратити свободу, відраза до вагітності, дітей і/або небажання їх мати, гедонізм і недовіра до партнера.

Крім того, безсумнівно, мають вплив неусвідомлені причини. Їх дослідити складніше, але на основі висловлень дослідників «чайлдфрі» можна припустити, що більшість із них зазнали дитячих травм, що призвело до відповідного вибору [4].

До свідомих причин добровільної бездітності можна віднести:

1. Пріоритет стабільного економічного життя, яке не буде супроводжуватися будь-якими діями, які можуть призвести до додаткових витрат або негативних наслідків для кар'єрного зростання.

2. Бажання особистого часу. Прихильник чайлдфрі розуміє, що коли народжується дитина, потрібно виділяти багато часу їй, але на противагу обирає життя для себе та приділяє час хобі, подорожам, саморозвитку тощо.

3. Подружжя прагне побудувати сім'ю, де вони приділятимуть одне одному час, а не виконувати батьківські обов'язки.

4. Емоційна мотивація, включає в себе те, що чайлдфрі ставляться до дітей на різних емоційних рівнях (починаючи від ненависті та неприйняття до загалом позитивного ставлення). Як правило, добровільно бездітні люди, не прагнуть до продовження і вважають, що це не обґрунтована «потреба».

5. Бажання уникнути вагітності. Жінки, які не мають дітей, підкреслюють, що народження дитини пов'язане з втратою здоров'я, значним погіршенням фігури та іншими проблемами. Вагітність та пологи викликають у них огиду, тривогу, страх і злобу [2, 133-134].

До несвідомих причин можна віднести проблеми з психологічними аспектами, які не завжди очевидні для людини [5]. Також одна з можливих несвідомих причин добровільної бездітності – це страх перед відповідальністю за дитину. Багато людей можуть мати певну тривогу стосовно того,

як вони зможуть впоратися з вихованням дитини і як це вплине на їхнє життя. Цей страх може бути пов'язаний з негативним досвідом власного дитинства або з недостатньою підготовкою до батьківства. Іншою можливою несвідомою причиною може бути низька самооцінка. Люди з низькою самооцінкою можуть не вірити у свої здатності бути хорошими батьками і вважати, що не заслуговують на таке щастя як дитина [3]. Це може бути пов'язано з різними життєвими обставинами, такими як негативний досвід відносин з батьками чи партнером, низька успішність у кар'єрі або особистому житті.

Узагальнюючи, свідоме бездіцтво може бути пов'язано з різними причинами, такими як зміна соціальних норм і цінностей, зміна ролей статей в сім'ї, економічні фактори, культурні фактори та особисті фактори. Для багатьох людей свідоме бездітність стає вибором, який дозволяє їм бути більш самостійними, незалежними та зосередженими на своїх особистих цілях та амбіціях.

Література

1. Jacobson C. K., T B Heaton T. B. Voluntary childlessness among American men and women in the late 1980's. *Social biology*, 1991. С. 79-93.
2. Кобікова Ю. В., Колесавіна О. О. Особливості сімейних установок дівчат чайлдфрі. *Гендерна політика міст : історія і сучасність : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф.* під ред. Н. Бібік, Г. Фесенко, О. Першай. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова: Вип. 5. С. 133-136.
3. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: Веселка, 1998. С. 53.
4. Шевченко Л. О., Кобікова Ю. В. Гендер у психологічних та соціологічних дослідженнях: навч. посібник. Київ, 2015. С. 148.
5. Щербань П. Психологія сучасної сім'ї та педагогіка сімейних взаємин. *Рідна школа*, 2005. С. 14-15.

Чекулаєв Богдан,

1 курс, другий рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Врегулювання конфліктів та медіація»

Маріупольський державний університет

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасна молодь переживає впливовий період формування своєї ідентичності, який неодмінно переплітається з динамічними змінами в соціокультурному середовищі. Однією з

ключових сфер, що впливає на цей процес, є сфера віртуальної спільноти, а саме соціальні мережі. Сучасні технології змінили парадигму комунікації, викликаючи глибокі трансформації в способах взаємодії молоді зі світом та, відповідно, впливаючи на процес становлення їхньої ідентичності.

У цьому контексті важливо розглянути, як соціальні мережі фасилітують чи обмежують формування молодіжної ідентичності, як вони впливають на взаємодію та сприйняття самого себе та інших. Дослідження впливу соціальних мереж на молодіжну ідентичність стає актуальним завдяки необхідності врахування цього аспекту для більш глибокого розуміння сучасних динамік суспільства та покоління Z. В даній доповіді ми спробуємо розкрити ключові аспекти цього впливу та визначити його роль у формуванні ідентичності молоді.

У сучасному суспільстві засоби масової інформації, такі як телебачення, Інтернет та комп'ютери, набули значного поширення. Створилася справжня кіберкультура, яка, підсвідомо координуючи користувачів медіа-мереж, визначає їхні взаємодії в цьому електронному просторі. Кіберкультура, що виникає в «мережі мереж», генерує віртуальні реальності, формуючи перцептивні образи у кіберпросторі. Особливо для молоді Інтернет та кіберсередовище стають сприятливими для досліджень, репрезентації та самовираження, і це має видимі наслідки на всіх етапах розвитку від підліткового віку до дорослості. Те, як молодь сприймає та взаємодіє в онлайн-середовищі, має довгостроковий соціальний вплив, оскільки медіаресурси сьогодні розглядаються як катализатори для нових користувачів, нового сприйняття та можливостей розвитку. [2]. У контексті, де молодь є барометром держави, загальних думок і суспільства, їхні цінності та поведінка відображають еволюцію сучасного суспільства. Таким чином, розвиток молоді в електронних медіа та моделі поведінки, які формуються та проявляються в реальному та віртуальному середовищі, має серйозні наслідки для суспільства.

Для молоді блоги та соціальні мережі стають засобом вираження внутрішньої поведінки, яка формується за допомогою особистого коду, який не завжди може бути розшифрований іншими користувачами Інтернету. Це пояснюється тим, що особисті презентації в онлайн-середовищі можуть переглядати як друзі, так і незнайомі особи. В цьому контексті використовуються певні коди або встановлюються обмеження для забезпечення конфіденційності, наприклад, вибір приватного профілю або обмеження перегляду дописів для обмеженої аудиторії, що веде до забезпечення конфіденційності, подібно до послуг, які пропонуються онлайн-ЗМІ.

Соціалізація віртуальних мереж в значній мірі асоціюється з підлітковим та молодіжним періодом, оскільки на цьому етапі спостерігається збільшена активність використання онлайн-соціальних платформ. Можливо, через це сучасний період підліткового віку став більш розширеним, а його межі часто стають невизначеними в контексті різноманітних культурних умов. Таким чином, період молодості тепер можна розглядати на трьох рівнях: передпідлітковий, підлітковий і післяюнацький, що охоплює тривалий період часу. Передпідлітковий вік

починається приблизно в 10-11 років, а вступ до дорослого життя (дорослість) триває до 25-30 років, часто включаючи продовження освіти або входження на ринок праці [1].

Отже, соціальні мережі є найпростішим засобом зв'язку для різних підлітків та молоді. Нові медіа, зокрема соціальні мережі, визначають та направляють аудиторію для специфічних цілей різних політико-економічних, військових та стратегічних осіб, а також для оцінки реакції різних категорій громадськості. У порівнянні з традиційними медіа, особливо телебаченням, нові медіа виступають як центр соціального простору, дозволяючи здійснювати складні багатовимірні взаємодії на рівні користувачів. Потенціал соціальної взаємодії, що виникає з нових медіа-систем, служить індикатором соціального розвитку сучасного світу, незалежно від неприяних обмежень, які інколи накладаються на Інтернет у деяких країнах.

Еволюція систем соціальних медіа вказує на постійний інтерес соціальної аудиторії, що проявляється в чутливості різних категорій глядачів до соціальних мереж, онлайн-платформ та віртуальних спільнот. Процес цифровізації став другою природою сучасної людини, обов'язковою, але недостатньою умовою суспільного життя. Ми спостерігаємо зростання кількості доменів, спеціалізацій та сегментів користувачів, які віддзеркалюють цінності постмодерного, цифрового суспільства. У цьому контексті майбутнє публічного та приватного простору формується цінностями та моделями, які характерні для комп'ютеризованого суспільства.

Література

1. Богдан М.С. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж. *Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування*. 2017. С. 25-29.
2. Гнасевич Н.Д. Філософські аспекти впливу соціальних мереж на форми комунікації. *Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: щорічник наукових праць*. Тернопіль. 2018. С.100-103.
3. Гудімова А.Х. Специфіка впливу соціальних мереж на психологічне благополуччя підлітків. *Психологія особистості*. Випуск 12. Том 2. 2020. С. 98-102

СЕКЦІЯ:
«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Афанасьєва Наталія

2-й курс, другого (магістерського) рівня вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»

Маріупольський державний університет

ПРОЄКТИ ІЗ ФОТОДОКУМЕНТУВАННЯ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ
(1991-2021 роки)

Початок повномасштабного вторгнення застав маріупольський культурний сектор на межі перетворень: у місті активно розвивалась музейна справа, збільшувалась кількість культурно-мистецьких фестивалів (як вузькоспеціалізованих, так і мультимистецьких), відкривались креативні простори та місця для відпочинку, виникали нові культурні та краєзнавчі ініціативи.

Важливим завданням креативного сектору Маріуполя був розвиток зацікавленості локальною історією (через туристичні екскурсії історичною частиною міста, які проводив креативний простір «Вежа»), пошук маріупольцями власної ідентичності, дослідження місцевої історико-культурної спадщини (наприклад, дослідження та просвітницька діяльність культурного центру «Порт культур»), а також збереження культурних пам'яток (проєкт «Життя дверей має значення», діяльність громадської організації «Архі-Місто»).

Починаючи із отримання Україною незалежності у 1991 році, в Маріуполі активізувалися процеси дослідження локальної історії та роботи із місцевим спадком. Так, наприклад, у грудні 1991 року, «маріупольським вулицям повернули історичні назви» – ті, що були надані їм міською думою 28 вересня 1876 року [2]. Разом із цим, протягом 1990-1994 років, у Маріуполі реалізовувався проєкт із розробки історико-культурного плану зон охорони пам'ятників історії та культури за участю харківського інституту «Укрпроектреставрація».

Командою дослідників був складений перелік маріупольських будівель, які були рекомендовані до включення в реєстр пам'ятників архітектури місцевого значення.

Один з етапів дослідження передбачав фотофіксацію споруд-кандидатів на включення до списку. Завдяки цьому, на сьогодні до нас дійшли світлини більше ніж 170 архітектурних об'єктів, які були зведені у Маріуполі, починаючи з середини ХІХ століття.

Перелік будівель та споруд, рекомендованих до внесення у список пам'яток архітектури місцевого значення, був затверджений рішенням Маріупольської міської ради депутатів у грудні 1994 року. Згодом, на жаль, оновлення реєстру із врахованими рекомендаціями не відбулось.

В результаті дослідження матеріалів фотофіксації, було визначено, що переважна більшість із 172 споруд – це житлові будинки, побудовані у другій половині XIX – на початку XX століття.

Фотоекспедиції, які відбулись у 1990-х роках за участю інституту «Укрпроектреставрація» є цінними матеріалами для дослідження архітектурної спадщини Маріуполя, в особливості після того, як значна її частина пошкоджена або втрачена.

Повторна масова фотофіксація архітектурних пам'яток (друга після проєкту 1990-х років), відбулась лише у 2018 році. Матеріали оновленого історико-архітектурного плану Маріуполя, що пропонувались до обговорення громадою (разом із фотодокументами), були викладені у лютому 2019 року громадською організацією «Архі-Місто» [1].

Фотодокументальні матеріали із поточним станом маріупольської архітектури були зроблені робочою групою у 2018 році. Тоді були зафіксовані:

- об'єкти культурної спадщини Маріуполя, які знаходяться на державному обліку;
- нещодавно виявлені об'єкти культурної спадщини Маріуполя (перелік містить три будівлі, що були зведені на межі XIX-XX століть);
- об'єкти культурної спадщини, що пропонуються до взяття на державний облік (більшість із переліку – будинки, зведені до 1917 року);
- значуща і рядова історична забудова Маріуполя.

У межах проєкту було докладно описано архітектурні пам'ятки, що перебувають на державному обліку [3, с.169-176], а також ті, що пропонуються до взяття на облік у категорії «архітектура» [3, с.184-195].

Підводячи підсумки, зазначимо, що матеріалів двох організованих фотофіксацій цілком достатньо для визначення архітектурних особливостей маріупольської забудови кінця XIX-початку XX століття, хоча матеріали не залишаються вичерпаними. Світлини міських фотографів, робочих груп із розробки історико-культурного плану Маріуполя, органічно доповнюють один одного і представляють загальний архітектурний ландшафт міста.

Література

1. Архі-Місто. «Архи-Город» первым публикует материалы обновленного историко-архитектурного плана Мариуполя. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/146534602711341/posts/pfbid0FZDjKLa5F8wF2ZUuNKUdDq17ybt1UyH9mwQ5DgSLrJq5PHX5mn7XJPhCqcChSwZEl/> (дата звернення: 04.10.2023).
2. Демідко О. Як змінювалися назви Маріуполя та його вулиць – роз'яснення від Сергія Бурова. *MRPL.City*. URL: <https://mrpl.city/news/view/yak-zminyuvalisya-nazvi-mariupolya-ta-jogo-vulits-roz-yasnennya-vid-sergiya-burova> (дата звернення: 15.12.2023).
3. Історико-архітектурний опорний план міста Маріуполь Донецької області з визначенням меж і режимів використання зон охорони пам'яток та історичних ареалів. Київ : ПОГ «Ін-т культур.

спадщини» ВРОКСУ. 281 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1kCdB7xNRtE_t-oRRWinoIOcV0QYxyUmU/view (дата звернення: 07.07.2023).

Бугас Олена,
1 курс, другий (магістерській) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне
розмаїття та розвиток громади»
Маріупольський державний університет

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ШКОЛИ

Українська композиторська школа є однією з найстаріших і найвідоміших шкіл в музичній історії. Вона має величезне значення не тільки для розвитку української культури, але й для світової музичної спадщини. Засновники цієї школи внесли великий внесок у розвиток композиторського мистецтва і стали символами української культури і національного духу. В даній статті ми розглянемо те, хто саме називається засновником української композиторської школи та їх вплив на музичну сцену.

У першій половині XIX століття музична культура України розвивалась у досить складних умовах. Найбільші міста України - Київ, Харків, Одеса, Полтава, Львів - мали свої музичні традиції. В цей період їх культура розвивалась не так інтенсивно, як у наступні 60 - 70-ті роки. Проте саме тут зароджувались і дали перші паростки демократичне мистецтво, література, наука. З відкриттям театрів, появою оперних труп, організацією концертного життя починається новий етап культурного розвитку.

У розвитку музики значну роль відіграло відкриття університетів у Харкові та Києві. При харківському вузі були музичні класи, де велась регулярна підготовка професіональних кадрів. У Львові була відкрита консерваторія, і цей факт яскраво позначився на розвитку музичного життя міста.

Розвиток музичної культури України продовжувався в тому ж напрямку, але вже на засадах професійної творчості. У першу чергу це було пов'язано з діяльністю Миколи Віталійовича Лисенка (1842-1912). Його творчість відкривала новий етап - створення української національної музичної школи та прагнення піднести її на рівень європейської культури. М. Лисенко був одним із тих небагатьох українських композиторів, хто отримав професійну музичну освіту. Коло його інтересів було щонайширше. Діяльність М. Лисенка охоплювала всі галузі професійної музичної

культури. У своїй особі він поєднував творчість композитора, піаніста, педагога, фольклориста, музичного теоретика, громадського діяча.

В часи, коли українська мова навіть не вивчалася в школах, а патріотичні рухи були під суворою забороною імперської влади, Лисенко присвятив своє життя розвитку української музичної культури.

У 1904 році він відкрив двері своєї Музично-драматичної школи в Києві [2, с. 224]. Крім безпосередньо музичної освіти, у цьому навчальному закладі працювали відділення української та російської драми. Також в цій школі працював перший на всій території Російської імперії клас гри на народному інструменті. У навчальному закладі Лисенка педагоги викладали основи гри на бандурі (перший випуск учнів, незважаючи на труднощі в організації, відбувся у 1911 році).

Учні, які опановували музичне мистецтво, вивчали гру на музичних інструментах, оркестрове і хорове диригування, хоровий та сольний спів, музично-теоретичні дисципліни, історію культури й літератури, естетику тощо [2, с. 114].

У Музично-драматичній школі М. Лисенка учні поділялися на комплектні і позакомплектні. Комплектні учні оплачували навчання в повному розмірі. Наприклад, рік занять з таких спеціальних предметів, як фортепіано, арфа, співи соло, композиція, диригування, а також драматичний клас, коштував 100 крб., заняття у класі скрипки та віолончелі - 80 крб., навчання гри на інших музичних інструментах - 50 крб. За заняття з теорії музики, оркестрової гри, камерного ансамблю, світського та духовного хорового співу як допоміжних предметів вихованці сплачували 10 крб., за навчання оперного ансамблю - 50 крб., заняття з миміки, фехтування, гримування і танці коштували 30 крб. за рік [1, с.9].

Школа, відкрита композитором, потім виросла в Музично-драматургічний інститут, якому присвоєно ім'я Лисенка. Протягом часового проміжку з 1918 по 1934 рік цей навчальний заклад було провідним серед інших, де викладалися базисні основи творчості. Випускники Музично-драматургічного інституту стали засновниками українського мистецтва та авторами головних досягнень культури ХХ століття.

Сьогодні українська композиторська школа продовжує розвиватися й знаходиться на перехресті старих і нових традицій. Молоді композитори знаходяться під впливом засновників української композиторської школи, але водночас намагаються прогресувати й використовувати нові технології та напрями у своїй творчості. Це створює цікаві можливості для майбутнього української композиторської школи і гарантує його збереження і подальший розвиток.

Отже, Українська композиторська школа є однією з найвідоміших і впливових шкіл у світовому музичному мистецтві. Вони створили унікальний стиль, який поєднує в собі європейські традиції та український колорит, і вплинули на розвиток української композиції. Сьогодні

українська композиторська школа продовжує розвиватися та має великі перспективи у майбутньому.

Література

1. Антонєць Н. Штрихи до педагогічного портрета Миколи Лисенка / Н. Антонєць // Рідна школа. – 2009.
2. Булат Т. П. Світ Миколи Лисенка : нац. ідентичність, музика і політика України ХІХ - поч. ХХ ст. / Тамара Булат, Тарас Філенко. – Нью-Йорк: Укр. Вільна Акад. Наук у США ; Київ: Майстерня книги, 2009. – 408 с. : іл.
3. Коренюк О. Педагогічні принципи М. В. Лисенка. Українське музикознавство. Вип. 4. Київ : Музична Україна. 1969. С. 111–122.

Горб Євген

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 Культурологія
Маріупольський державний університет

АЛЕКСАНДЕР БРЮКНЕР ЯК ТЕАТРОЗНАВЕЦЬ

Рубіж ХІХ-ХХ століття у польській гуманістиці характеризувався бурхливим розвитком культурознавчих студій, пов'язаних із становленням окремого напрямку досліджень, що пізніше отримав назву історія культури. Історія театру на той момент була однією зі складових культурно-історичних студій та становила окрему дослідницьку проблему, яка активно розроблялася такими вченими як С. Віндакевич (дослідник театральних труп та придворного театру ранньомодерної Речі Посполитої) [7-8], С. Шнюр-Пепльовський (студіював проблематику розвитку театального мистецтва у Львові протягом ХVІІІ-ХІХ ст.) [4-6] та А. Брюкнер (зосередився на вивченні середньовічного та ранньомодерного театру) [1-2].

Твердження, що історія театру була однією з центральних проблем наукової творчості Александра Брюкнера, було б великим перебільшенням. Відома лише одна спеціальна театрознавча праця польсько-німецького історика культури – розлогий нарис «Початки театру та середньовічна драма», що з'явився на шпальтах часопису «Biblioteka Warszawska» у 1894 році. Проте, дослідник також був автором кількох рецензій на театрознавчі публікації, що вийшли протягом першої чверті ХХ століття. Сюжети, пов'язані з історією театру присутні й у низці більш загальних культурознавчих праць Брюкнера [3, s.17-18, 51-52].

У згаданому нарисі про початки театру Александер Брюкнер ставив собі за мету з'ясування історичних витоків театральних дійств у західних слов'ян – поляків, чехів та, що цікаво, хорватів,

яких дослідник також зараховував до західнослов'янської спільноти [1, s.419]. Привертає увагу прагнення автора розглянути проблему походження театру на широкому тлі розвитку культури людства, при чому Брюкнер не обмежувався традиційним оглядом театрального мистецтва у Давній Греції та Римі. Зокрема, берлінський славіст робить висновок, що зразки трагедії ми маємо змогу спостерігати не лише у давніх греків, але й на прикладі релігійних обрядів ацтеків та інків. Витоки комедії вчений також намагався шукати у релігійних обрядах – спершу персів, а потім давнього населення Апеннінського півострова [1, s.424].

Для А. Брюкнера, який зник у своїх працях розділяти культуру на «цивілізовану» та «варварську», театр не був ознакою і винаходом цивілізації, оскільки риси театралізованих вистав чітко простежуються в обрядовості «варварських» спільнот. Зокрема, дослідник досить детально спинявся на традиціях підготовки до полювання, що мали місце у фіно-угорських народів. Брюкнер описував ритуальні танці з масками ведмедя та традицію «вибачення» перед вбитим на полюванні звіром – вчений вважав всі ці обряди елементами зародження театральної культури, які простежуються й у сучасних театральних виставах (сценічний грим, маски тощо) [1, s.430-431]. Загалом, Александер Брюкнер у своєму нарисі не вважав за необхідне детально зупинитися на розвитку драми та комедії у часи античності, адже на його думку, ця проблематика є вторинною – дослідників історії театру мають цікавити, перш за все, взаємозв'язки театрального мистецтва та релігії (як язичницьких вірувань так і християнства).

Ведучи мову про історію театру у Середньовіччі, Александер Брюкнер підкреслював, що християнство східного обряду не могло дати поштовх розвитку театральній культурі, оскільки православна церква характеризувалася більшою пошаною до Святого Письма, яке було більш зрозумілим для пастви ніж у християн західного обряду. Брюкнер констатував, що не дивлячись на так званий «візантійський консерватизм», у релігійних обрядах православної церкви все ж знаходилося місце для двох головних складових театральної вистави – діалогу та сюжетної лінії. Натомість, театралізація релігійної обрядовості була притаманна католикам – достатньо було згадати служби-містерії, присвячені народженню Христа, або в'їзду Ісуса до Єрусалима [1, s.449].

А. Брюкнер вводив поняття «релігійної драми» для означення театралізованих церковних служб. Вчений відзначав, що розквіт цього жанру припадає на XV-XVI століття, проте одночасно з розквітом наступає і занепад, викликаний реформаційними рухами. Брюкнер, як один з найбільших фахівців з історії Реформації, цілком справедливо вважав протестантів провісниками відродження світського театру, який був неможливий через вплив християнських догматів доби Середньовіччя. Процеси зближення релігії з простолюдом відкривали для театру велику палітру побутових сюжетів, які знаходилися у забутті ще з часів античності [2, s.78-79]. Повертаючись до проблем розвитку театральної культури у слов'ян, А. Брюкнер детально спинявся на таких явищах як гра, маскарад та карнавал, які були характерні не тільки для західних, але й для східних слов'ян

(зокрема, Масляна на Русі). Вчений наголошував, що у цих традиціях не було нічого з язичництва, як прийнято вважати і вони не були притаманні слов'янам у давні часи – згадані театралізовані обряди прийшли до слов'ян із Заходу. Наприклад, до Русі карнавальна культура проникла через Лівонію та польські землі [2, s.113].

Таким чином, театрознавчі студії Александра Брюкнера помітно вирізнялися на фоні звичних для зламу XIX-XX століть позитивістських (фактографічних) досліджень історії польського театру. Брюкнер не був схильний до широких теоретичних узагальнень, проте саме в «Початках театру та середньовічній драмі» прослідковується прагнення берлінського професора до висвітлення історії театрального мистецтва у контексті розуміння ключових категорії науки про культуру – традиції, релігії, діалогу, карнавалу тощо. Театрознавчі дослідження Александра Брюкнера періоду 90-х рр. XIX століття не мали продовження і в подальшому славіст звертався до театру лише ілюструючи окремі тенденції розвитку літературного процесу на польських землях.

Література

1. Brückner A. Początki teatru i dramatu średniowieczny. Biblioteka Warszawska. 1894. T. II. S. 417-449.
2. Brückner A. Początki teatru i dramatu średniowieczny. Biblioteka Warszawska. 1894. T. III. S. 78-118.
3. Domańska B. Aleksander Brückner jako badacz kultury. Bydgoszcz: Pomorze, 1988. 147 s.
4. Schnür-Pepłowski S. Teatr polski we Lwowie (1780-1881). Lwów: skł. gł. w Księg. Gubrynowicza i Schmidta, 1889. [4], 411, [3] s.
5. Schnür-Pepłowski S. Teatr polski we Lwowie (1881-1890). Lwów: skł. gł. w Księg. Gubrynowicza i Schmidta, 1891. V, [1], 181 s.
6. Schnür-Pepłowski S. U kolebki teatru: (ustęp z dziejów sceny warszawskiej): 1765-1777. Lwów: Jakubowski & Zadurawicz, 1895. 29 s.
7. Windakiewicz S. Pierwsze kampanie aktorów w Polsce. Kraków: Akademia Umiejętności, 1893. 22 s.
8. Windakiewicz S. Teatr Władysława IV: 1633-1648. Kraków: «Czas», 1893. 66 s.

Давшан Аліса,

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності»

Маріупольський державний університет

(XVII–ОСТАННЯ ЧЕРТЬ XVIII ст.)

Бароко – важливий етап всієї загальнолюдської культури XVII–остання чверть XVIII століття. У західноєвропейській культурі Бароко прийшло на зміну Відродженню, заперечуючи певною мірою його духовні відкриття. Колишній красі тепер протиставляють силу, спокою – рух, гармонії – боротьбу. Дослідники визначають характерні риси барокового світовідчуття це тривога, поривання, відчуття потужності і ніби недовершеності, намагання поєднати протилежності, навіть суперечності. Тому й українському бароковому мистецтву притаманні прагнення неможливого й песимізм; пафос боротьби і перемоги та примирення з думкою, що зло сильніше за добро, а смерть сильніша від життя; звеличування слави і смуток, образа за людей, які перебувають в полоні марнославства.

Бароко охопило різні сфери духовного й культурного життя: архітектуру й музику, живопис і літературу, декоративне мистецтво, філософію, історіографію, церковну проповідь. У мистецтві Бароко відобразились уявлення про безмежність, багатоманітність і вічну мінливість світу, інтерес до середовища, оточення людини, природної стихії. Однак українське бароко має власні духовні витоки. Великий вплив на його формування мали народне мистецтво, народні естетичні смаки та ідеали.

У Західній Європі Бароко було дворянським стилем і переважно світським мистецтвом. Воно набуло розвитку насамперед у тих країнах, де перемогли феодальні сили й католицька церква – це Італія, Іспанія, Португалія, пізніше – Німеччина, Австрія, Англія, Скандинавія. Серед країн православно-слов'янського регіону мистецтво Бароко набуло найбільшого розквіту саме в Україні. Але, українські діячі мистецтва не сформували цілісної ренесансної культури. Проте вони намагалися перероблювати досягнення західної Європи, використовуючи їх для становлення власної держави. Зазнавши впливу західноєвропейського Ренесансу, культура України розвивалася своїм шляхом, перетворюючись у культуру національного відродження.

Втіленням прагнення до волі, увиразненням Національно-визвольною війною 1648–1658 років, стало відображення в українській культурі драматизму часу, пафосу й патетики боротьби, величчя перемог над Річчю Посполитою, перемог православ'я над католицизмом та греко-католицизмом, а разом із тим – демократизму й народності [1, с. 283]. Українське Бароко вирізнялося монументальністю форм, контрастністю, динамізмом, декоративністю орнаментики, експресивністю, урочистістю та багатобарвністю. У зображенні образів особлива увага приділялася національним та суспільним рисам українського народу.

Середина XVII ст. в Україні характеризується посиленням національного гніту, великим тиском на православну церкву, а також посиленням соціального гноблення з боку Речі Посполитої. Зростає невдоволення українців, що сприяє формуванню української нації і поширенню ідей боротьби за незалежність та особисту свободу. Наслідком цього стала

національно-визвольна війна у 1648 р., в ході якої почала формуватися козацько-гетьманська держава. Але, після смерті Богдана Хмельницького у 1657 році, настала глибока криза української державності, а її результатом була громадянська війна. В цей тяжкий для українців період – період Руїни, – Річ Посполита і Московщина насильницьки розділили українські землі по Дніпру, згідно з Андрусівським перемир'ям 1667 року.

Українське Бароко XVII ст. століття нерідко називають «козацьким», бо саме козацтво було носієм нового художнього смаку. Відомо чимало творів архітектури та живопису, створених на замовлення козацької старшини. Але козацтво не лише споживало художні цінності, виступаючи в ролі багатого замовника [3]. Козацтво, як військова та суспільно-політична сила, проявило здатність до утвердження власного культурно–естетичного середовища. Тобто, бароко передбачало втілення духовних інтересів козацтва.

Одним із найвидатніших діячів культури в Україні XVII століття був Київський митрополит Петро Могила. Із його ім'ям пов'язують розквіт української барокової архітектури. За сприяння митрополита було відновлено чимало старовинних монастирів і храмів України, серед яких Видубицький монастир, собор Софії Київської.

Незважаючи на те, що українське Бароко як сформований стилістичний напрям у мистецтві, літературі та й у культурі в цілому запозичувало свої починання із Заходу, значною мірою під впливом польської барокової культури, воно набуло власних національних рис, спиралося на народні традиції [2].

Вважається, що найбільша кількість храмів у стилі бароко постала на території України за часів козацтва. Хоча це в деякій мірі й перебільшення, але слід зазначити, що козацька доба дала гарний поштовх у цьому напрямку.

Бароко в Україні ніколи не було за своїми художніми засобами автономним, самобутнім напрямом. Полістилістика, яка взагалі була його специфічною ознакою, посилювалась на Україні різноманітністю культурних систем, що були втягнені у розвиток української цивілізації в епоху Бароко.

Тут вже можна говорити не просто про поєднання впливів пізнього Ренесансу, раннього Просвітництва та зрілих реформаційних течій, а й про системну взаємодію в епоху Гетьманської держави спадщини Київської Русі, греко-православної та греко-католицької культури, фольклорних традицій українського етносу, культурних надбань східнослов'янських народів та протестантського світу. Отже до особливостей українського бароко слід віднести не тільки своєрідність його менталітету, а й ту обставину, що культурний контекст його розвитку далеко виходив за межі ідейного ґрунту Бароко.

Бароко на Україні поєднувало принципи європейського бароко та національні традиції, що виражалися у театралізації, умовності та символічно – алегоричній системі. Особливістю

тогочасної культури України є пластичність композицій, спроба передати об'ємність та використання рослинного орнаменту, але водночас мали місце стриманість та раціональність, як продовження традиційної культури.

Суттєвим є те, що Бароко є в Україні загальнонаціональним стилем. Якщо Ренесанс зосереджувався на західноукраїнських теренах, то бароко охоплює всю Україну. Але через історичні обставини (територіальний поділ України за Андрусівською угодою 1667 р.) в межах одного стилю розвиваються два його регіональні варіанти. Національні особливості найяскравіше проявилися на Лівобережжі, де у XVII–XVIII ст. визначальним був козацький фактор. З ним і пов'язане формування «козацького бароко». Дещо іншого вияву набуває Бароко на західноукраїнських землях, де більш активними були західні впливи, передусім польські.

Отже, в культурі українського Бароко виокремлюються не лише два регіональні варіанти, але й два рівні – «верхнє», або аристократичне, і «низове», або демократичне, народне. У першому випадку здебільшого йдеться про розвиток європейських барокових традицій на українському культурно-історичному просторі, а в другому – про самобутнє українське бароко. На їх формуванні відбилися смаки та вподобання різних соціальних верств. Якщо виразниками «верхнього» була асоціальна знать – шляхта, козацька старшина, то «низового» – простий люд, селянство, міщанство.

Література

1. Історія українського мистецтва: наукове видання у 5 т. / НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського.; ред.: А. Г. Скрипник, Д.В. Степовик. – К.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2011. Т. 3: Мистецтво України другої половини XVI–XVIII ст. 1088 с.
2. Антонович Д. Українська культура. URL: <https://litopys.org.ua/cultur/cult.htm>(дата звернення: 21.12.2023).
3. Крип'якевич І.П. Історія української культури. URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm> (дата звернення: 15.12.2023).

Деліман Владислава,

1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»

Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ НА ПОМЕЖІВ'Ї

XVI–XVII СТОЛІТЬ

Культурно-освітня ситуація в Україні останньої чверті XVI–початку XVII ст. хронологічно і за творчими здобутками збігається з розвитком Ренесансу в українській культурі. Він був своєрідним, відмінним від Ренесансу Західної Європи, розпочався лише у першій чверті XVI ст. і розквітнув у помежів'ї XVI–XVII ст. Причиною цього відставання була трагедія, пов'язана із жакливим монголо-татарським погромом Київської Русі, зокрема її Південно-Західних земель, внаслідок чого на багато років втратили свою культурну значущість Київ, Чернігів, Переяслав, Галич, Володимир-Волинській та інші центри православної і традиційної культури.

У той час, коли у другій половині XV ст. в Італії і Франції набувало розквіту Високе Відродження, українська культура знаходилась під жорстоким тиском католицької культури на заході, на сході – асиміляційних дій з боку культури Московського царства, на півдні – жорстокої експансії ісламської культури Османської імперії і Кримського ханства. Проте слід відзначити і позитивний вплив ідей західноєвропейського Відродження в землях України, що були в той час у складі Речі Посполитої [1, с. 423]. Не можна відкидати досягнення у різних галузях культури, які розвинулись в українських землях під впливом західних традицій, особливо у будівництві нових і розвитку старих міст, архітектури, образотворчого та монументального мистецтва.

Але Ренесанс в українській культурі на зламі XVI–XVII ст. мав і свої, суто національно-специфічні особливості, зокрема в освіті і книжності, підґрунтя яких було православ'я.

Ренесанс Західної Європи через Польське королівство, а після 1569 р. – Річ Посполиту, поступово просувався українськими землями, перш за все через міста магнатського і шляхетського володіння. Означене суттєво вплинуло на систему будівництва міст та їхню архітектуру, особливо у Руському воєводстві, на Волині і Брацлавщині. Тут, за європейськими зразками, розширювалися старі і формувалися нові міста з ратушами, магістратурами і костелами. Основою нових міст були фортеці магнатів, зокрема Тернопіль, Меджибож, Бережани, Броди, Жовква, Бар та інші. На західний манер змінювалася архітектура Львова, Луцька, Дубна, Кам'янця-Подільського [4, с. 17].

Класичною спорудою раннього Ренесансу головний замок у володіннях православних магнатів України – князів Острозьких у м. Острозі. Блискуча фортифікаційна архітектура замку (Луцька, Кругла, Татарська башти) та нова, західноєвропейська забудова міста, вражала красою і функціональністю, що дало підставу сучасникам називати місто «Волинськими Афінами». Була здійснена і перебудова замку у Кам'янці-Подільському. На відміну від Острозького замку, тут була використана бастионна оборонна система.

В останню чверть XVI ст. розквітає ренесансний Львів. На площі Ринок архітектор П. Римлянин зводить перлину архітектурного мистецтва – «Чорну кам'яницю», архітектори П. Римлянин, А. Прихильний будують Успенську церкву, архітектор П. Барбон – вежу Корнякта, архітектор П. Красовський – каплицю Трьох Святителів.

Набуває поширення місцева техніка кам'яного різьблення, в якій поєднується західноєвропейська

та українська традиції. Прикладом є львівські каплиці Кампіанів та Боїмів, авторами яких є А. Бемер, Г. Горст і П. Римлянин.

У XVI ст. з Італії через Польщу приходить мистецтво створення монументальних надгробків у вигляді оригінальної архітектурно-орнаментальної композиції, зокрема у Бережанах поховальні комплекси магнатів Синявських (скульптори Г. Горст і Й. Пфістер, в Успенському соборі Києво-Печерської лаври надгробок князя Костянтина Острозького.

Українське малярство ренесансної доби широко представлено іконописом, фресковим розписом у замках і маєтностях магнатів, портретами можновладців, батальним та історичним живописом. Майстри живопису з України Федір Сенькович і Лаврентій Пухало на початку XVII ст., створили шедеври європейського мистецтва – іконостаси для церкви Святого Духа в Рогатині, Успенської та П'ятницької церков у Львові.

Відповідно до традиції Західної Європи в українському малярстві другої половини XVI ст. на перше місце виходить портретний живопис. Шедеврами цього жанру є портрет польського короля Стефана Баторія пензля відомого живописця зі Львова – В. Стефановича; портрети знаних жителів Львова К. і О. Корняків та воєводи І. Даниловича (1620) невідомих львівських живописців; портрети П. Могили, З. Копистенського, Є. Плетенецького, створені київськими митцями першої половини XVII ст.

Україна на зламі XVI–XVII ст. була значним центром музичної культури Східної Європи. Тут розвивалась як церковна, так і світська музика. Музичне середовище мало типовий для Європи характер. Привілейовані міські музики гуртувалися в професійні цехи, брали активну участь у культурному житті міста, граючи на весіллях, хрестинах, заручинах, урочистих обідах, похоронах, у поминальні дні й на ярмарках. У Києві, Львові, Луцьку, Острозі, Вишневці та інших містах існували цехи скрипалів, трубачів, вокалістів та музичні капели. В останній чверті XVI ст. у храмах західних українських земель виник особливий наспів, що поєднував у собі характерні риси церковно-співочого мистецтва православного візантійського та західноєвропейського католицького ареалу. Він часто зустрічається під назвою «наспів острозький» [3, с. 191]. В українських селах розвивається місцевий фольклор з регіональними особливостями; зароджується народне театральне мистецтво у вигляді різдвяного вертепу.

Українська культура доби Ренесансу спиралася на власну традицію та досягнення західноєвропейської культури, насамперед польської, німецької та італійської. Українські братства, шкільна і вища освіта, ставропігійна православна та українська світська культура напередодні Нового часу створили фундамент не тільки для національно-духовного відродження, а й у поєднанні з наростаючим козацьким рухом до створення національної автономії – «Руської Річі Посполитої» [2, с. 50]

Долучившись до традицій Ренесансу Західної Європи, вітчизняна культура пішла своїм

особливим шляхом, все більше набуваючи національних ознак, які поступово трансформуються в культуру українського державного Ренесансу періоду Національно-визвольних змагань 1648–1658 рр. та українського Бароко доби Гетьманщини.

Література

1. Грушевський М.С. Історія України-Русі: у 11 т. 12 кн. Т.6. К.: Наукова думка, 1996. 680 с.
2. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культур. К.: АТ «Обереги», 1992. 80 с.
3. Попович М.В. Нарис історії культури України. К.: «АртЕк», 1998. 728 с.: іл.
4. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: історичний нарис. К.: Либідь, 2002. 328 с.

Джола Дар'я

2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвілєвої діяльності», денна форма навчання
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРИ ВІЗАНТІЇ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Візантійський архітектурний стиль є одним із особливих та стійких архітектурних стилів в історії. Середньовіччя – закономірний культурно-історичний період розвитку людства. Культура Візантії – своєрідний «міст» від античності до середньовіччя; без урахування візантійської спадщини не може бути й мови про адекватне розуміння як стародавнього, так і середньовічного періоду в культурному розвитку Європи. Але культура Візантії – це також «міст» між культурою Заходу і Сходу, особливий вияв їхнього синтезу.

В культурному аспекті в історії Візантії можна виділити шість періодів:

Перший (IV – кінець VII ст.) – боротьба віджитої цивілізації рабовласницького суспільства, в надрах якого вже зароджуються елементи феодалізму, з новою ідеологією; християнська церква не лише бореться з античною культурою, а й прагне надати класичній спадщині богословського забарвлення, переробивши його в дусі християнської теології.

Другий (кінець VII – середина IX ст.) – культурний занепад внаслідок скорочення ремісничого виробництва й торгівлі, загальної аграризації, економічної стагнації.

Третій (середина IX – X ст.) – нове культурне піднесення в Константинополі, що поширилося в X столітті на провінційні міста.

Четвертий (XI – XII ст.) – найвищий розвиток візантійської культури, зумовлений розквітом візантійських міст.

П'ятий (кінець XII – XIII ст.) – смуга культурного занепаду, пов'язаного з економічною та політичною деградацією імперії наприкінці XII століття, погіршеного захопленням і варварським пограбуванням Константинополя хрестоносцями в 1204 році.

Шостий (XIV – початок XV ст.) – нове піднесення візантійської культури в умовах зародження гуманістичної ідеології і запеклої боротьби реакції проти паростків візантійського гуманізму, котрий залишився обмеженим: головною в ньому стала не боротьба за свободу думки, а формальне відновлення античної освіченості. Слабкість візантійського гуманізму пояснюється обмеженістю ранньокапіталістичного розвитку у Візантії [2, с. 204].

Візантійська історія архітектури мала триступеневу еволюцію. На першому етапі визначальним були традиції архітектури та культури античного Риму: лише почасти скоригований християнством стиль життя громадян язичницької імперії зберігався до VII ст., що мало архітектурне вираження в містобудуванні і ансамблевості, масштабах імперської масової і тому просторової крупнопольотної архітектури, в типологічній номенклатурі, будівельній техніці, архітектурних конструкціях та деталях.

На другому етапі розвитку було винайдено самобутній середньовічний стиль, замість об'єднуючої форми і простори ідеї єдиновладдя і впорядкованості світу, стала домінувати картина світу з незбагненими раціонально, і, відтак, містичними, прихованими істинами, їх множинністю, що створило поширення асиметричної архітектури, блокування хрестово-купольних храмів, відсутності домінант в таких блокованих комплексах.

На останньому етапі розвитку стилю візантійської архітектури відбулись як консервація, так і переосмислення напрацьовок середнього періоду: традиціоналізм одних шкіл компенсувався певним композиційним прогресом інших (винайдення ієрархічної, п'ятиглавої, симетричної об'ємної композиції храму), новітніми (різностильовими) елементами та прийомами, паростками проторенесансу; підкреслювалось божественне в красі природи (архітектура інтегрувалась в ландшафт), ошатність (прикрашеність) кожної, навіть невеликої, форми [4, с. 106].

Саме у Візантії заклалися принципи і художня мова середньовічного мистецтва, ідеологічно обґрунтовані Отцями Церкви: архітектура й образотворче мистецтво мали давати уявлення про образ світу, про новий християнський ідеал людини, бути наставником для неї, вчити праведності, застерігати від гріховних помислів і вчинків. Ці принципи, що поєднували сувору церковну регламентацію із силою духовної виразності образів, значно впливали на мистецтво сусідніх з Візантією країн. Нерідко пам'ятки «романської» Франції, Іспанії та Італії визнавалися «візантійськими»; траплялося й навпаки, коли справжні візантійські пам'ятки визнавалися «романськими» чи «готичними». У той час в архітектурі формувалася своєрідний візантійський стиль – художній стиль, який виражав світорозуміння, що встановилося в процесі богословсько-моральних шукань перших століть християнської ери та впорядкування і канонізації

християнських догматів. Це естетика передусім культових споруд, особливостями яких є хрестово-купольні храми, позначені парадністю, пишністю та урочистістю; руйнування побутових уявлень про простір (ширяючий купол, двоярусні аркади), ажурне різьблення, мозаїки як прикраси, важливим елементом візантійського стилю є аркади, які служать переходами між окремими кімнатами або входами в будівлі. Ці аркади зазвичай прикрашені кам'яними колонами або пілястрами та багатими декораціями та орнаментами. Характерною ознакою було використання переважно золотавий та смарагдовий кольори. Візантійське образотворче мистецтво увібрало і нові духовні цінності, і певні світські потреби. У ньому не було зображення Бога-отця, чіткішим виявом Бога вважався Христос-Пантократор (Уседержитель), у чому не можна не побачити впливу образу візантійського імператора, який очолював не лише державу, а й церкву. [1, с. 130].

Класичним зразком особливих успіхів Візантійської архітектури є Константинопольська Свята Софія (Премудрість Божа). Це храм-чудо візантійського мистецтва, побудований у VI ст. малоазійськими зодчими Анфімієм й Ісідором. В основі будівництва храму лежить ідея блискучого поєднання двох основних конструктивних систем - базилікової й купольно-центричної. При цьому особливою заслугою візантійських майстрів була конструкція велетенських бань, побудованих з чотирикутною основою храму за допомогою вигнутих, сферичних трикутників, званих вітрилами. Протягом віків люди з різних куточків Землі захоплюються візантійським чудом - Константинопольською Софією.

Необхідно відзначити і такий суттєвий момент як злет світської архітектури і образотворчого мистецтва у Візантії. Так, у Константинополі за планами палаців Багдада збудовано палац Вріас. Його, як і інші палаци, оточували парки з фонтанами, екзотичними квітами й деревами. Отже, в архітектурі розвивалась світська палацова та паркова культура. Крім того, в Константинополі, Нікеї та інших містах будувалися міські стіни, суспільні й приватні забудови. Візантійський архітектурний стиль був особливо популярний у таких країнах, як Греція, Туреччина та Угорщина, де він застосовувався до багатьох важливих будівель, таких як церкви, палаци та житлові будинки. [3, с. 172].

Таким чином, архітектура Візантії складає основоположну ланку ареалу середньовічного православного стилю. При цьому комунікативність візантійської архітектури з сучасним їй світовим стилетворчим процесом виявлялась в локально-регіональних запозиченнях Візантією зовнішніх впливів та в деяких впливах Візантії за межами православних регіонів. Під впливом візантійської архітектури сформувалось середньовічне монументальне кам'яне зодчество православного слов'янства. Значення візантійської архітектури у всесвітній історії архітектури полягає в її важливості для історичного прогресу та повсякчасній актуальності до сьогодення для

архітектурної практики територій, що склали Візантійську державу і наслідували Візантії територіально.

Література

1. Безвершук Ж.О. «Культурологія» Навчальний посібник. К.: Знання, 2010. 326 с. URL: http://megalib.com.ua/book/92_Kylyturologiya.html (дата звернення: 15.12.2023).
2. Левчук Л.Т, Гриценко В.С, Єфименко В.В, Лосєв І.В, Панченко В.І, Шинкаренко О.В, Навч.посіб. «Історія світової культури», 2010. 400 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levchuk_Larysa/Istoria_svitovoi_kultury.pdf (дата звернення: 16.12.2023).
3. Тюрменко І.І., Горбула О.Д. «Культурологія :теорія та історія культур», Київ: Центр навчальної літератури, 2004. С. 368. URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm> (дата звернення: 16.12.2023).
4. Ярошенко Т.М, Яртися А, Мельник В., Навч.посібник «Лекції з історії світової та вітчизняної культури» . Львів, 2005 – С.338

Матюк Ганна

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання;
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОДИ ПРОТЯГОМ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.

У роботі представлені результати дослідження історії української моди в другій половині ХХ століття. В хронологічному порядку проаналізовано та викладено основні етапи розвитку моди: від створення перших українських модних будинків та до перебудови вітчизняної промисловості.

Початок ХХ століття на теренах України розквітав новий стиль - модерн. Цей стиль передбачає віддання переваги до природних форм і орнаментів, які мають рослинні елементи [2, с. 15]. В цей період костюми були функціональними, привабливими та видовищними. Багато художників захоплювалися жінками в костюмах – це новий був тип костюму з корсетом, який сильно стягував талію. Зверху корсету одягали сукню, яка складалася з двох частин. Костюми доповнювали різноманітними капелюхами, які були прикрашені фруктами, живими квітами та пір'ям. В цей період одяг мав своє призначення, а саме: для прогулянок, для зайняття спортом, для

домашнього користування, для вечірок, для подорожей. Дами, які мали заможного чоловіка вони передяглися до шести раз на день. На території Галичини моду рекламували сестри Ольга та Олена Кульчицькі, Соломія Крушельницька, письменниця Габріела Запольська, актриса театру Скарбека Ірена Сольська [1].

У 1917 році різниця між Західною та Радянською Україною була дуже помітною. В цей час створювалися семінари, об'єднання жінок, що добре володіли ремеслом, відомими художниками. Під час цих зібрань всі були одягнені у вишиванки. Всі учасники розробляли нові ескізи та моделі.

Протягом декількох років, а саме в 1920 році жіноча мода зазнала значних змін. Одяг набув простих та функціональних змін. Мода пристосувалася до активного життя людей. У 1925 році Надія Ламановська почали шити з простих тканин, які будуть прикрашені народними українськими елементами. У 1930 роки в моду входить косий крій. Для жінок мода суттєво змінилася для жінок почали шити приталені сукні. Тканини вибиралися з наступними принтами: квіточки, смужки і горошки [1].

Упродовж 1940 років був часом дефіциту текстилю. У цей час промисловість була призупинена та популярним став трикотаж. Багато моделей перешивалися, бо жінкам навіть під час війни хотілося бути красивими.

Період 1950 років – це був час «хрущовської відлиги». Це був період «стиляжництва». Популярним було носити широкі штани, масивні піджаки і строкаті сорочки. 1960-ті – це були революційні часи не тільки для історії, але й для моди. Вперше з'являється міні юбки та плаття. Також, шиють різні робочі костюми та різні комбінезони. У львівському «Будинку моделей» було створено проектно-наукову лабораторію, до якої залучали етнографів з метою допомоги художникам розробляти тканини у сучасному народному стилі [1].

Після проведеного дослідження можна зробити висновки, що в другій половині ХХ століття мода різко змінювалася та набирала різних рис. Історія української моди представлена в контексті провідних наукових досягнень, подій культурного та соціального життя в Україні. Розглянуто творчість провідних модних художників, а також проблеми, які були вирішені на різних етапах розвитку легкої промисловості [2,с.25].

Література

1. З історії української моди ХХ століття. URL: https://zaxid.net/z_istoriyi_ukrayinskoyi_modi_hh_stolittya_n1421927 (дата звернення: 19.12.2023).
2. Тканко З. О. Мода в Україні ХХ століття. Львів: в-во «АРТОС», 2015. 236 с.

Мітіна Юлія,
2-й курс, другого (магістерського) рівня вищої освіти, заочна форма навчання,

«Т.Г. ШЕВЧЕНКО В ЛІТОПИСІ МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ»

Серед плеяди діячів української культури Тарасові Григоровичу Шевченку (1814–1861) належить особливе місце. Він був наділений багатьма рисами вдачі: палким вільнолюбством, великою працелюбністю, жадобою вчитися, широким діапазоном зацікавлень, тонким знанням людської психології. Якщо помножити це багатство вдачі на талант в поетичному слові і в образотворчому мистецтві, то стане зрозумілою феноменальна природа його як людини і митця

Творча спадщина Т.Г. Шевченка як художника і майстра гравюри, зокрема – офорту – нова і яскрава сторінка в історії української художньої культури. Тонке чуття сучасної йому дійсності поєднувалося із знанням історії – світової і вітчизняної. Розвинена інтуїція щодо зв'язку колишніх часів і сучасної дійсності давала йому можливість наповнити новим змістом зображення давнини.

Актуальність дослідження полягає у визначенні місця мистецької спадщини Т.Г. Шевченка як майстра в українському образотворчому мистецтві. Проблема мистецької спадщини Т.Г. Шевченка розглядається за наступними напрямками, об'єднаними темою кваліфікаційної роботи: «Джерела та історіографія проблеми», «Т.Г. Шевченко як художник», «Офорти Т.Г. Шевченка та їхня особливість», «Шевченкіана в образотворчому мистецтві незалежної України».

Джерельну базу дослідження складають зібрання творів Т.Г. Шевченка, у яких, як ілюстрації, представлені його художні і графічні твори. А також альбоми його художніх творів та матеріали інтернет-журналів, у яких представлена інформація щодо увічнення художньої спадщини Т.Г. Шевченка у сучасному мистецтві України.

Становлення митця почалося з поїздки до України у 1843р. де він багато часу проводив у друкарні Київської лаври, яка серед іншого займалась на той час гальванопластикою. Альбом «Живописна Україна» зроблений у техніці офорту, був потужною практикою для молодого художника, яка вплинула на його майбутнє. Потім була участь в Археографічній комісії на посаді штатного художника та важкі роки заслання з заборонаю малювати, що дуже обурювало митця, але коли на деякий час заборону було пом'якшено, він виконував натурні пейзажі, жанрові замальовки, портрети, а також звертався до античних і біблійних сюжетів. Ряд малюнків з життя казахів було створено в Аральській експедиції, та Оренбурзі. Це були перші в казахському живопису твори суворого реалістичного малюнка, вони дали підстави назвати Т.Г. Шевченка «основоположником національного живописного казахського мистецтва».

Найкращими зразками в доробку Т.Г. Шевченка, є портрети, виконані сепією. У них виявилися ознаки, які простежувалися у ранніх олійних портретах та жанрових графічних роботах майстра.

Портрети сепією засвідчують значне зростання майстерності, у них простежується еволюція у використанні засобів виразності, тому їм треба приділити особливу увагу. У них проявилися особливості моделювання форми та світові гами, застосування додаткових матеріалів, таких як олівець та білило, доповнення графічного зображення живописним контрастом холодного й теплого тонів, які забезпечили точність зображення моделі та створення особливої атмосфери в цих портретах. Детальний аналіз дозволяє простежити, як саме художник формував і покращував свою графічну манеру. До означеного жанру можна зарахувати портрети й автопортрети в побутових сепіях Т.Г. Шевченка: зображення казахів – «Казахський хлопчик розпалює грубку» 1848-1849 рр., «Байгуші» 1853 р., «Казашка Катя» 1856-1857 роках., натурні побутові сюжети митця – «Т.Г. Шевченко малює товариша» 1848 р. «Т.Г. Шевченко серед товаришів» 1851 р. [2].

Після повернення із заслання у 1858 р. Тарас Григорович багато працює у власній невеликій майстерні в Академії мистецтв у галузі живопису і гравірування. Самотужки опановує техніку офорту. Академія мистецтв відзначила його успіх, і призначила йому програму на здобуття ступеня академіка гравірування, і невдовзі він почав співпрацювати із спеціальним державним закладом, який випускав цінні папери, паперові гроші, іншу поліграфічну продукцію, і брав участь у передових розробках у галузях фотографії, поліграфії, гальванопластики.

Його колегами були фотографи, ретушери, художники, гравери; вони вчилися у майстра, мистецтву офорту, для того щоб засвоїти навички роботи з гравюрою, які вони могли застосовувати, працюють у поліграфії. Навіть виникла нова посада гравер-ретушер у друкарській діяльності, яку міг обіймати тільки художник високого класу.

Т.Г. Шевченка по-праву називають духовним батьком українського народу. Адже він присвятив своє життя збереженню і поширенню самобутньої української культури, і він тісно пов'язаний зі стародавньою православною козацькою культурою і народними звичаями України. Визнають, що його творчість сприяла розвитку й встановленню нової української літератури і художньої культури. Для українського народу він видатний поет, прозаїк, драматург, художник, політичний і громадський діяч. Все його життя і творчість були присвячені служінню Україні. Він є творцем ідентичності українського народу та знаковою постаттю національної пам'яті нашої держави [1, с. 56].

Мистецька спадщина Т.Г. Шевченка пройшла червоною ниткою через життя і творчість багатьох поколінь українських художників, і зберіглась у сьогоднішні, щедро живлячи образотворче мистецтво нашої країни.

Література

1. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо: (з проблематики символічної автобіографії та сучасної рецепції поета). Київ: КРИТИКА, 2000. 317 с.
2. Юр М. Живопис Тараса Шевченка: Художньо-стилістичний аналіз. *Актуальні проблеми*

Назарко Татьяна,
4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

ВПЛИВ АНІМЕ І КОСПЛЕЮ НА СУБКУЛЬТУРУ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Аніме, манга та косплей ці терміни кожен чув багато раз у своєму житті. Хтось прискіпливо вивчає, хтось прочитав в Інтернеті про «вбивче аніме Зошит смерті» і начебто воно вбиває дітей, а хтось вважає просто дитячими мультфільмами.

На сьогодні мистецтво аніме вийшло далеко за межі своєї країни - Японії та розповсюдилось у всьому світі.

Проблема субкультури аніме та косплею відноситься до найактуальніших, бо саме зараз існує суперечка, між тим чи дійсно воно шкідливе чи це один з видів мистецтва, зумовлена недостатньою обізнаністю населення у данній темі.

Аніме має значний вплив на субкультуру дітей і підлітків у різних аспектах. Ось кілька важливих пунктів:

1. Мистецтво і стиль: Аніме стало популярним мистецтвом серед дітей і підлітків, які знаходять в ньому унікальний візуальний стиль, впізнавані персонажі і захоплюючі історії. Це впливає на їх власний стиль одягу, малювання, а також вплинуло на популярність японської моди і культури в цілому.
2. Підтримка креативності та уяви: Аніме часто включає в себе фантастичні історії, магію, науку, пригоди і т.д. Такі розповіді підживлюють дитячу уяву і надихають їх на креативне мислення. Багато дітей і підлітків починають створювати власне мистецтво, комікси, історії або навіть відео, засновані на аніме.
3. Розвиток міжкультурного розуміння: Аніме представляє японську культуру, традиції та звичаї. Перегляд аніме дозволяє дітям і підліткам дізнатися більше про Японію та її історію. Це може призвести до більшого інтересу до інших культур і розширити їх світогляд.
4. Соціальна взаємодія: Аніме має широке співтовариство шанувальників, і діти і підлітки можуть

спілкуватися і ділитися своїми інтересами в Інтернеті або на спеціальних заходах. Це допомагає їм знаходити однодумців і розвивати соціальні навички.

5. Формування цінностей: Аніме часто представляє глибокі теми, такі як дружба, боротьба зі своїми страхами, покликання, справедливість і багато іншого. Перегляд аніме може вплинути на формування етичних і моральних цінностей у дітей і підлітків.

Втім, як і у випадку з будь-яким іншим медіа-змістом, важливо пам'ятати організацію обґрунтованої екранізації та контролю з боку батьків або дорослих, щоб забезпечити безпеку і адекватне розуміння контенту, що переглядається.

Косплей, або костюмована вистава, є популярною активністю серед багатьох підлітків. Мистецтво косплею впливає на такі аспекти:

1. Самовираження: Косплей дозволяє підліткам виразити себе і свою індивідуальність через створення костюмів і перевтілення в персонажів з аніме, коміксів, відеоігор або фільмів. Це допомагає їм розвинути творчі навички і самовираження.

2. Соціальна взаємодія: Косплей зазвичай проводиться на спеціальних заходах і конвенціях, де підлітки мають можливість зустрітися з іншими однодумцями і поділитися своїми інтересами. Це допомагає їм розвивати соціальні навички, знаходити нових друзів і створювати зв'язки в співтоваристві.

3. Творчі навички: Косплей вимагає навичок з пошиття, створення аксесуарів, макіяжу і стилізації. Підлітки, що займаються косплеєм, можуть розвивати ці навички і ставати більш творчими і вмілими у вирішенні різних завдань.

4. Впевненість у собі: Косплей допомагає підліткам стати більш впевненими в собі, так як вони можуть показати свої навички і таланти, отримати підтримку від спільноти і позитивний зворотний зв'язок за свої роботи.

5. Дослідження та вивчення культури: Косплей дозволяє підліткам вивчати різні аспекти японської, коміксної або ігрової культури. Вони вивчають персонажів, їхні історії та мотиви, а також дізнаються більше про відповідні медіа-франшизи. Це може сприяти інтересу до вивчення та інших аспектів культури і мистецтва.

Однак, як і з будь-яким хобі, важливо забезпечувати баланс між косплеєм та іншими аспектами життя підлітка, такими як навчання, соціальні взаємодії та фізична активність. Також завжди важливо забезпечувати безпеку і ненасильницькість під час косплею, особливо на публічних заходах. Батьки і дорослі повинні підтримувати підлітка в його інтересах і допомагати йому дотримуватися правил і меж.

Література

1. Anime and Cosplay: A Modern Fashion Trend. URL: <https://www.latonique.news/articles/anime-and-cosplay-a-modern-fashion-trend> (дата звернення 19.01.2024).

2. СУБКУЛЬТУРА АНІМЕ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ URL: <https://www.kobu.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%90%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B5.pdf> (дата звернення: 20.01.2024).
3. Що ви хотіли б дізнатися про косплей, але не знали, в кого спитати. URL: <https://nachasi.com/creative/2021/05/19/what-is-cosplay/> (дата звернення 20.01.2024).

Петрачкова Антоніна,
1 курс, другий (магістерській) рівень вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне
розмаїття та розвиток громади»
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНИХ УЯВЛЕНЬ СКІФІВ

Скіфи, захопливий і загадковий народ, відомий не лише своєю військовою силою, але і глибокою релігійною та міфологічною традицією. Важливим джерелом відтворення скіфського суспільства, культури та історії є релігія. Кожен бог у стародавніх релігіях відіграє певну важливу роль у всьому суспільстві, тобто як регулює відносини між людиною та природою, людиною та суспільством. Це головним чином функції управління, відтворення та захисту. Крім того, імена, кількість і старшинство шанованих скіфами богів - все це відображає рівень розвитку суспільства, а також вказує на місце, час і походження формування їхньої культури.

Оскільки власної писемності у скіфів не було, писемних пам'яток скіфів, придатних для вивчення релігії та міфології, немає. Проте стародавні автори зберегли свідчення на цю тему. Релігійні уявлення та міфологія скіфів широко висвітлюються в багатьох працях вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Тріада – Табіті, Папай, Апі – очолювала пантеон вищих скіфських божеств. Найбільше шанували скіфи Табіті, яка уособлювалася у скіфів зі стихією вогню та води, а також вважалася праматір'ю скіфів. На другому місці стояв Папай, який був богом неба, виступає у скіфських міфах творцем Всесвіту і людини. Дружиною Папая була Апі – богиня землі. Наступним був Гойтосір, функції якого не зрозумілі, але його співвідносять із божеством сонця або полювання. Скіфська богиня Аргімаса уособлювала родючість, дику природу. Також скіфи шанували Геракла, який вважався напівлюдиною-напівгероєм, родоначальником скіфів. Особливе значення відводилося культу Арея – богу війни, жертвоприношення якому відрізнялися особливою

жорстокістю. Він був єдиним богом якому приносили в жертву людей. Серед скіфських богів Геродот наводить ще Тагімасада – бога морів, річок, всіх прісноводних водойм, якого шанували лише царські скіфи та вважали його своїм родоначальником [1].

Скіфи не будували храмів, але мали спеціальні капища, де проводили релігійні обряди поклоніння сонцю та вогню. У виняткових випадках скіфи вдавалися навіть до людських жертвоприношень. Форми скіфської релігії включають поховальний культ, культ предків, культ героїв, культ вождя та культ родючості.

Історія будь-якого народу починається з міфів і легенд в його історичній пам'яті. Боги і герої постають як предки, від яких походить «своє плем'я». У цих легендах часто бракує «точних» історичних знань. Їхні персонажі часом не більше ніж витвори популярного фентезі. Існує п'ять версій скіфської легенди. Найбільш вичерпно це висловив «батько історії» Геродот, який у своїй праці навів три версії походження скіфів. Діодор Сікулій описав іншу версію, яка в деяких моментах перегукується з легендою Геродота [2].

Найяскравішими зразками мистецтва скіфів були предмети, виконані в так званому скіфському звіриному стилі. Зображення тварин підпорядковувалися формі тієї чи іншої речі (посудини, обладунку), з навмисним виділенням окремих деталей. Зображуватися могли частини тіл тварин. Зображенню тварин з найдавніших часів надавався й інший сенс – релігійно-магічний. Звірі уособлювали природні стихії. Міфи оповідали про перетворення людини, тварин, рослин, відображаючи уявлення скіфів про «світове дерево», що з'єднує собою три світи – підземний, земний, небесний. Важливе значення надавалося і магічній суті зображень, які повинні були захищати людей від біди, надавати їм якості, властиві певним тваринам: силу, спритність, швидкість. Зображення були свого роду талісманами-оберегами [3].

Релігійно-культові пам'ятки скіфів – кургани, виступають основними джерелами вивчення соціально-економічного, політичного, культурного та духовного життя скіфів. Дослідження релігійних уявлень скіфів дає можливість по-новому висвітлити релігійні уявлення скіфів, адже релігійно-міфологічні уявлення цього народу мали значний вплив на формування релігійних уявлень інших народів і українців у тому числі.

Література

1. Граков Б., Скіфи. К., 1947
2. Геродот з Галікарнасу. Опис Скітії (переклад Коструби Т., передмова Домбровського О.). Л., 1937
3. Домбровський О. Геродотова Скітія / «Український історик», 1987, № 01-04; 1988, № 01-04

Сільман Володимир,
1 курс, другий (магістерський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»
Маріупольський державний університет

КУЛЬТУРНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ВПО У РІВНЕНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ: ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ

У 2022 –2023 роках внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО) знайшли у Рівненській територіальній громаді не тільки надійний захисток, а й можливість долучитися до вирішення питань розвитку міської культурної інфраструктури та сфери.

Нові мешканці Рівного в означений період брали участь у підготовці і проведенні культурно-просвітницьких і культурно-масових заходів, організованих Управлінням культури і туризму Рівненського міськвиконкому, Центрами підтримки ВПО «Я-Маріуполь» та Луганської області, Рівненським представництвом Хмельницького благодійного фонду «Хесед Бешт», благодійними організаціями різних конфесій тощо.

Управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому є виконавчим органом Рівненської міської ради. Згідно зі «Стратегією розвитку культури Рівного до 2030-х років Culture must stay alive!» його основними завданнями є: проведення дозвілля громадян, підвищення ролі закладів культури, поглиблення інтересу до української національної історії та культури, створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку внутрішнього, в'їзного та виїзного туризму, створення умов для відродження і розвитку культури національних меншин, які проживають у місті Рівному, забезпечення державної охорони пам'яток культури та заповідних місць, координація та організація виставок, організація та сприяння у проведенні загальноміських заходів [1].

Разом з тим, ВПО у Рівному неодноразово висловлювали стурбованість, що в місті немає чинної програми культурного обслуговування будинків для пристарілих, відсутня така послуга, як організація сімейного дозвілля на дому і навіть випадки щодо відсутності назв вулиць на будинках.

Для вирішення нагальних питань розвитку культурної сфери міста, зокрема щодо допомоги ВПО в умовах військового стану, виконком міської ради регулярно проводив круглі столи на різних рівнях. Один з таких заходів відбувся 26 червня 2023 року у Всесвітній день біженців в редакції міської газети «Сім днів» «круглий стіл» у рамках проекту міської ради «Об'єднані Рівненщиною», що мав характер конструктивного діалогу [2]. Його учасники мали можливість обговорити як питання культурної інтеграції ВПО в міську громаду, так і перспективний розвиток

Рівного.

Враховуючи накопичений в Україні досвід з 2014 року, вважаємо, що культурні заходи порівняно легко організувати й провести і це не вимагає значних фінансових ресурсів. Тому вони доволі популярні. Найчастіше це проведення свят, концертів, виставок, благодійних заходів тощо.

Для культурної інтеграції важливо не створення окремих подій, орієнтованих саме на ВПО, а запрошення до спільних культурних подій Рівненської територіальної громади на рівні з місцевими жителями, демонструючи, що вони вже вважаються частиною громади.

Однак часто представники громад скаржаться на слабку активність ВПО, що вони «не активно відвідують» культурні події. Причинами цього можуть бути незнання про події (ВПО не завжди перебувають у загальному інформаційному полі), неможливість взяти участь (наприклад, жінка сама з маленькою дитиною), нецікавий контент (коли люди приїхали з великого міста і звикли до іншого рівня подій або тематики). Тож, організовуючи культурну подію, метою якої є культурна інтеграція, рекомендуємо докласти окремих зусиль, щоб:

- вона була цікава для ВПО в (проведення опитування перед плануванням);
- про неї точно дізналася цільова аудиторія (адресні повідомлення в тематичних чатах або телефоном);
- участь у культурній події була доступна для людей різних категорій, у тому числі для мам із маленькими дітьми або людям похилого віку (влаштовувати «дитячу зону», думати про архітектурну і транспортну доступність тощо).

Прикладом успішної ініціативи є діяльність Центру підтримки ВПО «Я-Маріуполь», який разом з установами культури Рівного проводив творчі вечори кожен п'ятницю для жінок ВПО, куди запрошували визначних рівнян: поетів, митців, художників, казкарів. У результаті досягли того, що жінки стали сприймати Центр як дружнє місце і відвідували також інші заходи та пропонували свої.

Добре зарекомендували себе культурні практики, спрямовані на вивчення Рівненської територіальної громади, до якої переїхали ВПО: екскурсії, квести, історичні лекції, фотоконкурси «місто очима переселенців». Як свідчить досвід, такі практики дійсно цікаві і для ВПО, і для місцевих жителів та дозволяють не лише отримати інформацію про історію або сучасність громади, а й познайомитись та відпочити.

Доцільно використати у Рівному цікаву практику для інтеграції ВПО у Черкаській територіальній громаді: школа танго за підтримки Гуманітарного центру для ВПО реалізує проєкт «Танго свободи», де безоплатно мають можливість навчатися переселенці та місцеві. Це дає можливість познайомитись між собою, увійти у спільноту любителів танго (сам танок має певні терапевтичні ефекти для учасників); влаштовуються творчі зустрічі з ВПО, залучають їх до проведення творчих майстер-класів для дітей; створили ролик-подяку «Місто, яке нас

прихистило» до Дня міста; влаштували фотовиставку маріупольської фотографині з портретами переселенців [3].

Вважаємо, що найпершим кроком до культурної інтеграції ВПО має стати добре вивчення профілю переселенців у громаді. Не лише їхню загальну кількість, стать і вік, а й рівень освіти, професію, навички, потреби для культурної самореалізації, можливість бути корисними в культурному житті приймаючій громаді. Така розгорнута система обліку дозволяє створювати можливості для швидшого та якіснішого залучення переселенців у культурне життя громади.

Варто системно підходити до розробки культурних інтеграційних заходів, використовуючи для цього цілі «Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року» [4].

Необхідно враховувати логіку культурної інтеграції: культурні потреби – самореалізація та планувати заходи в цій сфері, бо вона однаково важлива для повноцінного життя. А також окрему увагу приділяти культурній інтеграції дітей та їхнім духовним потребам, культурно інтегровані діти – ключ до культурної інтеграції батьків. Не треба забувати, що роздача подарунків та благодійні свята не вирішують проблем культурної соціалізації, і що діти так само мають потребу у культурній комунікації та самореалізації, як і дорослі.

Література

1. Офіційний сайт Управління культури і туризму Рівненського міськвиконкому. URL: <https://culture-rivne.com.ua/> (дата звернення: 04.12.2023).
2. Переселенців у Рівному цікавить не тільки допомога. URL: <https://7dniv.rv.ua/holovni-povnyu/pereselentsiv-u-rivnomu-tsikavyt-ne-tilky-dopomoha/> (дата звернення: 12.12.2023).
3. Практики інтеграції внутрішньо-переміщених осіб у приймаючі громади <https://socsprava.com.ua/praktyka/praktyky-integracziyi-vnutrishno-peremishhenyh-osib-u-pryjmayuchi-gromady/> (дата звернення: 14.12.2023).
4. Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року. URL: <https://r2p.org.ua/page/strategiya-integracziyi-vpo-analiz> (дата звернення: 21.12.2023).

Строговцева Вікторія

2 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,
освітня програма «Культурологія, організація культурно-дозвіллевої діяльності»,
денна форма навчання Маріупольський державний університет

Танець у житті людей завжди виникав і виникає як явище виняткове - на святі, у ритуалі, ярмарці або на балу – у ньому не може бути і не повинно бути елементів повсякденності. Народ танцювальними рухами завжди передавав свій емоційний стан, свої почуття, у танцях формувалася образ способу життя народу. Існує думка, що танець народився як безпосередня потреба у русі, яка викликана емоціями, головним чином, радістю.

Найдавнішими слідами танцювального мистецтва в Україні можна вважати малюнки трипільської доби, де зображені фігури людей, котрі одну руку кладуть на талію, а другу заводять за голову. Такі рухи зустрічаються в сучасних танцях. Зображення танцюристів і музикантів є на фресках Софійського собору в Києві XI століття.

До середини XX століття він був обов'язковою складовою народних забав українського села. За регіональним принципом українські танці поділяються на поліські, подільські, гуцульські, бойківські, лемківські, буковинські, слобідські, або ж назагал – танці Західної, Східної і Центральної України.

Є також загальноукраїнські танці, а також козацькі. За функціональним принципом танцювальні зразки прийнято умовно поділяти на обрядові (ритуальні) та необрядові (позаобрядові, побутові): хороводи, побутові та сюжетні танці; сольні, парні і масові танці; танці етнічного та іноетнічного походження; на танці народні (фольклорні, традиційні, автентичні, сільські) і сценічні (народно-сценічні, академічні, професійні, міські).

Найдавнішими та найуніверсальнішими вважають танці календарного циклу, зокрема, хороводи: «Просо», «Кривий танець», «Вербовая дощечка», «Подольночка», «Мак», «Грушка», «Хусточка», «Царенко», «Горобейко», «Огірочки», «Журавель» та інші. Всі вони були обрядовими, і їх водили під тематичну пісню і без інструментального супроводу [1, с. 40].

Українські танці складаються з рухів, які притаманні майже всім танцювальним культурам. Вони нескладні за формою і за хореографічним рисунком: танцювальні «розкроки», потрійні притупи (перемінні кроки), дробні вистукування, тиночки, присядки і повзунці. Вивчивши хоча б один з них, можна легко перейняти будь-який інший.

В Україні й за кордоном українське танцювальне мистецтво репрезентує переважно «Гопак», культ якого склався на початку 20 століття. Такій популярності сприяло, насамперед, використання народних танців у спектаклях корифеїв українського театру, підхоплене шоу-групами і навіть окремими виконавцями.

Особливе місце серед чоловічих танців належить ритуальному військовому танцю «аркан», який танцювали опришки перед військовими виступами. Танець мав на меті перевірити на міцність і витривалість чоловіка-воїна: хто не витримував і розривав руки, того проганяли з кола. Вірогідно «Аркан» був своєрідною психологічною підготовкою до вирішальних дій, надихав,

давав силу, енергію, піднімав бойовий дух [4, с. 26].

«Козак» – танцює один «козак» або два, а рідше чоловік і жінка. Найголовнішим було дрібнесенько відбивати ногами по землі, щоб аж земля гуділа, витинати голубці, підскакувати щупаком вгору і виробляти при самій землі присяди, при цьому приспівуючи і викрикуючи на все горло. Козаки танцювали не тільки ногами, а й усім тілом: руками, плечима, головою і навіть «оселедцем». Веселощі були помітні і в очах, і в усмішці, і в поруху вуса. Жінка танцювали дрібнесенько на місці, тільки час від часу описувала коло.

«Чеберячка» – старий український танець з багатьма фігурами. Всі танцювали в колі, а одним за одним по черзі, чоловіки танцюючи з закладеними за плечі руками, піднімали губами з підлоги чарку хмільного напою, випивали її і перекидали одним махом голови через плече. Всі інші, танцюючи в колі, плескали в долоні, приспівуючи: Чеберячки! Коло чеберячки припадаєм рачки! Або її вип'ю або її виллю! Чеберячки! Розкладали по середині вогонь і перескакували його по черзі. З появою театральних гуртів традиційні народні танці поступово набували рис театральних і ставали важливим атрибутом вистав на етнографічні теми. Переносячи на сценічні майданчики народні танці, хореографи обробляли їх відповідно до законів сцени. Так сталося з гопаком, козачком, молодичею, чабаном, голубкою, горлицею, каперушем, решетом, полькою та ін. З'явилися численні ансамблі народного танцю. Три відомі етнохореографи – Василь Костів (Верховинець), Василь Авраменко і Павло Вірський – розвивали сценічні балетні академічні зразки характерного українського танцю і мріяли про український національний балет [2, с. 234]. На початку XXI століття ситуація змінюється: з'являються етноінструментальні гурти, організовуються фольклористичні експедиції етнотанцювального характеру, засновуються школи традиційного танцю у великих містах України, у суспільстві посилюється інтерес до традиційної танцювальної спадщини українців.

На сьогодні майданчиками для відродження народного танцю є культурні осередки великих міст. Організуються численні танцювальні події, фестивалі. Цікаві процеси відбуваються у гендерній атрибутиці танцю, зокрема, дівчата і жінки беруться за виконання чоловічих танцювальних композицій (гопак, козачок), а також освоюють рухи аркану. Зараз народні танці України є найбільш значущою складовою традиційної культури нашої країни. Це демонстрація нашого минулого, традицій та обрядів, які ми зберігаємо та передаємо з покоління в покоління. Тому дуже важливим є збирання, вивчення, збереження та популяризація національних традицій, звичаїв та обрядів українців, створення на цій основі народних танців та хореографічних постановок про минуле та сучасне українського народу.

Література

1. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. – К.: Музична Україна, 1990. –

narodnoho_tancyu_VVerkhovynec_1990.pdf (дата звернення: 16.01.2024).

2. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат. – Кн. 1: Гуцульські танці. – Л., 2008. – 608 с.

3. Голдрич О. Хореографія: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. – Вид. друге, доповнене. – Львів: СПОЛОМ, 2006.

4. Купленник В. Нариси до історії українського народного танцю. – К., 1997. – 63 с. . URL: https://torba.infoua.net/files/Narysy-do-istoriyi-ukrayinskoho-narodnoho_tancyu_VKuplenyk_19 (дата звернення: 18.01.2024).

Тирикiна Ольга

3 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

ОДЯГ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Розвідка має на меті дослідити еволюцію та особливості одягу молодіжних субкультур в Україні протягом другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Основні завдання включають вивчення та аналіз змін у стилі, вираженого через одяг, які відбулися в контексті суспільно-історичних подій. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розуміння впливу молодіжних субкультур на культурний ландшафт України, а також їхньої ролі у формуванні ідентичності молодого покоління. В контексті глобалізації та культурного обміну важливо розглядати, як субкультури відтворюють та модифікують тенденції світової моди, зберігаючи при цьому унікальні елементи та вираження ідентичності.

Вивчення еволюції стилю одягу молодіжних субкультур в Україні протягом другої половини ХХ – початку ХХІ століття є важливим етапом для розуміння впливу суспільно-історичних подій на модний вимір. Зазначений період відзначався низкою ключових трансформацій, що вплинули на стиль і виразність молодіжних субкультур через їхні обрані засоби вираження – одяг.

На початку ХХ століття, під час визвольних рухів та боротьби за незалежність, українська молодь вибирала традиційні елементи українського вбрання як засіб вираження національної ідентичності. Етно-стиль став важливим засобом протистояння культурній асиміляції та

вираження патріотичних почуттів. Під час радянського періоду, де влада ставила строгі політичні рамки, молодь використовувала модний стиль як засіб вираження свого протесту. Використання яскравих кольорів та нестандартних форм стало символом опозиції та домаганням до свободи в обмеженому суспільному просторі [3].

З початком глобалізації в останні десятиріччя, молодь українських субкультур виявила високий рівень адаптивності та стала активно асимілювати та переосмислювати світові модні тенденції. Вони поєднували глобальний стиль з унікальними елементами української культури, створюючи оригінальний синтез.

У сучасному суспільстві відбувається трансформація цінностей, що відзначається переходом від визначення ідеалів свободи та бунту до акцентування на сталевому професіоналізмі та соціальній відповідальності. Це відображається в стилі молодіжних субкультур через відмову від екстремальних форм вираження на користь стриманої та збалансованої моди [2].

Загалом, аналіз змін у стилі одягу молодіжних субкультур в Україні в контексті суспільно-історичних подій розкриває глибокий взаємозв'язок між модою та динамікою суспільства. Вибір одягу виявляється не лише естетичним виявом молоді, але й реакцією на виклики та трансформації, що відбуваються в навколишньому світі.

Початок XXI століття в Україні став свідком різноманітних та захоплюючих трансформацій у стилі та одязі, що відзначають унікальність та динаміку молодіжних субкультур. Глобалізація та відкритий доступ до різноманітності культур визначають сучасний стиль молоді, зробивши його більш міжкультурним та еkleктичним [1].

У цьому контексті, стріт-стиль стає однією із домінуючих тенденцій, де молодь українських субкультур відмовляється від традиційних стандартів і вдається до елементів спортивного одягу та аксесуарів для створення індивідуального образу. Однак, варто відзначити, що це не лише стилістичний вибір, але й вияв протистояння культурній асиміляції та стремління до самовираження.

Важливим аспектом стало підняття питань екології та соціальної відповідальності у світі моди. Молодь українських субкультур все частіше обирає еко-дружні матеріали, підтримує вторинне використання одягу та приділяє увагу брендам, що прагнуть до соціальних змін. Приклад в Україні, де молодь виявляє зростаючий інтерес до екології та соціальної відповідальності у сфері моди, можна знайти в руху «Fashion Revolution». Цей глобальний рух, що пропагує прозорість та етичні стандарти у текстильній індустрії, отримав активну підтримку в Україні серед молодіжних субкультур [3].

Зростання впливу глобалізації, інтернет-культури та соціальних мереж показує, що молодь активно адаптує світові тенденції, зберігаючи при цьому унікальні елементи та власний стиль. Набуття важливості питань екології та соціальної відповідальності свідчить про рост свідомості

молоді в сфері моди, де вони активно обирають еко-дружні матеріали та підтримують вторинне використання одягу. Зміни в стилі та виразній самоідентифікації через одяг свідчать про те, що молодь в Україні використовує моду як засіб самовираження та протистояння культурній асиміляції.

Література

1. Шамрай О.Г. Молодіжні субкультури в сучасній Україні. URL: <https://vseosvita.ua/library/molodizni-subkulturi-v-sucasnij-ukraini-308967.html> (дата звернення: 14.01.2024).
2. Гафурова Л. Молодіжні субкультури України. URL: <https://prezi.com/0lswt3zfqvrp/presentation/> (дата звернення: 13.01.2024).
3. Лозинська. Х. Костюм молодіжних субкультур в Україні другої половини ХХ ст. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/22/26.pdf. (дата звернення: 12.01.2024).

Челпан Ілона

4 курс, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, організація
культурно-дозвіллевої діяльності»
Маріупольський державний університет

СУБКУЛЬТУРА АНІМЕ ЯК КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН

Аніме – це японська мультиплікація, яка на відміну від мультиплікацій інших країн розрахована не лише на дитячу, а й на підліткову або дорослу аудиторію; це добре розвинений вид мистецтва і тому користується популярністю не лише в Японії, але і у світі.

Субкультура аніме, як та інші фанатські (фендомні) молодіжні об'єднання належать до «культури співучасті», маловивченого явища, враховуючи його порівняльну новизну для Європи та інших країн. «Культура співучасті» має самостійну цінність для тих, хто поділяє її мову і цінності, але слід зазначити також її соціальну значимість: вона має альтруїстичний та творчий потенціал, який може реалізуватися на практиці, у тому числі і у вигляді «соціального бізнесу» та «соціально орієнтованих НКО» (поряд з волонтерськими, спортивними, зоозахисними та екологічними рухами).

Вивчення субкультури аніме є актуальним у рамках формування своєрідної форми міжкультурного обміну держав із країнами АТР, переважно Японією та Південною Кореєю. Міжкультурні контакти, що здійснюються в рамках аніме-івентів (культурних заходів) сприяють покращенню як культурного, так і економічного, клімату та добросусідських відносин. Таким

чином, наукове вивчення субкультури аніме є актуальним, може мати як теоретичну, так і практичну значимість.

Субкультура аніме має розвинену соціальну прагматику. Ціннісне ядро аніме як жанру мистецтва збудовано навколо «травми модернізації», яка для молодого людини є випробуванням (Ініціацією). У цьому сенсі проблематика аніме є розвитком європейського роману доби Модерну. Аніме (поряд із серіалами) задовольняє також потребу сучасної людини у метамові та загальній картини світу, яку раніше виконували міфологія, релігія та "Товсті" романи.

Основні форми існування та репрезентації субкультури аніме у реальному соціальному просторі – це аніме-фестивали (А-кон, конвей, косплей) та локальні об'єднання фанатів аніме (отаку-фендома) у вигляді спілкування однодумців, тусовок, паті (вечірки), клубів та груп за інтересами (косбенд).

Причинами швидкого поширення та популярності аніме-культури в Японії фахівці вважають:

- Близькість сюжетів та персонажів до повсякденного життя.
- Аніме-емоції такі самі, як і насправді. Герої аніме наділені тими самими вадами і слабкостями, як і звичайні люди. Більше того, вони не приховують своїх таємних помислів, що імпонує японській публіці.
- В аніме порушуються стандартні теми, що описують боротьбу з обставинами та людські стосунки.
- Схильність японського менталітету до позитивізму та наївної романтики сприяла тому, що теми аніме були зрозумілі кожному, а прагнення героїв до шляхетності та самопожертви заради найвищої мети знаходило відгук у простих японців.

Унікальний художній стиль аніме відіграє значну роль його популярності. Завдяки своїм виразним очам, деталізованому фону і креативному дизайну персонажів аніме виглядає вражаюче і легко впізнавано. Ця незвична естетика захопила увагу людей у всьому світі, перетворивши її на мистецтво, яким захоплюються і якого наслідують. Краса аніме полягає у його персонажах, а й у створених ним захоплюючих світах, які переносять глядачів межі їх уяви.

Література

1. Головатий Н. Ф. Соціологія молодіжі: Курс лекцій. К., 1999. 156 с.
2. Левікова С. І. Молодіжна субкультура: Навч. Допомога. М., 2004. 200 с
3. Раковська О.А. Соціальні орієнтири молоді: тенденції, проблеми. М.: «Наука». 1993. 220 с.
4. Катасонова О.Л. Японці у реальному та віртуальному світах: Нариси сучасної японської масової культури. Східна література РАН, 2012. С. 79-80, 247-250.

ЕВАКУАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО НАСТУПУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

З початком збройної агресії та війни у 2014 р. постала проблема збереження культурної спадщини, насамперед в Автономній Республіці Крим, у Донеччині та Луганщині – східних регіонах України. Прикладами руйнації національної культурної спадщини України в анексованих, окупованих територіях, а також по лінії бойових дій є вивезення експонатів, руйнація музеїв, культурних установ, перш за все, спрямоване на знищення національної спадщини. Від початку широкомасштабних бойових дій 24 лютого 2022 на території України нагальною проблемою стала евакуація об'єктів культурної спадщини. В таких умовах застосування диджиталізації з метою збереження культурної об'єктів культурної спадщини перетворюється на довготермінове завдання у сфері культури. Диджиталізація об'єктів культурної спадщини – це перетворення об'єктів матеріальної культури, що належать до культурної спадщини України, та нематеріальної культури на їхні електронні версії у цифровому форматі, а також створення їхніх копій.

Видається, що перевагами диджиталізації культурної спадщини в умовах воєнних конфліктів є ключовим кроком у збереженні та доступності об'єктів матеріальної та нематеріальної культури, які важко або неможливо евакуювати, забезпечити їхню. Також диджиталізація артефактів матеріальної та нематеріальної культури сприяє їх широкій доступності, а в умовах військових та збройних конфліктів, війн, природних та техногенних катастроф допомоги є необхідним для їх збереження

Однак, важливо враховувати, що диджиталізація не усуває ризиків. Диджиталізовані об'єкти матеріальної та нематеріальної культури залишаються так само вразливими. Цифрова архітектура піддається негативним зовнішнім впливам і втручанням як і реальному фізичному просторі такі об'єкти можуть бути пошкоджені або змащені. Це може статися внаслідок кібератак на електронні колекції, втрати доступу до них тощо. Диджиталізація об'єктів культурної спадщини не знімає питання прав інтелектуальної власності, публічної доступності та інших аспектів зумовлених правовими відносинами в сфері збереження національної культурної спадщини. Загалом, диджиталізація може стати ефективним інструментом у збереженні

культурної спадщини, але її впровадження повинно супроводжуватися ретельним вивченням та заходами забезпечення безпеки.

Однак, разом з потужним потенціалом диджиталізації, виникають і виклики. Цифрові ресурси повинні бути захищені від кібератак, інакше історична спадщина може втратитися назавжди. Питання приватності та власності даних також потребують уваги, щоб уникнути непередбачуваних наслідків в цифровому просторі. Таким чином, евакуація та диджиталізація культурної спадщини мають взаємодоповнювати одна одну, забезпечуючи захист не лише фізичних об'єктів, а й їхніх цифрових аналогів. Це вимагає не лише технічної майстерності, але й узгодженого підходу національних та міжнародних зусиль для забезпечення стійкості та доступності культурної спадщини в умовах воєнного конфлікту та цифрового віку.

Юр Ольга,

2-й курс, другого (магістерського) рівня вищої освіти, денна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»
Маріупольський державний університет

«РАФАЕЛЬ САНТІ: ФЕНОМЕН МИТЦЯ ВИСОКОГО РЕНЕСАНСУ»

Рафаель Санті (1483–1520) – великий італійський художник, один із визнаних геніїв Високого Ренесансу (кінець XV–перша половина XVI ст.). Його шедеври завжди відрізнялися детальністю розробки образів, чудовим поєднанням кольорів та оригінальністю задумів. Власна техніка живописця сформувалася під впливом найкращих майстрів італійського Відродження таких, як Сандро Ботічеллі (1445–1510), П'єтро Перуджино (1446–1523), Леонардо да Вінчі (1452–1519), Мікеланджело Буонарроті (1475–1564), Фра Бартоломео (1472–1517) та ін. Хоча Рафаель не був таким же енциклопедистом, як Леонардо да Вінчі чи Мікеланджело Буонарроті, його умиротворені, але в той же час експресивні композиції та витончені лінії, часто ставлять вище живопису Леонардо та Мікеланджело. Можливо, це пов'язане з тим, що він збагатив їх ідеї власними стилістичними новаціями, чим змінив відношення глядачів до мистецтва.

Рафаеля обожнювали та шанували за життя, й так само захоплювалися після смерті та не припиняли його наслідувати. Шедеври митця є безцінною складовою світового мистецтва, які продовжують захоплювати та надихати і в наш час. Творчу спадщину геніального художника складає велика кількість картин, вівтарних образів, декоративних та архітектурних робіт, портретів, фресок. Проте велику частину своєї творчості Рафаель присвятив вивченню та вдосконаленню образу Богородиці, чим здобув славу «неперевершеного майстра Мадонн».

Актуальність дослідження полягає у вивченні творчості Рафаеля Санті та його феномену, як митця Високого Ренесансу. Протягом вже п'яти століть стиль живописця вважається вершиною художньої творчості та втіленням класичного мистецтва, в якому краса поєдналася з гармонією. Серед його значної мистецької спадщини особливе місце посідали картини, вівтарні образи, унікальні розписи архітектурних споруд, проте головним завжди залишався образ Мадонни.

Саме Рафаель вперше змальовував Мадонну з Немовлям з такою ніжністю, любов'ю та захопленням. Володіючи вродженою теплотою та чуткістю, великий майстер наділяв життям всі її зображення. Новий етап зацікавленості мистецтвознавців до образу Богородиці у творчості Рафаеля виник у 2023 році, у зв'язку з тим, що за допомогою штучного інтелекту вдалося встановити його авторство у полотні «Мадонна Флаже» (XVI ст.) [4].

Звертаючись у своїй творчості до міфології, великий Рафаель не лише втілював власну інтерпретацію релігійних і античних сюжетів, а й світобачення всієї епохи італійського Ренесансу, в якому поєдналися мудрість Античності, релігійність Середньовіччя та гуманізм Відродження. Розписи живописця відрізнялися грандіозністю задуму, новаторськими ідеями, складністю композиційної будови, яскравістю кольорів, поєднанням сучасного з давнім та оригінальним міфологічним підґрунтям.

Безумовно, вплив таланту Рафаеля не знав географічних меж. Послідовники художника в епоху італійського Ренесансу, Північного Ренесансу, Бароко вважали його творчість еталонною, тому в їх роботах були яскраво виражені елементи, притаманні живописцю. Його мистецтво і нині вражає, захоплює та надихає вже сучасне покоління митців у різних куточках світу, зокрема і на теренах сучасної України.

Вперше в історіографії проблема творчості Рафаеля Санті розглядається за наступними напрямками, об'єднаними темою дослідження: «Джерела та історіографія проблеми», «Образ Мадонни у творчості Рафаеля», «Міфологічні мотиви у фресках Рафаеля», «Мистецька спадщина Рафаеля в культурі сучасної України».

Джерельну базу дослідження творчості Рафаеля Санті складає праця Джорджо Вазарі (1511–1574) «Життєписи найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів» [3], альбоми репродукцій художніх творів Рафаеля та репродукції з електронних ресурсів мережі Інтернет. Основними джерелами вивчення міфологічної тематики у творах майстра стали міфи Давньої Греції і Давнього Риму, твір давньоримського письменника Апулея Луція (125–170) «Метаморфози, або золотий осел» (II ст.) [1] та Біблія [2].

Рафаеля справедливо називають «неперевершеним майстром Мадонн». Своєю майстерністю, працьовитістю та вмінням синтезувати творчі здобутки попередників, він виробив свій власний неповторний стиль живопису, який постійно удосконалював. Працюючи над своїми шедеврами, художник приділяв значну увагу сюжету, композиційній будові, комбінації кольорів, перспективі,

фоновим зображенням, окремим деталям – для чого використовував провідні, на той час, техніки і методи роботи. Увічнені ним образи Мадонн являють собою прекрасний зразок досконалості, витонченості, чуттєвості та елегантності, а зображення їх живі, динамічні і рухливі. В них відчувається і любов, і пристрасть, і материнська ніжність.

Рафаель Санті також був одним з провідних італійських майстрів фрескового живопису. Для розписів храмів і палаців він обирав міфологічні сюжети, які повноцінно розкривали задум його майбутнього шедевру. Ватиканські станці (1508–1517) та фрески вілли Фарнезіна («Тріумф Галатеї» (1515), «Лоджії Психеї» (1517–1518), створені ним неймовірно майстерно з урахуванням смаків відомих замовників Папи Римського Юлія II (1443–1513) та італійського банкіра Агостіно Кіджи (1466–1520). Втілюючи героїв своїх живописних історій, художник приділяв значну увагу їх красі та фізичній досконалості, опираючись на досвід свого попередника Мікеланджело, мистецькі принципи Античності та власне естетичне бачення. Довершували його грандіозні задуми додаткові зображення, ретельно виписані другорядні персонажі та, навіть, незначні деталі.

Безперечно, і в наш час творчість геніального живописця не перестає вражати та захоплювати. Велика кількість мистецтвознавців, культурологів і митців по всьому світу досліджують феномен Рафаеля: вивчають втілені ним сюжети, аналізують мистецьку спадщину, а також опановують майстерність та надихається його прикладом.

В сучасній українській культурі теж приділяють значну увагу творчості митця, його вшановують, досліджують та вивчають. У музейному просторі проводили виставки репродукцій шедеврів Рафаеля, реплік і гравюр, створених за його ескізами і картонами. В свою чергу, українські фахівці галузі культури і освіти репрезентували Рафаеля на вебінарах, які охоплювали життєвий і творчий шлях майстра живопису, його мистецьку спадщину та найвідоміші шедеври, як складову світової культури.

Література

1. Апулей. Метаморфози або Золотий осел: роман / пер. з лат. Й. Кобів, Ю. Цимбалюк. Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1982. 239 с.
2. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Заповіту / укр. перек. Патріарха Філарета (Денисенка). Київ: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. 1403 с.
3. Вазарі Дж. Життєписи найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів / пер. с іт. А. Перепади, П. Соколовського. Київ: «Мистецтво», 1970. 544 с.
4. Юр О.Б. Короткий бібліографічний огляд творчості Рафаеля Санті. *Феномен бібліотек у сучасному світі: зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 30 вересня 2020 р.: у 3 ч. / Маріуп. держ. Ун-т; гол. ред. Ю. С. Сабадаш; упоряд. С. Янковський*. Маріуполь: МДУ, 2020. Ч III. С. 110–113.

Якимчук Марина,
2-й курс, другого (магістерського) рівня вищої освіти, заочна форма навчання,
освітня програма «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади»
Маріупольський державний університет

**«СТУДІЇ КУЛЬТУРИ ДАВНЬОГО РИМУ: АРХІТЕКТУРА І СКУЛЬПТУРНИЙ ПОРТРЕТ;
САДОВО-ПАРКОВЕ МИСТЕЦТВО І ДЕКОР; ПОХОВАЛЬНА ПРАКТИКА:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ»**

Хронологічно межі культури Давнього Риму простежуються з VIII ст. до н.е. до 476 р. н.е. Донедавна у науковому просторі вона не розглядалася як самостійна культура і не виділялася з історії античної цивілізації. У наукових розробках О. Шпенглера і А. Тойнбі доводилося, що римська доба засвідчила кризу античної епохи. Але більшість сучасних учених доводять, що Римом була створена власна своєрідна та оригінальна культура зі своєю неповторною системою цінностей.

Панівним явищем у римській культурі був патріотизм, що проявлявся у враженні про богообраність римлян та Риму. Найвищою цінністю у громадян Риму вважалося служіння державі понад усе. Справжні римляни вважали, що своїми перемогами вони повинні віддячувати божому провидінню. У світовому пануванні римлян велика частка належить розумінню про суворе дотримання законів і встановленню у мирний час звичаям шанування Богів-покровителів сімей і родів.

Неоціненним є внесок римської культури у світову цивілізацію перш за все у військовій справі, системі державного та приватного права, адміністративного управління та форм організації суспільного життя, риториці та історичній науці. Адже й досі більшість наукових, медичних, юридичних термінів мають латинське походження.

Як і культура Давньої Греції, римська культура є складовою частиною художньої системи Античності. Протягом багатьох століть антична спадщина є взірцем для діячів культури і мистецтва. Особливого значення для розвитку культури майбутніх європейських цивілізацій набули досягнення римлян в архітектурі, образотворчому мистецтві, особливо у скульптурному портреті, садово-парковому мистецтві і декорі, поховальній практиці та мистецтві епітафії, що складає актуальність дослідження, оскільки ця тема є актуальною не лише для мистецтвознавців, культурологів та істориків, але й всіх, хто не байдужий до історії і культури античного Риму.

У цьому контексті важливим є опанування історіографії проблеми. Спроби наукового осмислення суті і специфіки давньоримського мистецтва були зроблені в кінці XIX ст. Ф. Вікгофом і А. Ріглем. Але особливість художнього явища давньоримської культури починає

вивчатися дещо пізніше, в ХХ ст. Саме з цього періоду у науковій думці починається усвідомлення самобутності і неповторності такого мистецького явища, як феномен давньоримської культури.

У перших дослідженнях давньоримське мистецтво розглядалося як складова античної культури загалом. Це праці Ф. Зелінського, Н. Кондакова, А. Прахова. Найбільш вагомими науковими дослідженнями стосовно теми мистецтва античного Риму слід назвати «Історію мистецтва усіх часів і народів» К. Вермана, «Мистецтво Стародавнього Риму» А. Чубової і А. Іванової, «Історію живопису усіх часів і народів» А. Бенуа та інші.

Видатний німецький мистецтвознавець початку ХХ ст. Карл Верман у своїй «Історії мистецтв всіх часів і народів» аналізує архітектуру та образотворче мистецтво Давнього Риму, зокрема, появу і розвиток скульптурного портрету [2].

Сучасний американський історик Роберт Напп у книзі «Приховане життя Стародавнього Риму», розглядає повсякденне життя «непомітних» римлян: ремісників, домогосподарок, жебраків, рабів, солдат, гладіаторів, грабіжників, повій, тих, про чие життя відомо набагато менше, на відміну від можновладців. На її сторінках знайшлося місце для опису римської архітектури, садів і парків, декору, поховальної практики [6].

У середині ХХ ст. вчені частіше звертаються до досліджень окремих аспектів давньоримської художньої культури, зокрема, архітектури. Це трактати Леона-Баттіста Альберті «Про архітектуру» та «Десять книг про будівництво», що відіграли роль своєрідної архітектурно-будівельної енциклопедії. Розповсюдженню ідей Альберті сприяла мода на античність в італійському суспільстві в ХV ст. та Вітрувія «Десять книг про архітектуру», монографії, статті Дж.К. Аргана, В. Дубинського, О. Горбика, А. Горіної, О. Колодрубської, В. Тимофієнка.

Розвиток римського скульптурного портрету досліджували Дж.К. Арган, М. Кириченко, І. Кіплік Д. Маркова, Т. Шмельова, Хорст Вольдемар Янсон.

Садово-паркове мистецтво античного Риму студіювали Г. Буассьє, К. Гамалія, В. Кучерявий А. Регель, О. Рубцова.

Значну увагу приділяли вивченню проблеми декору в культурі Давнього Риму Леон-Баттіста Альберті, Я. Буркхард, Вітрувій, Ф. Коуэл, Т. Моммзен, В. Панченко, О. Петрів, Светоній, Ювенал Децім Юній, Б. Чумаченко, Сенека Луцій Анней.

Особливості римської поховальної практики висвітлені у працях Дж.К. Аргана, Ф. Велішського, Л. Віннічук, П. Гіро, Ж. Каркопіно, Т. Моммзена, Р. Наппа. Однією з перших наукових розвідок означеної проблеми є праця чеського дослідника Франтішека Велішського. Його монографія «Побут греків та римлян» (1878 р) побудована за тематичним принципом, дозволяє легко зіставити поховальну обрядовість давніх римлян з їхнім повсякденним життям [1].

Попри те, що монографія відомого французького історика Жерома Каркопіно «Повсякденне

життя Стародавнього Риму. Апогей Імперії» вийшла у світ ще в 1939 р., вона й досі не втрачає своєї актуальності та залишається одним із авторитетних досліджень з історії повсякденного життя римського суспільства, зокрема поховальної практики [5]. У цьому аспекті він розглядає соціальну ієрархію римського суспільства та його мораль саме на матеріалі поховальної обрядовості.

Поль Гіро у своїй праці «Побут та нрави давніх римлян», яка вперше побачила світ у 1893 р., детально проаналізував значення поховальної практики для античного римського суспільства в різні періоди його розвитку [4].

Впливовою дослідницею повсякденного життя давніх римлян, зокрема їхньої поховальної культури, слід уважати польську вчену Лідію Винничук. Її праця «Люди, нрави и обычаи Древней Греции и Рима» (1988 р.) дає можливість співставити грецьку і римську поховальну обрядовість та визначити відмінні особливості останньої [3].

Враховуючи актуальність дослідження, маємо підстави вважати, що історіографія ствердила наступне: в культурі Давнього Риму архітектура, образотворче мистецтво, зокрема, скульптурний портрет, садово-паркове мистецтво, декор, римська поховальна практика та мистецтво епітафії посідали важливе місце і були не тільки складовою античної культури, а й підґрунтям для подальшого розвитку відповідних галузей європейської культури Середньовіччя та Нового часу. У цьому контексті продовження студіювання означеної проблеми можна вважати перспективним.

Література

1. Буркхард Я. Век Константина Великого. URL: <https://flibusta.org.ua/b/233274>
8. 2. Верман К. Искусство первобытных племен, народов дохристианской эпохи и населения Азии и Африки с древних веков до XIX столетия (История искусства всех времен и народов). Т. 1 URI: <http://elib.nakkkim.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1385>
3. Винничук Л. Люди, нрави и обычаи Древней Греции и Рима. [пер. с польс.]. URI: https://besplatka.ua/obyavlenie/vinnichuk-1_--lyudi-nravy-i-obychai-drevnei-grecii-i-rima_-0c8254
4. Гиро Поль. Быт и нравы древних римлян [пер. с фр.]. URL: <https://crafta.ua/lots/6538016739-pol-giro-byt-i-nravy-drevnih-rimlyan>
5. Каркопіно Ж. Повседневное життя Давнього Риму. Апогей Імперії [пер. з італ.]. К.: АрТек, 2008. 420 с.
6. Роберт Напп. Скрытая Жизнь Древнего Рима. URL: <https://www.made-art.com.ua>

Дебют:

Збірник тез доповідей студентів історичного факультету МДУ за
результатами участі у Декаді студентської науки 2024

У збірнику публікуються праці українською, англійською,
італійською, німецькою, новогрецькою мовами.

Комп'ютерна верстка: Ольга ДЕМІДКО